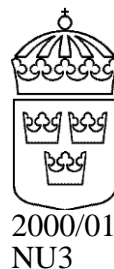

Näringsutskottets betänkande

2000/01:NU3

Utgiftsområde 21 Energi

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1999/2000:134 om ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor,

dels proposition 2000/01:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller utgiftsområde 21 Energi,

dels skrivelse 2000/01:15 om den fortsatta omställningen av energisystemet m.m.,

dels 3 motioner väckta med anledning av förstnämnda proposition,

dels 6 motioner väckta med anledning av skrivelsen,

dels 36 motioner från allmänna motionstiden.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har lämnats av företrädare för Affärsverket svenska kraftnät och Statens energimyndighet. Vidare har utskottet informerats av direktör Nils Andersson om arbetet i utredningen om certifikathandel av el från förnybara energikällor.

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens bedömning att de villkor som riksdagen satt upp för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket inte är uppfyllda. Enligt utskottet får inte – enligt de krav som riksdagen angav år 1997 – en stängning medföra negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. Dock konstaterar utskottet att det inom en rimlig tid torde finnas goda möjligheter att nå de mål som är uppsatta för att kompensera kraftbortfallet. Från utskottets sida betonas att den andra reaktorn i Barsebäck skall stängas så snart som erforderliga villkor fått genomslag. I likhet med regeringen bedömer utskottet att detta blir fallet senast före utgången av år 2003. Utskottet vill understryka betydelsen av att regeringen fortlöpande följer upp förutsättningarna för att de villkor som riksdagen har ställt upp kan uppfyllas och framhåller att det är riksdagen som även fortsättningsvis prövar om nämnda villkor är tillgodosedda inför ett beslut att stänga Barsebäck 2.

I en reservation (m, kd, fp) hävdas att omställningsprogrammet har misslyckats och att riksdagen därför måste ta initiativ till att upphäva dels lagen om kärnkraftens avveckling (den s.k. avvecklingslagen), dels beslutet att

avveckla den första reaktorn i Barsebäcksverket. Både företrädarna för Vänsterpartiet och företrädaren för Centerpartiet anför i sina respektive reservationer att Barsebäck 2 kan stängas den 1 juli 2002, medan det i den reservation som företrädaren för Miljöpartiet står bakom sägs att reaktorn planenligt kan stängas den 1 juli 2001. I ett särskilt yttrande deklarerar företrädarna för Vänsterpartiet att de i den sista röstningsomgången i kammaren – om den egna reservationen dessförinnan avvisats – har för avsikt att stödja regeringen när det gäller frågan om avveckling av Barsebäck 2. Annars skulle, sägs det i yttrandet med hänvisning till det majoritetsförhållande som råder i riksdagen, det alternativ som förespråkas av företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet och som bl.a. innehåller förslag att avskaffa avvecklingslagen kunna bli riksdagens beslut.

I betänkandet behandlas även frågan om ett nytt samlat system för att främja förnybar elproduktion baserat på handel med certifikat. Certifikathandel kombinerad med kvoter i elleveranser eller elinköp skall på sikt ersätta nu gällande stöd till förnybar och småskalig elproduktion. Utskottet tillstyrker införandet av det nya systemet och att detta skall ske med sikte på ikraftträdande den 1 januari 2003. I en reservation (m, kd, fp) sägs att förslaget till ett nytt system är krångligt och svårförståeligt och därför bör avslås.

Utskottet tillstyrker de av regeringen föreslagna anslagen – totalt ca 2,3 miljarder kronor – för budgetåret 2001 inom utgiftsområde 21 Energi. Likaså tillstyrks övriga här aktuella förslag till riksdagsbeslut som regeringen framlägger under detta utgiftsområde. Företrädarna i utskottet för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet deltar inte i beslutet om anslag. De erinrar i särskilda yttranden om de budgetförslag som framlagts av respektive parti. I förhållande till regeringens förslag för utgiftsområdet ville Moderata samlingspartiet minska utgiftsramen med 849 miljoner kronor, Kristdemokraterna med 225 miljoner kronor och Folkpartiet med 1 586 miljoner kronor. Centerpartiet ville höja utgiftsramen med 100 miljoner kronor.

Slutligen tillstyrker utskottet regeringens förslag om investerings- och finansieringsplan m.m. för Affärsverket svenska kraftnät. När det gäller Svenska kraftnäts bidrag till den s.k. restelektrifieringen menar utskottet att det inte nu är aktuellt att ändra grunderna för bidragsgivningen eller att höja den ekonomiska ramen för detta stöd. Däremot anser utskottet att de grova prioriteringsgrunder som anges i förordningen om stöd till viss elektrifiering kan behöva vidareutvecklas och förtydligas så att tillämpningen för Svenska kraftnät underlättas.

Proposition 1999/2000:134

I proposition 1999/2000:134 föreslås att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om

1. ett samlat system för att främja förnybar elproduktion (avsnitt 4.3),
2. förlängning av det nuvarande tillfälliga stödet till småskalig elproduktion (avsnitt 5.2).

I proposition 2000/01:1 föreslås under utgiftsområde 21 Energi att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen godkänner inriktningen för verksamheten som finansieras från anslag 35:2 Bidrag för att minska elanvändning under åren 2001 och 2002, vilken beskrivs i avsnitt 5.8.

2. Riksdagen godkänner den delvis förändrade inriktningen för verksamheten som finansieras från anslaget 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor under 2001 och 2002, vilken beskrivs i avsnitt 5.8.

3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning, besluta om åtgärder som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 60 000 000 kr under 2002 (avsnitt 5.8).

4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:5 Energiforskning, besluta om stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 1 300 000 000 kr under 2002–2005 (avsnitt 5.8).

5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:6 Energiteknikstöd, besluta om stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 530 000 000 kr under 2002–2005 (avsnitt 5.8).

6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:7 Introduktion av ny energiteknik, besluta om stöd till introduktion av ny energiteknik som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 722 000 000 kr under 2002–2004 (avsnitt 5.8).

7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser, besluta om åtgärder som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 45 000 000 kr under 2002–2004 (avsnitt 5.8).

8. Riksdagen godkänner investerings- och finansieringsplanen för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät för perioden 2001–2003 (avsnitt 4.4).

9. Riksdagen godkänner omfattning och inriktning av Affärsverket svenska kraftnäts beredskapsåtgärder enligt vad som anförs i avsnitt 4 Energimarknadspolitik (avsnitt 4.4).

10. Riksdagen bemyndigar regeringen finansiella befogenheter för år 2001 rörande Affärsverket svenska kraftnät i enlighet med vad som förordas i avsnitt 4 Energimarknadspolitik (avsnitt 4.4).

11. Riksdagen bemyndigar regeringen att för år 2001 låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån och placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret samt att i övrigt ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad som förordas i avsnitt 4 Energimarknadspolitik (avsnitt 4.4).

12. Riksdagen godkänner regeringens bedömning i kap. 6 Vissa övriga frågor, underavsnitt 6.3 Biobränslenas konkurrenskraft vid fjärrleveranser till industrin, att ett stöd till biobränslen för fjärrvärmeleveranser till industrin inte införs.

Skrivelsen

I regeringens skrivelse 2000/01:15 redovisas regeringens bedömning av såväl om villkoren för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket är uppfyllda som hur regeringen avser att bedriva arbetet med den fortsatta omställningen av energisystemet. Syftet med skrivelsen är att den skall utgöra underlag för riksdagens ställningstagande till om villkoren för stängning av Barsebäck 2 före den 1 juli 2001 är uppfyllda.

Motionerna

De motioner som väckts med *anledning av proposition 1999/2000:134* är följande:

1999/2000:N41 av Inger Strömbom m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär hos regeringen, med avslag på regeringens förslag till riktlinjer för framtida stödsystem till elproduktion från förnybara energikällor, ett nytt och mer detaljerat förslag.

2. Riksdagen begär hos regeringen förslag om en ny definition av begreppet småskalig elproduktion som bättre harmonierar med andra länders definition.

3. Riksdagen begär hos regeringen förslag om en definition av förnybar elproduktion med stödbehov.

4. Riksdagen beslutar att stödet till småskalig elproduktion skall höjas till 12 öre per kWh.

1999/2000:N42 av Per Westerberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar avslå regeringens förslag till ett samlat system för att främja förnybar elproduktion i enlighet med vad som anförts i motionen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ett nytt förslag till stödsystem för förnybar respektive småskalig elproduktion.

1999/2000:N43 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär hos regeringen utredning av andra metoder att stödja olönsam energiproduktion, t.ex. genom upphandling på samma sätt som för närvarande sker för olönsam järnvägstrafik.

2. Riksdagen avslår regeringens förslag om nytt stöd till småskalig elproduktion till utgången av år 2002.

De motioner från *allmänna motionstiden* som behandlas här är följande:

2000/01:Fi211 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

22. (delvis) Riksdagen anvisar för budgetåret 2001 anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt uppställning i motionen.

2000/01:MJ780 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förnybar elproduktion.

2000/01:MJ841 av Harald Nordlund och Lennart Kollmats (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

8. Riksdagen begär hos regeringen förslag på sådan ändring att 1 § 4 och 9 § förordningen (1998:22) om statliga bidrag till vissa investeringar inom energiområdet utgår.

2000/01:N209 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs om ny organisation av energibesparande och miljöförbättrande teknikupphandling.

2000/01:N213 av Maria Larsson (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ompröva synen på naturgas i företagstäta bygder.

2000/01:N215 av Per Lager m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av ett initialt stöd för att få i gång massproduktionen av tunnfilmssolceller.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på hur ett sådant stöd skall utformas.

2000/01:N217 av Mikael Oscarsson (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om att tankeförbudparagrafen, 6 § kärntekniklagen, upphävs.

2000/01:N224 av Christel Anderberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en omprövning av inställningen till naturgas.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer för energipolitiken.

2000/01:N226 av Dan Kihlström (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undanröjande av de hinder som finns för etablering av småskalig vattenkraft.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att stimulera satsningen på små vattenkraftverk.

2000/01:N227 av Harald Bergström (kd) och Ulf Nilsson (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av lagen om kärnteknisk verksamhet med innebörden att 6 § tas bort ur lagen.

2000/01:N229 av Magnus Jacobsson (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att upprätta en plan för fortsatt utbyggnad av vindkraften.

2000/01:N242 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens roll i energiförsörjningen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om långsiktighet i energipolitiken.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om övergripande mål med energipolitiken.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marknadsstyrd utveckling och avveckling.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer för skatter, subventioner och stöd.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om privatisering av Vattenfall AB.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förtida avveckling av kärnkraften.

13. Riksdagen beslutar att riva upp beslutet om en förtida kärnkraftsavveckling.

14. Riksdagen beslutar att ta bort 6 § i kärntekniklagen.

15. Riksdagen beslutar att ta bort 5 [a] § i kärntekniklagen.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att också de förnybara energikällorna måste klara sig på kommersiella villkor.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av avancerad forskning på energiområdet.

2000/01:N255 av Camilla Sköld Jansson och Gunilla Wahlén (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hanteringen av stödsystem för landsbygdens elförsörjning.

2000/01:N257 av Ingvar Eriksson och Liselotte Wågö (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en bred miljökonsekvensanalys av vad den aviserade kärnkraftsavvecklingen innebär för miljön.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade koldioxidutsläpp vid en kärnkraftsavveckling i Sverige.

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om ny folkomröstning kring användandet av de svenska kärnkraftsreaktorerna.

2000/01:NU3

2000/01:N260 av Lilian Virgin och Agneta Ringman (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett långsiktigt mål för vindkraftsutbyggnaden.

2000/01:N262 av Inger Strömbom m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för energipolitiken.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitiska insatser på klimatområdet, såväl nationella som internationella.

3. Riksdagen begär att regeringen upptar förhandlingar med Danmark och andra exportländer så att kolkraftsproducerad el vid import till Sverige kan beläggas med miljöavgift.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inhemska förnybara energikällor.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energiforskning och energiteknisk utveckling.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energisparåtgärder och tilläggsisolering.

14. Riksdagen beslutar upphäva 6 § kärntekniklagen (1984:3).

15. Riksdagen beslutar att för budgetåret 2001 anvisa anslagen under utgiftsområde 21 Energi med ändringar i förhållande till regeringens förslag enligt uppställning i motionen.

2000/01:N265 av Marianne Andersson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av 1 500-kW-gränsen för småskalig elproduktion.

2000/01:N298 av Michael Hagberg och Carina Ohlsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av åtgärder för att säkra försörjningstryggheten av el vid situationer med extremt stor elförbrukning.

2000/01:N303 av Eskil Erlandsson och Birgitta Carlsson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de regionala energikontorens långsiktiga finansiering.

2000/01:N305 av Göran Norlander m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att föra en tydlig och långsiktig energipolitik.

2000/01:N309 av Ola Karlsson och Mikael Odenberg (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om risken för effektbrist i södra Sverige.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riva upp beslutet att stänga Barsebäck 1.

3. Riksdagen beslutar att upphäva avvecklingslagen.

2000/01:N311 av Gudrun Lindvall och Ingegerd Saarinen (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ompröva ekonomiska bidrag till utbyggnad av minikraftverk.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reglerna för att få bidrag.

2000/01:N320 av Ewa Thalén Finné m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen beslutar att riva upp beslutet om en förtida kärnkraftsavveckling.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ytterligare tillförsel av naturgas till Sverige.

2000/01:N331 av Karin Svensson Smith m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Barsebäck 2 skall tas ur drift senast den 1 juli 2001.

2000/01:N334 av Ronny Olander m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om naturgasen.

2000/01:N337 av Erik Arthur Egervärn och Åke Sandström (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om fullföljandet av restelektrifieringen av landsbygden.

2000/01:N350 av Lilian Virgin (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga behovet av ett informationscentrum för vindkraft.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredningen visar ett behov av ett informationscentrum för vindkraft så bör det knytas till högskolan på Gotland.

2000/01:N360 av Agneta Lundberg m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera om- och tillbyggnad av fastigheter, byte av fönster och installation av solfångare i syfte att minska energiförbrukningen.

2000/01:N361 av Per Westerberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:1 Statens energimyndighet för budgetåret 2001 80 000 000 kr.

4. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:2 Bidrag för att minska elanvändningen för budgetåret 2001 0 kr.

5. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor för budgetåret 2001 0 kr.

6. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning för budgetåret 2001 0 kr.

7. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:5 Energiforskning för budgetåret 2001 401 112 000 kr.

8. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:6 Energiteknikstöd för budgetåret 2001 120 000 000 kr.

9. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som anförs i motionen till utgiftsområde 21 anslag 35:7 Introduktion av ny energiteknik för budgetåret 2001 210 000 000 kr.

2000/01:N363 av Harald Nordlund (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hur investeringar i syfte att spara energi kan stimuleras.

2000/01:N367 av Åke Sandström m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen anvisar med ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt tabell i motionen.

2000/01:N369 av Runar Patriksson (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om småskaliga vattenkraftverk.

2000/01:N378 av Rune Berglund och Berit Andnor (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att fastigheter som fortfarande saknar elström och som sökt bidrag för s.k. restelektrifiering ges en prioriteringsordning så att de som bedriver någon form av näringsverksamhet och/eller aktivt jordbruk beviljas i första hand.

2000/01:N382 av Viviann Gerdin och Sven Bergström (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade förutsättningar för investeringar i småskalig vattenkraft.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade ekonomiska förutsättningar för vindkraften.

2000/01:N386 av Marianne Andersson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om elförsörjningen i Dalsland.

2000/01:N387 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitikens mål.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fullt risk- och miljökostnadsansvar införs i energisektorn.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att precisera och skärpa kärntekniklagen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utgångspunkter för kärnkraftsavvecklingen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekonomiska styrmedel för kärnkraftsavvecklingen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstiftning om kärnkraftens avveckling.

De motioner som väckts *med anledning av skrivelse 2000/01:15* är följande:

2000/01:N4 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den andra kärnkraftsreaktorn i Barsebäck skall ställas av senast den 1 juli 2002.

2000/01:N5 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar att villkoret för stängningen av Barsebäck 2 upphävs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att full leveranssäkerhet bör vara etablerad på elmarknaden senast den 1 juli 2001.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Barsebäck 2 skall stängas före den 1 juli 2001.

2000/01:N6 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en årtalsbestämd avvecklingspolitik ej kan accepteras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omfattningen och inriktningen av omställningsåtgärder för att möjliggöra en stängning av Barsebäck 2.

2000/01:N7 av Per Westerberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar upphäva avvecklingslagen i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen beslutar riva upp beslutet om en förtida kärnkraftsavveckling i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omställningsprogrammet.

2000/01:N8 av Inger Strömbom m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att förhindra energibrist.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en miljökonsekvensanalys och en ekonomisk analys måste göras innan beslut om stängning av Barsebäck 2 fattas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att öka överföringskapaciteten till södra Sverige.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitikens inriktning och resultatet av det energipolitiska programmet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den förnybara energiproduktionen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en redovisning av naturgasens roll för energiförsörjningen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energifrågorna i EU och behovet av att ta in de gemensamma ståndpunkterna i den nationella energipolitiken.

2000/01:N9 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den andra kärnkraftsreaktorn i Barsebäck skall ställas av senast den 1 juli 2002.

Utskottet

Inledning

Utgiftsområde 21 Energi omfattar politikområde 35 Energipolitik som i sin tur omsluter frågor avseende tillförsel, distribution och användning av energi. Myndigheter som ingår i politikområdet är Statens energimyndighet och Affärsverket svenska kraftnät.

Riksdagen har nyligen fattat beslut om ramar för de olika utgiftsområdena (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:FiU1). För utgiftsområde 21 Energi innebär det att utgiftsramen för år 2001 är fastställd till ca 2 262 miljoner kronor. I Moderata samlingspartiets partimotion 2000/01:Fi208 föreslogs en minskad utgiftsram med 849 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag, medan Kristdemokraterna i partimotion 2000/01:Fi209 förordade en minskad ram med 225 miljoner kronor. I Centerpartiets partimotion 2000/01:Fi210 föreslogs en ökad utgiftsram med 100 miljoner kronor. I Folkpartiet liberalernas partimotion 2000/01:Fi211 förespråkades en minskad utgiftsram med 1 586 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Dessa förslag följdes upp i finansutskottets behandling av ärendet i reservationer av företrädare för respektive parti. Företrädarna för Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna anslöt sig i finansutskottets behandling till regeringens förslag till utgiftsram för detta utgiftsområde vad avser budgetåret 2001.

2000/01:NU3

Övergripande mål för energipolitiken

I budgetpropositionen erinras om att den svenska energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor för att främja en god ekonomisk och social utveckling i Sverige. Enerkipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle.

Enerkipolitiken skall bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen. Övriga relevanta mål för energipolitiken framgår av det beslut som riksdagen fattade i juni 1997 om riktlinjer för energipolitiken (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12). Indikatorer för resultat av energipolitiken har tagits fram i den plan för uppföljning och utvärdering av insatserna för det energipolitiska programmet som tidigare redovisats för riksdagen (prop. 1999/2000:1 utgiftsområde 21, bet. 1999/2000:NU3).

Politikområdet energipolitiken indelas i två delområden, *energimarknadspolitik* och *politik för ett uthålligt energisystem*. I det senare delområdet återfinns 1997 års energipolitiska program för omställning och utveckling av energisystemet. Programmets huvudinriktning är en långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik. Programmet löper över en sjuårsperiod t.o.m. år 2004.

Enligt riktlinjerna för energipolitiken skulle en reaktor i Barsebäcksverket ställas av före den 1 juli 1998. Regeringsrätten beslutade emellertid i maj 1998 att inhibera regeringens beslut om avställning av den första reaktorn i avvaktan på ett rättsligt avgörande. I juni 1999 meddelade Regeringsrätten att regeringens beslut skulle stå fast. Den 30 november 1999 ställdes den första reaktorn av, efter det att ett preliminärt avtal om ersättning till kraftverkets ägare slutits mellan staten, Vattenfall AB och Sydkraft AB. De åtaganden som följer av avtalet har godkänts av riksdagen (prop. 1999/2000:63, bet. 1999/2000:NU11).

Den andra reaktorn i Barsebäck skall enligt riktlinjerna för energipolitiken ställas av före den 1 juli 2001. Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Denna fråga behandlar utskottet senare i betänkandet med anledning av regeringens skrivelse 2000/01:15 om den fortsatta omställningen av energisystemet m.m.

Mål för energimarknadspolitik

I budgetpropositionen sägs att målet för energimarknadspolitik är att främja en säker tillgång på el till ett rimligt pris, liksom en utveckling av el- och gasmarknadsreformerna både nationellt och internationellt. Enerkipolitikerna skall stimulera till ökad konkurrens och effektivitet på värme- och gasmarknaden.

Utskottet kommer under våren 2001 att behandla motioner om vissa elmarknadsfrågor. Nu tar utskottet ställning till regeringens förslag i budget-

propositionen om bl.a. Svenska kraftnäts investerings- och finansieringsplan och vissa frågor om försörjningstrygghet av el med anledning av väckta motioner. Senare i detta betänkande behandlas som en del av energimarknadspolitiken regeringens förslag i proposition 1999/2000:134 om införande av ett samlat system för att främja förnybar elproduktion.

Målen för ett uthålligt energisystem

Delområdet omfattar, som tidigare nämnts, det program för omställning och utveckling av energisystemet som godkändes av riksdagen år 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12). Programmet är indelat i kortsiktiga och långsiktiga åtgärder.

Åtgärder på kort sikt

De kortsiktiga åtgärderna syftar till att under de närmaste åren ersätta bortfallet av elproduktion från Barsebäcksverket. Åtgärderna omfattar bidrag för att minska elanvändningen, bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor samt åtgärder för effektivare energianvändning. Målet är att uppnå en årlig kompensering för kraftbortfallet uppgående till totalt 3,0 TWh år 2002. Elanvändningen för uppvärmning av bostäder och lokaler skall minska med 1,5 TWh och tillförseln av el från förnybara energikällor skall ökas med 1,5 TWh.

Den totala planeringsramen för det kortsiktiga programmet för åren 1998–2002 är drygt 3 miljarder kronor. Åtgärderna innefattar investeringsstöd för minskad elanvändning och stöd för utbyggnad av biobränslebaserad kraftvärme, vindkraft och småskalig vattenkraft. Vidare stimuleras utvecklingen och användningen av energieffektiv teknik genom teknikupphandling, information, rådgivning och utbildning samt provning av varor och utrustning. Dessutom ges stöd till kommunal energirådgivning.

Inom tre huvudområden har bl.a. följande mål satts upp:

Åtgärder för att minska elanvändningen: Fjärrvärmebidragen skall minska den årliga elanvändningen med 1,5 TWh.

Åtgärder för att öka tillförseln av el från förnybara energikällor: Bidragen till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme skall öka den årliga elproduktionen från biobränsleeldad kraftvärme med 0,75 TWh inom fem år, bidragen till investeringar i vindkraftverk skall öka den årliga elproduktionen från landbaserad vindkraft med 0,5 TWh inom fem år, och bidragen till investeringar i småskalig vattenkraft skall öka den årliga elproduktionen från småskalig vattenkraft med 0,25 TWh inom fem år.

Åtgärder för effektivare energianvändning: Teknikupphandling av energieffektiv teknik skall bidra till utveckling och marknadsintroduktion av ny energieffektiv teknik medan provning, märkning och certifiering av samt information om energikrävande utrustning skall stimulera till en utveckling av mer energieffektiv teknik och skapa bättre förutsättningar för konsumenterna att få kunskap om el- och annan energikrävande utrustning.

Målet för satsningen på forskning, utveckling och demonstration av energiteknik är att under de närmaste tio till femton åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering. Energiforskningen skall bidra till att stabila förutsättningar skapas för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Energiforskningen skall också bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

För perioden 1998–2004 anvisas drygt 5 miljarder kronor för det långsiktiga programmet. I denna del av programmet ingår stöd till energiforskning, forskning om energisystemet, forskningssamarbete med länderna i Östeuropa, stöd till introduktion av ny energiteknik samt stöd till etanolproduktion från skogsråvara.

Inom tre områden har bl.a. följande mål satts upp:

Energiforskning: Målet med satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik är att under de närmaste tio till femton åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering.

Energiteknikstöd: Målet är att stödja forsknings- och utvecklingsinsatser som är strategiska för teknikutvecklingen på området.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser: Målet är att få kunskap om förutsättningar och kostnadsförhållanden för s.k. gemensamt genomförande inom ramen för åtaganden under klimatkonventionen.

Övergripande utvärdering av 1997 års energipolitiska program

Under våren 2000 fick två konsultföretag i uppdrag av Näringsdepartementet att göra en utvärdering av de två första verksamhetsåren inom 1997 års energipolitiska program. Resultatet av utvärderingen utgör grund bl.a. för regeringens bedömning av om villkoren för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket kan uppfyllas.

De båda konsultföretagens uppdrag skilde sig åt i vissa avseenden. Den ena utvärderingen – genomförd av danska företaget COWI Rådgivande Ingeniörer AS – avsåg det energipolitiska programmet i sin helhet, medan den andra – utförd av KM Miljöteknik AB – fokuserade strikt på de aspekter som är direkt kopplade till villkoren för stängning av den andra Barsebäcksreaktorn, d.v.s. programmets kortsiktiga del samt den s.k. elpanneskatten.

Därutöver har Statens energimyndighet under år 2000 redovisat en långsiktig strategi för arbetet med forskning och utveckling, demonstration, teknikupphandling och marknadsintroduktion inom energiområdet och i en rapport vidareutvecklat såväl redovisningen och uppföljningen som strategin för genomförandet av det långsiktiga programmet.

När det gäller de nyss nämnda utvärderingarna var den gemensamma slutsatsen från de två konsultföretagen att de kortsiktiga åtgärderna inte kommer att kunna nå den samlade ersättning på 3 TWh som är målet för åtgärderna

vid programtidens slut år 2002. Utskottet återkommer senare till frågan om förutsättningarna för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket bl.a. mot bakgrund av den genomförda utvärderingen.

När det gäller bedömningen av åtgärderna på lång sikt finns det, enligt utvärderingen, ett behov av att tydliggöra målstrukturen och att utveckla relevanta resultatmått. I rapporten erinras om att de uppsatta målen för de långsiktiga åtgärderna har två huvudinriktningar, dels vad gäller forskning och kompetensuppbyggnad, dels vad gäller utveckling av ny och effektivare energiteknik. Utvärderarna konstaterar att det inte finns några kvantitativa och tidsbestämda mål uppsatta för de långsiktiga åtgärderna. Det sägs också att frågan huruvida målen om att etablera relevant forskning av hög kvalitet är uppfyllda kommer att kunna bedömas först vid avslutning av de enskilda forskningsprogrammen och projekten.

Regeringens bedömning av utvärderingarna av 1997 års energipolitiska program

I budgetpropositionen meddelar regeringen att bedömningen av om villkoren för avställning av den andra reaktorn i Barsebäck är uppfyllda kommer att redovisas i en särskild skrivelse till riksdagen. I skrivelsen, sägs det, kommer dessutom regeringen att redovisa sina ställningstaganden till den fortsatta omställningen av energisystemet. Skrivelsen behandlas, som tidigare nämnts, senare av utskottet i detta betänkande.

Regeringen lämnar i budgetpropositionen ingen bedömning av resultatredovisningen på politikområdesnivå med anledning av den genomförda utvärderingen av 1997 års energipolitiska program. Däremot gör regeringen vissa överväganden under enskilda anslag med anledning av specifik resultatinformation.

Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har lämnat en revisionsberättelse med invändning för Statens energimyndighet avseende år 1999. Av revisionsberättelsen framgår att bristande styrning, analys och kvalitetssäkring sammantaget har medfört väsentliga fel i årsredovisningen. Regeringen konstaterar att Statens energimyndighet till följd av denna kritik har genomfört eller planerar att genomföra ett flertal åtgärder för att förbättra kvalitetssäkringen i redovisningen. Regeringen avser att kontinuerligt följa det arbete som myndigheten genomför för att förbättra ekonomiadministrationen.

När det gäller revisionens iakttagelser för Affärsverket svenska kraftnät finns ingen redovisning från regeringens sida i budgetpropositionen.

Motionerna

I motion 2000/01:N305 (s) sägs att energipolitiken spelar en viktig roll för strävan att skapa ett i miljöhänseende långsiktigt hållbart samhälle. Det är med en väl avvägd energipolitik som man på bästa sätt påverkar industrins och samhällets ansträngningar för att alla skall arbeta mot de mål som har

fastställts i Agenda 21-dokumentet, lyder budskapet. Men, skriver motionärerna, energipolitiken måste ha en sådan utformning att den tar hänsyn till förutsättningarna för den elintensiva industrin.

De goda erfarenheter som finns från införande av naturgas i bl.a. Malmö och Göteborg talar för att göra naturgasen till en större del i den svenska energiförsörjningen, enligt vad som sägs i motion 2000/01:N334 (s).

Statens roll bör inskränkas till att fastställa de spelregler som skall gälla på marknaden i allmänhet och i synnerhet vad gäller miljö, säkerhet och beredskap, anförs i motion 2000/01:N242 (m). Regeringens ambitioner att detaljreglera och styra energimarknaden medför att osäkerheten om de villkor som skall gälla ökar, heter det. Investeringar som kräver långsiktighet fördröjs eller uteblir, vilket inverkar negativt på dynamiken på energimarknaden. Motionärerna menar att det är marknaden – utifrån de spelregler som staten anger avseende säkerhetsaspekter och miljö – som skall styra energiproduktionens sammansättning. Regeringens omfattande stöd- och bidragspolitik avseende bland annat minskad elanvändning, förnybara energikällor och effektivare elanvändning har, påtalas det i motionen, i flera utvärderingar visat sig vara misslyckade. Motionärernas budskap är att den förtida avvecklingen av kärnkraften leder till allvarliga, negativa konsekvenser för samhällsekonomin, miljön och jobben. Riksdagsbeslutet om en förtida avveckling av kärnkraften måste därför rivas upp, är slutsatsen. I motionen berörs också Vattenfall AB:s roll i energipolitiken. Här anförs att det statliga bolaget bör bli ett strikt affärsdrivande energiföretag som på likvärdiga villkor med andra företag offensivt deltar i den alltmer internationellt integrerade energimarknaden. Enligt motionärerna kräver detta att Vattenfall børsintroduceras och privatiseras.

I motion 2000/01:N257 (m) sägs att det finns mycket starka skäl för att genomföra en bred miljökonsekvensanalys av kommande effekter för miljön av en kärnkraftsavveckling i Sverige. Motionärerna anser att Sverige inte klarar utställda mål för minskade koldioxidutsläpp vid en avveckling av kärnkraften. Det föreligger, hävdas det, en klar opinion hos svenska folket mot en förtida avveckling av kärnkraften. Mot denna bakgrund menar motionärerna att det är rimligt att svenska folket i ny folkomröstning skall få ta ställning till om befintliga svenska kärnkraftverk skall drivas så länge de är miljömässigt säkra och det är ekonomiskt motiverat.

Energiolitiken borde vara ett instrument för att nå övergripande mål som konkurrenskraft, god miljö och välfärd, heter det i motion 2000/01:N224 (m). Motionärerna menar att varje energislag skall användas där det är mest effektivt, vilket bäst sker på en fri, konkurrensutsatt energimarknad. Det uttalas också att Sverige bör ompröva inställningen till naturgas. Naturgas är, enligt vad som sägs i motionen, det bränsle som ger allra högst elutbyte i kraftvärmeproduktion och samtidigt de lägsta utsläppen av hälsofarliga ämnen.

I motion 2000/01:N320 (m) uttalas att stängningen av Barsebäck 1 har medfört en import av elektricitet som produceras i danska kolkraftverk, vilket innebär att utsläppen av koldioxid ökat med 120 kg per sekund, eller drygt 10 000 ton mer koldioxid per dygn. I motionen berörs också konkurrenssituationen på marknaden för naturgas. Det hänvisas till att det i dag

endast finns en väg för tillförsel av naturgas till Sverige, vilket motionärerna anser har en begränsande verkan när naturgasmarknaden håller på att avregleras. Risken är stor, sägs det i motionen, att dagens system med rätt för bara ett företag att importera gasen till Sverige begränsar konkurrensen på gasmarknaden.

Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas, är temat i motion 2000/01:N262 (kd). Detta innebär, enligt motionärerna, att investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft måste stödjas liksom den fortsatta utvecklingen av solenergi och ny teknik. I motionen sägs att stängningen av den första reaktorn i Barsebäck har lett till ökade koldioxidutsläpp. Därför måste Sverige, enligt motionärernas uppfattning, i EU driva frågan om en miniminivå på koldioxidavgifter. På denna punkt hänvisas till att Danmark lägger en koldioxid- och svavelavgift i konsumtionsledet på den elektricitet som importeras från Sverige. Dansk kolkraft kan däremot försäljas till Sverige utan motsvarande avgifter, vilket ger den ett mycket förmånligt pris på den svenska energimarknaden.

I motion 2000/01:N213 (kd) begärs att synen på naturgas i företagstäta bygder skall omprövas. Motionären anser att Sverige tyvärr haft en tvekande inställning till naturgas. Detta alternativ har kommit i skymundan i debatten mellan kärnkraftsanhängare och biobränsleanhängare, menar motionären. I industrin är det dock ett annat energislag – oljan – som främst skall ersättas av naturgas, heter det.

Den svenska energipolitikens mål bör vara att inom ramen för en ekologiskt bärkraftig utveckling på kort och lång sikt skapa förutsättningar för att förse landet med förnybar energi på ett sätt som medför att bl.a. näringslivet ges konkurrenskraftiga villkor och hushåll rimliga totalkostnader, lyder budskapet i motion 2000/01:N387 (mp). Enligt motionärerna har aldrig riksdagen klart uttryckt vilken säkerhetsnivå den kräver av den svenska kärnkraften. I motionen anges att kärnkraften skall avvecklas med en kombination av lagreglering (avvecklingslag) och ekonomiska styrmedel (skatt på kärnkraftsel). Det gäller vidare, anføres det, att få reaktorägarna att till fullo betala sina risk- och miljökostnader.

Vissa kompletterande uppgifter

I utskottets energipolitiska betänkande våren 1997 (bet. 1996/97:NU12 s. 40) underströks vikten av att de energipolitiska programmen blir föremål för en kontinuerlig och ingående uppföljning och att uppnådda resultat ställs mot anvisade resurser och uppställda mål för åtgärderna. Utskottet anförde också att resultatredovisningen bör byggas upp kring ett antal lämpliga s.k. nyckeltal på en för riksdagen anpassad nivå och att resultatredovisningen bör göras i samlad form. Resultatredovisningen bör, menade utskottet, ge information dels om hur insatta medel har använts, dels – på sikt – om åtgärdernas effekter.

Hösten 1997 utvecklade utskottet (bet. 1997/98:NU2 s. 12) sina synpunkter på regeringens resultatredovisning. Då sades att det är viktigt att

riksdagen inledningsvis i det nya omställningsprogrammet – men även fortsättningsvis – får del av en relevant uppföljningsinformation som är uppdaterad på berörda verksamhetsområden där t.ex. antalet beviljade ansökningar, påbörjade forskningsprogram, beräknade sparnivåer etc. kan utläsas. Först på längre sikt inställer sig frågan om vilka effekter som insatserna har medfört.

I budgetpropositionen för år 2000 (prop. 1999/2000:1 utgiftsområde 21, s. 18) nämndes att dåvarande Närings- och handelsdepartementet i juni 1998 hade tillsatt en arbetsgrupp för att lämna förslag till en plan för uppföljning och utvärdering av 1997 års energipolitiska program. Detta uppdrag redovisades i januari 1999. Arbetsgruppens förslag utgick bland annat från de beslutssituationer som resultaten skall användas i. De beslutssituationer som särskilt uppmärksammades var bland annat den årliga resultatredovisningen, bedömningar av om villkoren för avställning av den andra reaktorn i Barsebäck är uppfyllda, hur framtida avställning av kärnkraftsreaktorer skall genomföras samt utvärderingar i efterhand av det energipolitiska programmet. Planen publicerades i sin helhet våren 2000 i rapporten Plan för uppföljning och utvärdering av 1997 års energipolitiska program (Ds 2000:14).

Utskottet konstaterade i sin behandling av regeringens resultatredovisning hösten 1999 (bet. 1999/2000:NU3 s. 10) att i redovisningen var de uppnådda effekterna av programmet betydligt bättre belysta än vad fallet varit tidigare. Informationen var i princip inriktad på en mer ändamålsenlig verksamhetsindelning, vilket utskottet tidigare hade framfört önskemål om. I betänkandet behandlades också en kartläggning av de hittillsvarande effekterna från 1997 års energipolitiska program genomförd av en extern konsult – COWI Rådgivande Ingenjörer AS – samt vissa uppgifter från Energimyndigheten och Boverket.

Beträffande Vattenfall AB hänvisade näringsminister Björn Rosengren i ett svar i april 2000 på en interpellation (1999/2000:377) av Ola Karlsson (m) till att Vattenfall på ett aktivt sätt deltagit i den pågående omstruktureringen av energimarknaden och att företaget stärkt sin position såväl i Norden som i Europa. Han erinrade om att Vattenfall är det största svenska elproduktionsföretaget och svarar för en stor del av såväl den svenska som den nordiska elproduktionen. Näringsministerns uppfattning var att bolaget i kraft av sin storlek och med sin stora tillgång på kompetens är en viktig nationell resurs på energiområdet. Slutsatsen i svaret var att Vattenfall skall förbli i statlig ägo, och näringsministerns bedömning var att Vattenfall har den ekonomiska styrka som behövs för att vara en stark aktör och trygga kundernas tillgång på el till rimligt pris.

Utskottet har vid tidigare tillfällen (bet. 1996/97:NU12 s. 46, bet. 1997/98:NU2 s. 24 och bet. 1998/99:NU8 s. 27) anfört att det är av avgörande betydelse att Vattenfall har en energipolitisk roll när det gäller att aktivt medverka i omställningen av energisystemet. Vad beträffar ägarfrågan har utskottet ansett att Vattenfall bör förbli i statlig ägo. Någon breddning av ägandet i företaget har därför inte varit aktuell. Andra uppfattningar om Vattenfall har framförts i reservationer (senast m, kd, fp; c, mp).

Riksdagen behandlade under våren 2000 regeringens förslag till en ny naturgaslag (prop. 1999/2000:72, bet. 1999/2000:NU12). Därvid framhöll utskot-

tet att huvudmotivet för den nya lagstiftningen är att förutsättningar skall skapas för en effektiv konkurrens på naturgasmärknaden. Ett flertal naturgasföretag som i dag fungerar som distributörer på den svenska märknaden är bundna av traditionella och långsiktiga leveransavtal, s.k. take or pay-kontrakt. Dessa kontrakt innebär att de svenska distributörerna är skyldiga att köpa en viss mängd naturgas eller åtminstone betala för gasen under kontraktstiden. Berörda kontrakt löper ut under åren 2001–2005. En märknadsöppning skulle, enligt den bedömning som utskottet gjorde vid detta tillfälle, kunna leda till problem för de företag som fortfarande är bundna av kontraktet. Det nämndes också i betänkandet att natur- och gasmärknaden kommer att öppnas helt för konkurrens år 2006. Den totala märknadsöppningen år 2006 innebär att ledningsägare kommer att vara skyldiga att på skäliga villkor ansluta andras naturgasledningar och transportera naturgas för samtliga kunders räkning. I en reservation (m, kd, fp) anfördes att en förtida avveckling av kärnkraften innebär ökade risker för att Sverige ånyo tvingas in i nya storskaliga energisystem som i sin tur skapar ett tryck på introduktion av naturgas i stor skala. I en annan reservation (mp) uttalades att användningen av fossilgas kommer att leda till ökade koldioxidutsläpp och en risk för att fossilgas kommer att ersätta biobränslen.

I lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (den s.k. kärntekniklagen) anges att den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall svara för att de åtgärder vidtas som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara uppkommet kärnavfall och använt kärnbränsle och att avveckla samt riva anläggningar. Finansieringen av avveckling och rivning samt omhändertagande av använt kärnbränsle och kärnavfall regleras i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. Kärnkraftsföretagen betalar en avgift per producerad kilowattimme el (för år 2000 är den genomsnittliga avgiften 1,1 öre per kWh) som samlas i den statligt kontrollerade Kärnavfallsfonden. Vid årsskiftet 1999/2000 fanns drygt 23 miljarder kronor i fonden. För att täcka oplanerade händelser, som medför kostnader som inte täcks av Kärnavfallsfonden, skall kraftföretagen även ställa säkerheter till staten. Säkerhetsbeloppen granskas och fastställs årligen på samma sätt som avgifterna. Det ankommer på Riksgäldskontoret att pröva kraftföretagens säkerheter, som därefter skall godkännas av regeringen.

Enligt atomansvarighetslagen (1968:45), som bygger på två internationella konventioner, ansvarar innehavare av atomanläggningar för skador som uppkommer till följd av olyckor i atomanläggningar, t.ex. kärnkraftsreaktorer och olyckor i samband med transport av atomsustanser. Ansvar är strikt, dvs. oberoende av vållande, och begränsat till ett visst belopp per olycka, vilket skall vara täckt av försäkring. Detta belopp är sedan den 1 juli 1995 bestämt till 175 miljoner s.k. särskilda dragningsrätter (ca 1 925 miljoner kronor). Om beloppet inte är tillräckligt för att ersätta uppkomna skador kan ytterligare ersättning betalas av statsmedel.

I en nyligen framlagd proposition om ändringar i atomansvarighetslagen (prop. 2000/01:41) behandlas frågan om ett utökat skadeståndsansvar för innehavare av atomanläggningar. Regeringen anser att skadeståndsansvaret i första hand bör bäras av kärnkraftsindustrin. Ett obegränsat ansvar bör därför

införas så snart som möjligt. Ett så långtgående ansvar strider dock mot den nuvarande lydelsen av Pariskonventionen om skadeståndsansvar på atome-nergins område. I avvaktan på att Pariskonventionen revideras – ett arbete som pågår – föreslår regeringen att det högsta belopp som innehavaren av en atomanläggning i Sverige ansvarar för skall höjas från 175 till 300 miljoner särskilda dragningsrätter, vilket motsvarar omkring 3,3 miljarder kronor. Ansvarsbeloppet för innehavare av en anläggning för framställning, bearbetning och förvaring av obestrålat uran samt för transport av sådant uran bör även i fortsättningen vara 10 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 110 miljoner kronor). Regeringen föreslår vidare en ändring av det särskilda statsansvaret enligt 31 a § atomansvarighetslagen så att det sammanlagda belopp som står till förfogande för ersättning enligt atomansvarighetslagen höjs från tre till sex miljarder kronor. I propositionen föreslås också att Sverige skall avge en förklaring i enlighet med en rekommendation av OECD:s råd. Rekommendationen avser omfattningen av det s.k. gemensamma statsansvaret, som regleras av en tilläggskonvention till Pariskonventionen. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 april 2001. I syfte att förbereda övergången till ett obegränsat ansvar avser regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur ett obegränsat ansvar bör genomföras i atomansvarighetslagen. Förslagen bereds i riksdagen av lagutskottet.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först den redovisning som lämnats om uppföljning och utvärdering av energipolitiken. Därefter behandlas frågan om riktlinjer för energipolitiken.

Bedömning av regeringens resultatredovisning

Utskottet ser med tillfredsställelse på den omfattande uppföljnings- och utvärderingsverksamhet som bedrivs på energiområdet. Ett betydande sakligt underlag för de energipolitiska avgörandena börjar att växa fram. Ett synligt exempel på detta är den skrivelse om den fortsatta omställningen av energisystemet – som utskottet behandlar längre fram i detta betänkande – där en genomförd utvärdering av åtgärder på kort sikt inom det energipolitiska omställningsprogrammet redovisas och på vilken regeringen bygger ett viktigt ställningstagande.

Utskottet har under senare år framfört flera positiva synpunkter på regeringens resultatredovisning på energiområdet. I budgetbetänkandet hösten 1999 (bet. 1999/2000 s. 10) uttalade utskottet att uppnådda effekter av programmet är betydligt bättre belysta än tidigare och att informationen i princip är inriktad på en mer ändamålsenlig verksamhetsindelning. Mot denna bakgrund vill utskottet nu betona att i takt med att informationsmängderna ökar från den löpande uppföljningen av programmet stiger också kraven på pedagogisk och överblickbar information till riksdagen. Det handlar alltså om att systematisera den många gånger detaljerade resultatinformationen till en

helhet och på en sådan nivå att den är anpassad till de ställningstaganden som riksdagen har att göra när det gäller att bedöma måluppfyllelsen i det energipolitiska programmet.

Bland de krav som utskottet tidigare ställt när det gäller resultatinformation från det energipolitiska omställningsprogrammet har ingått att riksdagen bör få del av en relevant uppföljningsinformation som är uppdelad på berörda verksamhetsområden och uppbyggd kring ett antal lämpliga s.k. nyckeltal på en för riksdagen anpassad nivå, samt att den skall lämnas i en samlad form. Utskottet kan konstatera att regeringen tillgodoser dessa krav i vissa avseenden, men att det också finns utrymme för förbättringar i den redovisning som lämnas. Utskottet önskar lämna följande synpunkter på resultatredovisningen i budgetpropositionen.

En nyhet i årets budgetproposition är att budgeten indelas i s.k. politikområden. Politikområdet Energipolitik består som tidigare redovisats av två delar, nämligen Energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem. Utskottet kan konstatera att det övergripande målet för politikområdet Energipolitik har en identisk formulering som målet för den underordnade delen Politik för ett uthålligt energisystem. Enligt utskottets uppfattning bör en mer strikt hierarkisk ordning föreligga mellan målen; de underordnade målen bör ha en mer konkret och uppföljningsbar utformning i förhållande till målet för hela politikområdet. Vidare finns det, enligt utskottets uppfattning, ett behov av att inordna resultatredovisningen inom både Energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem i en mer pedagogisk och distinkt verksamhetsindelad struktur. Den redovisning som i dag sker i budgetpropositionen – när det gäller Politik för ett uthålligt energisystem – under rubrikerna åtgärder på kort och lång sikt samt på anslagsnivå leder till upprepningar och borde i stället kunna utföras på ett mer sammanhållet sätt. En mer överordnad struktur på resultatredovisningen blir mindre splittrad och detaljerad och därmed i högre grad anpassad för riksdagens informationsbehov. Om en sådan förbättrad verksamhetsindelning av resultatredovisningen som utskottet här har efterlyst genomförs kommer också regeringen att kunna redovisa sin bedömning av resultatredovisningen på ett bättre och ett för riksdagen mer anpassat sätt.

De uppfattningar som utskottet nu har framfört om behovet av en ökad tydlighet i målformuleringarna synes också stå i överensstämmelse med synpunkterna i utvärderingen av det energipolitiska programmet, särskilt när det gäller åtgärderna på lång sikt, och som tidigare har redovisats i betänkanudet. Till detta kan fogas vikten av att resultaten av de energipolitiska åtgärderna när det gäller besparingar och tillförsel redovisas i samma enheter som de målsatta besparings- och tillförselnivåerna är uttryckta i.

Utskottet vill till sist påtala betydelsen av att regeringen noggrant följer upp revisionens synpunkter på Energimyndighetens årsredovisning. Energimyndigheten tillhandahåller regering och riksdag det väsentliga underlaget för att kunna bedöma utfallet av det energipolitiska programmet. Revisionens omdöme om bristande kvalitetssäkring hos myndigheten ter sig i detta perspektiv inte tillfredsställande.

Den svenska energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor för att främja en god ekonomisk och social utveckling i Sverige. Energipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv energianvändning och en kostnads- effektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Energipolitiken skall bidra till att stabila förutsättningar skapas för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin.

Mot bakgrund av de ambitioner som ligger bakom 1997 års energipolitiska beslut har det inrättats ett omfattande energipolitiskt omställningsprogram med betydande ekonomiska resurser till sitt förfogande. Omställningsprogrammet är inriktat på tillförsel, distribution och användning av energi. Åtgärder sätts således in på ett stort antal områden som täcker hela kedjan från produktion till konsumtion av energi. Omställningsprogrammet löper alltså över en bred front, och effekterna skall sammantaget vara sådana att de olika delarna i den energipolitiska målkatalogen uppnås.

Utskottet har vid tidigare tillfällen avvisat invändningar mot energipolitiken motsvarande de som Moderata samlingspartiet redovisar i motion 2000/01:N242. De farhågor som framförs i motionen – men också i motionerna 2000/01:N257 (m), 2000/01:N320 (m) och 2000/01:N262 (kd) – för bl.a. stora miljöförstöringar i samband med stängningen av Barsebäck 1 anser utskottet vara kraftigt överdrivna. I det energipolitiska beslutet framhålls bl.a. vikten av att omställningsprogrammet inte får innebära någon avgörande förändring av Sveriges möjligheter att bidra till att uppnå sådana långsiktiga mål som kan komma att beslutas om inom ramen för klimatkonventionen. Enligt utskottets uppfattning är det av största vikt att kärnkrafts-utvecklingen kan genomföras utan att den leder till oacceptabla effekter för miljön. Inte heller får energipolitiken leda till sämre konkurrensförutsättningar för den svenska industrin – särskilt den elintensiva industrin som nämns i motion 2000/01:N305 (s). Sådana hänsynstaganden ligger i de energipolitiska riktlinjerna, vilket också visar sig i de ställningstaganden som regering och riksdag har att göra med anledning av utvärderingen.

De påståenden som framförs i motion 2000/01:N242 (m) om att regeringen detaljreglerar och styr energimarknaden finner utskottet i sak vara felaktiga. Inriktningen på energimarknadspolitiken visar annorlunda. Några viktiga exempel kan anföras: avregleringen av el- och naturgasmarknaderna, införandet av ett marknadsbaserat system för att främja den småskaliga elproduktionen och uppdraget till Svenska kraftnät att utveckla marknadsmekanismer i syfte att säkerställa effektbalansen i de södra delarna av landet. De åtgärder som vidtas på energiområdet visar att de marknadstekniska verktygen har en viktig roll att spela för utvecklingen inom energiområdet. I detta sammanhang vill utskottet också erinra om de utredningsförslag som för närvarande är under beredning i Regeringskansliet om införandet av flexibla mekanismer enligt Kyotoprotokollet och ett system med handel med utsläppsrätter.

I likhet med tidigare år ifrågasätter Moderata samlingspartiet Vattenfalls strategiska roll i omställningsarbetet. I motion 2000/01:N242 (m) anfördes att politiseringen av företagets ledning påverkar Vattenfalls effektivitet och trovärdighet på marknaden. Enligt motionärerna borde därför Vattenfall privatiseras och börsintroduceras. Utskottets uppfattning i denna fråga har kommit till uttryck ett flertal gånger tidigare. Vattenfall är en viktig nationell resurs på energiområdet – inte minst i arbetet med omställningen av energisystemet – och har en ekonomisk styrka som är av stort värde inte minst för den svenska industrin som får tillgång till elektricitet till rimliga priser. Dessa skäl talar enligt utskottets uppfattning entydigt för att Vattenfall skall förbli i statlig ägo.

De riktlinjer för energipolitiken som förordas i motion 2000/01:N262 (kd) överensstämmer i betydande utsträckning enligt utskottets uppfattning med den inriktning som ligger i 1997 års energipolitiska beslut. När det gäller frågan om olikheter mellan länder i uttag av miljöskatter kan utskottet konstatera att frågan för närvarande är under övervägande i EU-arbetet.

I motionerna 2000/01:N334 (s), 2000/01:N224 (m), 2000/01:N320 (m) och 2000/01:N213 (kd) pläderas för en mer framträdande roll för naturgasen och förändrade villkor för marknadstillträde för aktörer på gasmarknaden. Utskottet har i dessa frågor inga andra uppfattningar än de som kom till uttryck i samband med behandlingen av regeringens förslag till ny naturgaslag våren 2000.

När det gäller vad som sägs i motion 2000/01:N387 (mp) om kärnkrafts-avvecklingen står utskottet fast vid det utskottet uttalade i det energipolitiska betänkandet våren 2000. Där sades att samtidigt som det är av vikt att avvecklingen av kärnkraften inleds är det betydelsefullt att omställningen och utvecklingen av energisystemet sker under tillräckligt lång tid så att inte problem uppstår för sysselsättning, välfärd, konkurrenskraft och miljö. Därför gäller inte längre, enligt beslutet, år 2010 som s.k. slutår för kärnkrafts-avvecklingen. Vidare anser utskottet att den marknadsekonomiska lösning, som motionärerna argumenterar för, i syfte att fördyra produktionen av elektricitet från kärnkraftverken med stor sannolikhet skulle medföra svåra kostnadsproblem för den svenska industrin och en nästintill utslagning av den elintensiva industrin. Ett sådant ingrepp i prisbildningen på marknaden är inte att tillämpa marknadsekonomiska principer, utan är snarare uttryck för en chockterapi som leder till en rad oönskade och okontrollerbara effekter. När det gäller reaktorägarnas ekonomiska ansvar vill utskottet hänvisa dels till uppbyggnaden av Kärnavfallsfonden i Sverige som tidigare beskrivits i betänkandet, dels till den proposition med ett förslag till skärpt skadeståndsansvar för innehavare av atomanläggningar som nyligen framlagts för riksdagen och som även det har beskrivits tidigare i betänkandet.

Med det sagda avstyrker utskottet samtliga i detta avsnitt behandlade motioner i berörda delar.

Skrivelsen

I skrivelse 2000/01:15 redovisas regeringens bedömning av om villkoren för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket är uppfyllda. Vidare redovisar regeringen på vilket sätt arbetet med den fortsatta omställningen av energisystemet skall bedrivas. Syftet med skrivelsen är att den skall utgöra underlag för riksdagens ställningstagande till frågan om avveckling av Barsebäck 2.

Villkor för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket

Enligt regeringens uppfattning är inte riksdagens villkor för en stängning av Barsebäck 2 före den 1 juli 2001 uppfyllda. I den utvärdering som genomförts är slutsatsen att de kortsiktiga åtgärderna inom programmet som syftar till att ersätta kraftbortfallet inte kommer att kunna nå den samlade ersättning på 3 TWh som är målet för åtgärderna vid programtidens slut år 2002. Regeringen erinrar om att riksdagen har uttalat att ett villkor för stängningen av den andra reaktorn är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Kraftbortfallet bedöms inte kunna kompenseras fullt ut till den 1 juli 2001. Åtgärderna för tillförsel av el har dock, enligt regeringens uppfattning, varit framgångsrika, och bedömningen är att målet om 1,5 TWh per år för ny elproduktion kommer att klaras. Däremot har kostnaderna för investeringar i minskad elanvändning inte kunnat sänkas i den takt som åtgärderna förutsatte; elvärmen har genom de låga elpriserna varit fortsatt konkurrenskraftig gentemot fjärrvärme. Skatten på elpannor bedöms ha haft en marginell effekt. Målet för minskad årlig elanvändning i elpannor och annan uppvärmning bedöms därför inte kunna uppfyllas till år 2002.

En stängning år 2001 bedöms vidare medföra en ökad risk för effektbrist i Sydsverige och risk för kraftiga prissvängningar vid extrema vädersituationer. En sådan risk föreligger även om reaktorn inte stängs av. Affärsverket svenska kraftnät har därför regeringens uppdrag att utveckla marknadsmekanismer som skall ge incitament till att reducera elförbrukningen och tillhandahålla effekt i kritiska situationer. Dessa marknadsmekanismer väntas få fullt genomslag inom 2–3 år. Även de tekniska åtgärder som planeras för att förstärka överföringsförmågan till södra Sverige kommer då att vara genomförda. Regeringen har i budgetpropositionen redovisat sin bedömning att det är nödvändigt att Svenska kraftnäts arbete med att utveckla marknadsmekanismer drivs vidare och att affärsverket regelbundet bör redovisa till regeringen hur detta arbete fortskrider. Målet bör vara att dessa mekanismer introduceras under vintern 2000/2001 för att vara fullt etablerade senast den 1 januari 2002.

Regeringen framhåller också att en stängning år 2001 på kort sikt skulle innebära att en del av bortfallet av elproduktion med stor sannolikhet skulle ersättas av import av el som har producerats under miljömässigt sämre förhållanden. Detta är enligt regeringens uppfattning inte förenligt med de energipolitiska riktlinjerna och villkoren för stängningen.

Riksdagens villkor för stängningen bör stå fast, menar regeringen. De viktigaste kriterierna för att kunna säga att villkoren är uppfyllda är, meddelar regeringen, att stängningen inte medför påtagligt negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. I skrivelsen gör regeringen bedömningen att riksdagens villkor inte kommer att uppfyllas vad avser kraftbortfallet, effektbalansen samt miljö och klimat.

Regeringen anser att det finns goda möjligheter att uppfylla dessa villkor och att en stängning kan genomföras efter det att erforderliga åtgärder fått genomslag. Enligt regeringens bedömning kommer villkoren att vara uppfyllda senast före utgången av 2003. En ytterligare prövning av om villkoren är uppfyllda skall göras hösten 2001 i anslutning till budgetpropositionen för år 2002.

Villkoren för den fortsatta omställningen av energisystemet

När det gäller den fortsatta omställningen av energisystemet anför regeringen att detta bör bygga på erfarenheter från stängningen av de båda reaktorerna i Barsebäcksverket samt i övrigt på erfarenheter från det energipolitiska programmet som löper fram till år 2004. Efter avställningen av Barsebäcksverket skall en uppföljning ske av utvecklingen av elpriser, investeringar, miljöpåverkan, sysselsättnings- och fördelningseffekter samt elmarknadens funktionsätt m.m. Även erfarenheterna av de insatser för forskning, utveckling och demonstration av ny teknik som nu genomförs fram till år 2004 bör, anser regeringen, ligga till grund för kommande ställningstaganden vad gäller den fortsatta omställningen.

Regeringens redogörelse för det fortsatta arbetet omfattar ett program med kompletterande analyser och förslag på en rad områden. När det gäller den nordiska elmarknaden har regeringen för avsikt att genomföra en samlad utvärdering av hur de ändrade förutsättningarna på elmarknaden påverkar den planerade omställningen av energisystemet och identifiera eventuella behov av kompletterande åtgärder. Vidare skall de systemansvariga myndigheterna analysera behovet av gemensamma nordiska åtgärder för hantering av effektproblem och effektreserver, inklusive gemensamma riktlinjer för hur försörjningstryggheten skall säkras i akuta bristsituationer. I övrigt redovisas i skrivelsen pågående arbete rörande bl.a. vindkrafts- och biobränsleområdena, åtgärder för minskad elanvändning, förnybar elproduktion, energieffektivisering, ökad miljörelaterad av skattesystemet samt utvärderingsinsatser inom forskning och utveckling.

Motionerna

I motion 2000/01:N7 (m) sägs att det energipolitiska omställningsprogrammet är ett misslyckande. Det är, menar motionärerna, dags att nu ta konsekvenserna av detta faktum och kraftigt minska insatserna inom ramen för programmet. Som ett resultat av utvärderingarna och det faktum att det finns en bred politisk insikt om att omställningsprogrammet misslyckats bör nu

den s.k. avvecklingslagen avskaffas och beslutet om en förtida avveckling av Barsebäcksverket rivs upp.

Stängningen av den första reaktorn i Barsebäck med en effekt av 600 MW i ett läge med stora risker för effektbrist i det sydsvenska elsystemet framstår som oklokt, lyder budskapet i motion 2000/01:N309 (m). Att dessutom stänga den andra reaktorn, även den med effekten 600 MW, skulle vara ansvarslost, fortsätter motionärerna. De anser att en förtidsavveckling av de båda reaktorerna i Barsebäck minskar marginalerna riskabelt mycket i södra Sverige. I motionen yrkas att regeringen skall riva upp stängningsbeslutet av Barsebäck 1, och att avvecklingslagen avskaffas. Det sägs också att alla de politiska hinder som finns för en återstart av Barsebäck 1 bör avvecklas.

En motsatt uppfattning redovisas i motion 2000/01:N9 (v). Här sägs att Vänsterpartiet bedömer att efter de åtgärder som nu vidtas – och som redovisas i skrivelsen från regeringen – kan Barsebäck 2 stängas senast den 1 juli 2002. Motionärerna anser att före innevarande mandatperiods utgång bör de partier – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet – som står bakom 1997 års energiuppgörelse fatta beslut om riktlinjerna för den fortsatta energiomställningen. Motionärerna pläderar också för att en referensgrupp med företrädare för de nämnda partierna tillsätts med uppgift att följa det fortsatta omställningsarbetet.

I motion 2000/01:N331 (v) hänvisas till att Statens energimyndighet bedömer att Barsebäck 2 kan tas ur drift som planerat senast den 1 juli 2001, en uppfattning som överensstämmer med yrkandet i motionen. Motionärerna anser också att Svenska kraftnäts bedömning att det vid vinterkyla kan uppstå situationer av effektbrist i södra Sverige inte har utsatts för kritisk granskning.

Energipolitiken måste gå hand i hand med ekonomisk politik och miljöpolitik för att bidra till tillväxt och ett ekologiskt uthålligt Sverige, anför det i motion 2000/01:N8 (kd). I motionen kritiserar regerings energipolitiska omställningsprogram och det underlag som bildar grunden för slutsatsen i skrivelsen att den andra reaktorn i Barsebäcksverket bedöms kunna stängas av före utgången av år 2003. I motionen ifrågasätts att detta skulle vara möjligt vid denna tidpunkt. Ett sådant beslut måste föregås av en ännu mer omfattande utvärdering än vad som hittills har genomförts, anför motionärerna och pekar på att en grundlig miljökonsekvensanalys måste genomföras omedelbart. De ekonomiska konsekvenserna för skattebetalarna, näringslivet och det övriga samhället måste belysas innan ett beslut om stängning av den andra reaktorn kan fattas, sägs det. Motionärerna anser vidare att i en sådan analys måste också infogas frågan om naturgasens roll i det framtida elsystemet, det pågående arbetet inom EU och konsekvenserna för Sverige av den internationella elhandeln.

Centerpartiet gör, till skillnad från regeringen, bedömningen att ett beslut om stängning av den andra reaktorn i Barsebäck kan fattas under hösten 2000, heter det i motion 2000/01:N4 (c). I motionen sägs att omställningsprogrammet har varit framgångsrikt och att målen för detta till stora delar har nåtts. Motionärernas ståndpunkt är att stängningen av Barsebäcks andra reaktor kan ske senast den 1 juli 2002. En stängning av den andra reaktorn i Barsebäck den 1 juli 2002 är möjlig ur energisynpunkt och angelägen för att

inför energimarknadens aktörer understryka vikten av ett fortsatt omställningsarbete. Det finns, fortsätter motionärerna, även ett ansvar gentemot våra danska grannar att ge ett tydligt besked om att en stängning av Barsebäck 2 kommer att ske under år 2002.

Omställningen av energisystemet måste ske med hänsyn till Sveriges behov av tillväxt och ökad sysselsättning, uttalas det i motion 2000/01:N6 (fp). De energipolitiska besluten bör, anför det, begränsas till att fastställa övergripande mål och vilka styrmedel som kan behövas för att nå målen. Motionärernas uppfattning är att kärnkraften bör utnyttjas under hela sin tekniska och ekonomiska livslängd. Budskapet är därför ett nej till en förtida avstängning av både den första och den nu aktuella andra reaktorn. I motionen avvisas metoden att fatta årtalsbestämda beslut om när reaktorer skall stängas. Först när en kompetent myndighet konstaterar att de inte längre uppfyller gällande säkerhets- eller miljökrav kan en stängning aktualiseras. Motionärerna har också uppfattningen att omställningsprogrammet har stora svagheter. I motionen sägs att både Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket har pekat på svagheter i programmet och dess ringa bidrag till uppfyllelse av de nationella målen.

I motion 2000/01:N5 (mp) hävdas att den andra reaktorn är – i enlighet med Barsebäcksavtalet – förhållandevis billig att avveckla. Motionärerna menar att detta skall utnyttjas i syfte att ytterligare minska miljö- och säkerhetsriskerna till följd av olönsam kärnkraftsproduktion i södra Sverige. I motionen sägs att det är ett föråldrat tänkande som ligger bakom villkoret för stängningen av Barsebäck 2. Elförsörjningen är inte längre en nationell angelägenhet som innebär att bortfallet av el måste kompenseras fullt ut av åtgärder i Sverige. Motionärerna anser att de kriterier som regeringen hänvisar till i sitt beslut att som planerat inte stänga av den andra reaktorn i Barsebäck inte är beslutade av riksdagen, utan de är regeringens egen operationalisering av det av riksdagen beslutade villkoret för denna stängning. När det gäller frågan om effektbalansen är detta, enligt motionärerna, ett marknads- och kontraktsproblem, dvs. en fråga om leveranssäkerhet. Har en elleverantör åtagit sig att leverera el vid en viss tidpunkt är det dennes skyldighet att vidta sådana åtgärder att leverans kan garanteras vid den kontrakterade tidpunkten. Motionärerna menar att det är fullt rimligt att införa ett regelverk som tydliggör ett sådant ansvar från den 1 juli 2001.

Vissa kompletterande uppgifter

Vid behandlingen våren 1997 av proposition 1996/97:84 om en uthållig energiförsörjning konstaterade utskottet (bet. 1997/98:NU12 s. 39) – med anledning av förslaget i propositionen att de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck skall stängas av – att bortfallet av el från reaktorerna i Barsebäck skall kompenseras genom effektivare energianvändning, elhushållning, konvertering från el samt tillförsel av el från andra energikällor. Enligt den energipolitiska överenskommelsen från år 1997 mellan företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet är ett villkor för stängningen av den andra reaktorn att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. På denna punkt

framhöll utskottet i det nämnda betänkandet att innan en stängning av denna reaktor kan genomföras bör riksdagen – oavsett utformningen av lagstiftningen – ges möjlighet att pröva att förutsättningen för stängningen av kärnkraftsreaktorn är uppfylld.

Enligt lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling (avvecklingslagen), som trädde i kraft den 1 januari 1998, får regeringen besluta att rätten att med stöd av tillstånd enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet driva en kärnkraftsreaktor för att utvinna kärnenergi skall upphöra att gälla vid en viss tidpunkt. I lagen sägs (3 §) att regeringens beslut skall fattas med utgångspunkt i att reaktorn skall ställas av vid den tidpunkt som bäst gagnar syftet med omställningen av energisystemet och dess genomförande. På denna sistnämnda punkt anförs det i lagen (1 §) att syftet med omställningen är att åstadkomma en ekologisk och ekonomiskt hållbar energiförsörjning byggd på förnybara energislag. Det sägs också att omställningen skall genomföras på ett sätt som gör det möjligt att tillförsäkra svensk industri och samhället i övrigt el på internationellt konkurrenskraftiga villkor. Av lagen framgår vidare att vid avgörande av när en reaktor skall tas ur drift skall hänsyn tas till reaktorns geografiska läge. För varje reaktor skall i övrigt beaktas andra särskilda förhållanden såsom ålder, konstruktion och betydelse för energisystemet.

I samband med behandlingen av avvecklingslagen framhöll utskottet (bet. 1997/98:NU5 s. 19) att ett villkor för avställningen av den andra reaktorn vid Barsebäcksverket är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Även i detta betänkande underströk utskottet att innan en stängning av den reaktorn kan genomföras skall riksdagen ges möjlighet att pröva om förutsättningarna för en stängning av reaktorn är uppfyllda. Utskottet erinrade också om att enligt de av riksdagen antagna riktlinjerna för energipolitiken skall vidare ny elproduktionskapacitet och minskad elanvändning vara ett villkor också för den fortsatta avställningen av kärnkraftsreaktorer. Efter avställningen av Barsebäcksverket skall, anförde utskottet, en uppföljning ske av utvecklingen av elpriser, investeringar, miljöpåverkan, sysselsättnings- och fördelningseffekter samt elmarknadens funktionssätt m.m. Resultatet av det energipolitiska programmet skall utvärderas och tillsammans med erfarenheterna från stängningen av reaktorerna i Barsebäcksverket utgöra underlag för kommande beslut om hur den fortsatta omställningen skall genomföras. Utskottet konstaterade vid detta tillfälle att det nyligen fattade energipolitiska beslutet – alltså 1997 års energipolitiska beslut – innebär att det efter en avställning av den första reaktorn vid Barsebäcksverket fordras nya ställningstaganden från riksdagens sida innan ytterligare avställningar av kärnkraftsreaktorer kan genomföras med stöd av den nu aktuella lagen. I reservationer (m, fp; kd) yrkades avslag på regeringens förslag till lag om kärnkraftens avveckling.

Affärsverket svenska kraftnät har tillsammans med branschorganisationen Svensk Energi arbetat fram en övergångslösning för att minska risken för effektbrist. Resultat av överläggningarna har under hösten 2000 redovisats i en av Svenska kraftnät upprättad promemoria. Principerna bygger på att Svenska kraftnät upphandlar upp till 1 000 MW produktionskapacitet för

tiden fr.o.m. vintern 2000/2001 t.o.m. vintern 2002/2003. Vidare är ett villkor att produktionsanläggningarna skall vara utanför den kommersiella marknaden i dag, vara belägna i södra delen av Sverige samt ha en installerad effekt om minst 10 MW el. Vid risk för effektbrist skall kapaciteten från anläggningarna på uppmaning av Svenska kraftnät bjudas ut på den fysiska spotmarknaden för elhandel på timbasis (den s.k. Elspot). Risk för effektbrist definieras i enlighet med Svenska kraftnäts kriterier. När en anläggning i effektreserven är i bruk kommer detta att anges på Svenska kraftnäts och Nord Pools (den nordiska elbörsen) hemsida.

Det svenska EU-arbetet på energiområdet bedrivs inom fyra huvudområden som bedöms vara centrala för den långsiktiga utvecklingen. Det gäller skapandet av en inre marknad för energi, omställningen till ett ekologiskt uthålligt energisystem, utvecklingen av energisystemen runt Östersjön och klimatpolitiken. Aktuella frågor nu – inför det svenska ordförandeskapet i EU – är bl.a. liberaliseringen av energimarknaden där slutsatserna från Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 säger att liberaliseringen av energimarknaden (el och gas) skall påskyndas och att framstegen skall utvärderas vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001. För närvarande pågår beslutsprocessen (medbeslutandeförfarande) mellan rådet och Europaparlamentet om ett direktiv om främjande av el från förnybara energikällor på den inre marknaden för el. Vidare utvecklas strategier dels för integration av miljödimensionen i energipolitiken, dels för att åstadkomma en ökad energieffektivisering. Vidare återfinns energisektorn i den handlingsplan för den nordliga dimensionen som antogs vid Europeiska rådets möte i Feira i juni 2000.

Utskottets ställningstagande

Enligt den energiöverenskommelse som slöts i februari 1997 mellan företrädare för Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet – och som ligger till grund för det beslut som riksdagen fattade i juni samma år – framgår att ett villkor för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. I beslutet anges att riksdagen bör ges möjlighet att pröva att förutsättningen för stängningen av kärnkraftsreaktorn är uppfylld.

Utskottet ställer sig bakom regeringens bedömning att de villkor som riksdagen satt upp för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket inte är uppfyllda. Dock kan utskottet konstatera att det inom en rimlig tid torde finnas goda möjligheter att nå de mål som är uppsatta för att kompensera kraftbortfallet. Stängningen av den andra reaktorn skall genomföras så snart som erforderliga villkor fått genomslag. I likhet med regeringen bedömer utskottet att detta blir fallet senast före utgången av år 2003.

I enlighet med vad utskottet anförde när riktlinjerna för energipolitiken behandlades är målbilden i energipolitiken omfattande och uttryck för ambitiösa åtaganden i förhållande till olika samhällsintressen. Enligt utskottet får inte – enligt de villkor som riksdagen satte upp år 1997 – en stängning medföra negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, ef-

fektbalansen eller miljön och klimatet. Utskottet vill understryka betydelsen av att regeringen fortlöpande följer upp förutsättningarna för att dessa villkor som riksdagen har ställt upp kan uppfyllas. Utskottet vill också framhålla att det är riksdagen som även fortsättningsvis prövar om nämnda villkor är tillgodosedda inför ett beslut att stänga den andra reaktorn i Barsebäcksverket.

Med anledning av den bedömning som utskottet nu gjort bör därutöver följande gälla för det fortsatta arbetet med omställningen av energisystemet. Det kan konstateras att förutsättningarna för 1997 års beslut delvis har förändrats. Av detta skäl formulerar regeringen i skrivelsen ett omfattande program för att ta fram kompletterande analyser och förslag inom ramen för det fortsatta omställningsarbetet. Utskottet vill uttala ett starkt stöd för detta arbete; den mångfald av insatser som programmet innehåller kommer att ge ett rikhaltigt och delvis nytt material för de ställningstaganden som regering och riksdag framöver har att ta i energipolitiken. Av stor betydelse är fortsatta kraftfulla satsningar på att utveckla de förnybara energikällorna och ny teknik för framtidens energisystem. När det gäller naturgasens roll i det framtida energisystemet är det viktigt att ta till vara den befintliga kapaciteten; ur miljösynpunkt är naturgas att föredra framför andra fossila bränslen. Vidare måste, enligt utskottets mening, problemen med kapaciteten för överföring av el till Sydsverige få en lösning.

Utgångspunkten för den långsiktiga strategin för ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem är en målmedveten satsning på forskning, utveckling och demonstration. Målet skall vara att sänka kostnaderna för ny energiteknik som grundar sig på förnybara energislag och att främja marknadsintroduktion av sådan teknik. Utskottet vill betona betydelsen av fortlöpande utvärderingar av dessa insatser i syfte att ge vägledning för hur fortsatta aktiviteter skall utformas.

Utskottet ser med tillfredsställelse på att regeringen avser att återkomma till riksdagen hösten 2001 i anslutning till budgetpropositionen för år 2002 med en förnyad bedömning av i vilken utsträckning villkoren är uppfyllda för att stänga den andra reaktorn i Barsebäcksverket.

Med det sagda avstyrker utskottet motionerna 2000/01:N4 (c), 2000/01:N5 (mp), 2000/01:N6 (fp), 2000/01:N7 (m), 2000/01:N8 (kd), 2000/01:N9 (v), 2000/01:N309 (m) och 2000/01:N331 (v).

Övriga kärnkraftsfrågor

Motionerna

I motion 2000/01:N242 (m) uttalas att energipolitiken bör utformas så att de politiska hindren för fortsatt och utvecklad användning av kärnenergi tas bort. Riksdagen bör upphäva den bestämmelse i kärntekniklagen (6 §) som förbjuder vissa typer av kärnteknisk forskning, den s.k. tankeförbudsparagrafen. Likaså bör bestämmelsen i lagen (5 a §) som förbjuder uppförandet av ytterligare kärnreaktorer upphävas. Med sådana förändringar blir det säkerheten och ekonomin som avgör kärnkraftens framtid, heter det.

Ett liknande budskap framförs i motion 2000/01:N262 (kd). Här sägs att den förstnämnda bestämmelsen i kärntekniklagen – tankeförbudsparagrafen – har behandlats av riksdagen ett flertal gånger men att framförda förslag om att bestämmelsen skall slopas har avvisats. Sannolikt beror detta på, menar motionärerna, att frågan helt felaktigt har ansetts kopplad till den vidare frågeställningen om kärnkraftens ställning i vårt land. Principiell kritik mot förbudet framförs numera, hävdas det i motionen, helt oberoende av inställningen till kärnkraftens nyttjande i Sverige och detta leder till att paragrafen både kan och bör slopas.

Kärntekniklagen innebär ett förbud mot forskning på kärnkraftsområdet i syfte att utveckla nya typer av kärnreaktorer, heter det i motion 2000/01:N217 (kd). Världens energiförsörjning är en så viktig fråga att forskning måste få bedrivas på alla fronter. Frågan är av principiell natur. Skall politiker ta sig rätten att bestämma vilken typ av kunskap som skall få tillföras samhället, eller skall forskningen vara fri, så att vi alla kan ta ställning till eventuella resultat och avgöra vad som vore värt att satsa på, frågar sig motionärerna.

Även i motion 2000/01:N217 (kd) sägs att den aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen av många uppfattas som en markering mot tankefriheten.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen behandlat och avslagit motioner med krav på avskaffande av förbudet. I samband med 1997 års energipolitiska beslut anförde utskottet (bet. 1996/97:NU12 s. 49) att förbudet i kärntekniklagen (6 §) mot vissa förberedande åtgärder skall ses som ett komplement till bestämmelsen i lagen (5 a §) om att tillstånd att uppföra nya kärnkraftsreaktorer inte får lämnas. Utskottet menade att bestämmelsen inte inkräktar vare sig på det tekniska utvecklingsarbetet eller på möjligheterna till fri opinionsbildning. I det nämnda betänkandet återfinns en historisk redogörelse om utskottets ställningstagande i samband med att de berörda förbudsbestämmelserna infördes i kärntekniklagen. Senast behandlade utskottet de nu aktuella bestämmelserna i kärntekniklagen våren 2000 (bet. 1999/2000:NU15 s. 16) och upprepade där sina tidigare ställningstaganden. I likhet med tidigare tillfällen avgavs en reservation (m, fp, kd) i frågan med krav på att den aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen skall upphävas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har, som redovisats, vid upprepade tillfällen behandlat den aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen. Utskottet vidhåller sin uppfattning att det saknas skäl för riksdagen att ompröva förbudet i kärntekniklagen mot vissa förberedande åtgärder och hänvisar till vad utskottet anförde i det energipolitiska betänkandet våren 2000 (bet. 1999/2000:NU15 s. 18). Utskottet vill understryka att bestämmelsen inte inkräktar vare sig på det tekniska utvecklingsarbetet och forskningsverksamheten eller på möjligheterna till fri opinionsbildning. Inte heller bör bestämmelsen om förbud mot uppförande av ytterligare kärnreaktorer upphävas.

Ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor

Propositionen

I proposition 1999/2000:134 föreslås att ett nytt system för att främja förnybar elproduktion skall tas fram med sikte på ikraftträdande den 1 januari 2003. Systemet skall bygga på handel med certifikat kombinerat med en skyldighet att inkludera en viss andel förnybar el som uppfyller vissa miljöegenskaper i elleveranser eller elinköp. Certifikatshandel kombinerad med kvoter skall på sikt ersätta nu gällande stöd till förnybar och småskalig elproduktion.

Regeringen meddelar i propositionen sin avsikt att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna närmare förslag till teknisk utformning av ett system baserat på certifikatshandel kombinerat med kvoter.

Det nuvarande tillfälliga stödets utformning

Fram till den 1 november 1999 garanterades ekonomiskt acceptabla villkor för småskalig elproduktion genom det s.k. leveranskoncessionssystemet. Inom ramen för detta system baserades inköpspriset för småskalig elproduktion på leveranskoncessionshavarens försäljningspris för hushållskunder och andra mindre förbrukare med avdrag för skäliga kostnader för administration och skälig vinst. Prisnivån för den småskaliga elproduktionen var vid början av år 1999 ca 25 öre per kWh. Svenska kraftnät har haft regeringens uppdrag att för tiden den 1 november 1999–31 december 2000 (uppdelat på två anbudsperioder) initiera en upphandlingsprocess som underlättar för producenterna av småskalig kraft att på marknadsmässiga grunder få avsättning för sin kraftproduktion och som tillförsäkrar dem enkla och tydliga villkor. Anbudsförfrågan gick ut till ca 200 elhandelsföretag. De flesta anbudsgivare har valt att lämna bud i form av genomsnittspris och anbudet har omfattat tillräckliga volymer för att garantera avsättning för den småskaliga produktionen. Det genomsnittliga anbudspriset beräknat som vägt medelvärde med hänsyn till volymerna i de vinnande anbudet uppgick till 13–14 öre per kWh.

I budgetpropositionen för år 2000 (prop. 1999/2000:1 utgiftsområde 21) föreslog regeringen att inga beslut om den framtida stödnivån för den småskaliga elproduktionen skulle fattas i avvaktan på resultatet av Svenska kraftnäts upphandling. Därför bemyndigade riksdagen – på näringsutskottets förslag (bet. 1999/2000:NU3) – regeringen att besluta om ersättningsnivån samt meddela närmare föreskrifter om stödets utformning när resultatet av upphandlingen förelåg. I december 1999 anmälde regeringen det tillfälliga stödet till EG-kommissionen för godkännande varvid stödnivån föreslogs uppgå till 9 öre per kWh producerad el från småskaliga elproduktionsanläggningar. Detta innebar en genomsnittlig ersättningsnivå på 23 öre per kWh. Regeringens bedömning var att denna stödnivå är nödvändig för att ge den

småskaliga elproduktionen rimliga villkor och stimulera till en fortsatt nyetablering av småskaliga produktionsanläggningar. Kravet på enkelhet i hanteringen av stödet talade vidare för en gemensam stödnivå för de olika kraftslagen.

Det framtida stödsystemet för förnybar elproduktion

Målet med ett nytt stödsystem skall vara att främja en fortsatt utbyggnad av elproduktion från förnybara energikällor med vissa miljöegenskaper och samtidigt stimulera en marknadynamik som skapar förutsättningar för kostnadseffektivitet och teknikutveckling utan att störningar i elmarknadens funktion uppstår. Införandet av det nya systemet skall ske på ett sådant sätt att rimliga konkurrensvillkor för den förnybara elproduktionen långsiktigt kan upprätthållas.

Med ett *certifikat* avses ett dokument som tilldelas eller utfärdas av en elproducent som producerar el med hjälp av sol, vind, vatten eller biobränsle. Produktionsteknik, anläggningsstorlek, bränsle eller andra miljöegenskaper kan behöva avgränsas så att endast el som framställts på visst sätt skall kunna ligga till grund för utfärdandet av certifikat. Certifikatet är ett bevis på att en viss mängd el producerats på ett angivet sätt. Certifikaten har som syfte att vara bärare av det mervärde som el producerad på ett visst sätt har i förhållande till annan el. Förnybar elproduktion har oftast högre produktionskostnader än andra produktionskällor, vilket innebär att högre intäkter krävs än för annan el, om elproducenten långsiktigt skall få täckning för sina produktionskostnader.

Med *kvot* avses en förpliktelse eller ett åtagande att leverera eller använda en bestämd mängd el som faller inom avgränsningen för vad kvotsystemet ekonomiskt skall stödja. I det fall då kvoten inte innebär ett frivilligt åtagande bestämmer staten storleken på kvoten. Utgångspunkten för kvoten är ett mål för mängden producerad el som skall stödjas eller dess andel av den totala eltillförseln ett givet år. Kvoten beräknas således på den summerade tillförselsidan, men den tillämpas på användningssidan hos den enskilda aktören som omfattas av kvotsystemet. Kvoten kan sättas antingen i absoluta tal, mätt i GWh, eller som ett procenttal som anger hur stor andel av den totala elanvändningen som skall härröra från en viss form av elproduktion. Avsikten är att kvotsystemet skall vara teknikdrivande och successivt leda till en ökad andel av den önskvärda elproduktionen på ett alltmer kostnadseffektivt sätt. Det långsiktiga målet är att el som produceras av förnybara energikällor och uppfyller vissa miljökriterier skall kunna säljas med kostnadstäckning utan stöd på en öppen elmarknad.

När en efterfrågan på certifikat skapas får dokumenten ett värde som producenten kan tillgodogöra sig. Avsikten är att det värdet skall täcka hela eller delar av den högre produktionskostnad som är förknippad med den form av elproduktionen som kvotsystemet är avsett att stimulera. Den el som produceras i anläggningar baserade på förnybara energikällor köps och säljs på samma sätt som annan el, t.ex. genom bilaterala avtal eller på elbörsen. För att skapa överblick och enhetlighet förordar regeringen att det föreslagna systemet med certifikatshandel kombinerat med kvoter på sikt ersätter nu

gällande stöd till förnybar och småskalig elproduktion samtidigt som införandet av det nya systemet sker på ett sådant sätt att rimliga konkurrensvillkor för den förnybara elproduktionen långsiktigt kan upprätthållas.

Enligt vad som sägs i propositionen överensstämmer handel med certifikat kombinerad med ett kvotssystem väl med det krav på marknadsnära system som regering och riksdag tidigare förordat. Certifikatshandel kombinerat med kvoter innebär en finansiering via marknaden, vilket ger en ökad långsiktighet i stödsystemet. Dessutom skapar modellen affärsmöjligheter för aktörerna och en marknadynamik som ger förutsättningar för kostnadseffektivitet och teknikutveckling utan att störningar i elmarknadens funktion uppstår. Detta är enligt regeringens mening viktiga mål för ett framtida stödsystem. Ett färdigt system med denna utformning bör enligt regeringens mening kunna utformas med sikte på ikraftträdande den 1 januari 2003.

Övergångslösning för att skydda småskalig elproduktion

Ett syfte med den upphandling som genomförts av Svenska kraftnät är att relationen mellan köpare och säljare av den småskaliga kraften skall vara baserad på marknadsmekanismer och inte på reglering och fastprisavtal. Enligt regeringens bedömning är en positiv utveckling av den småskaliga elproduktionen beroende av en fortsatt anpassning till mer marknadsnära förhållanden. Den upphandling som genomförts under hösten 1999 har varit ett första steg i denna riktning. Regeringen avser därför att verka för att någon form av enhetliga avtalsvillkor för förhållandet mellan producenter och köpare av den småskaliga kraften tas fram också för åren 2001 och 2002. Samtidigt krävs stabila förhållanden i gällande stödsystem och övriga regelverk för att denna marknadsanpassning skall kunna ske parallellt med en fortsatt utbyggnad av elproduktionen från förnybara energikällor. Av detta skäl bör, enligt regeringen, det tillfälliga stödet till småskalig elproduktion förlängas t.o.m. utgången av år 2002, och stödnivån på 9 öre per kWh bör ligga fast under hela perioden.

Kostnaden för den övergångslösning som regeringen föreslår uppskattas till ca 200 miljoner kronor per år under åren 2001 och 2002. Eftersom betydande variationer i såväl vattenkrafts- som vindkraftsproduktionen förekommer är en exakt bestämning av medelsbehovet inte möjlig. Ytterligare utbyggnad av småskalig elproduktion, i enlighet med det energipolitiska programmets genomförande, kan därutöver medföra att anspråken på medel ökar något. Regeringens samlade bedömning av stödbehovet är att detta kommer att uppgå till i genomsnitt 210 miljoner kronor per år under åren 2001 och 2002.

Utskottet behandlar frågan om anslagets storlek senare i betänkandet.

Motionerna

Det föreslagna stödsystemet är krångligt och svårförståeligt, vilket bl.a. innebär att dess verkliga kostnader döljs eftersom kostnaderna i huvudsak ligger utanför statsbudgeten, lyder det kritiska omdömet i motion 1999/2000: N42 (m). Motionärerna hyser farhågor för att kostnaderna för systemet i stor

utsträckning kommer att vältras över på elkonsumenterna, samtidigt som det kommer att bli svårt att utvärdera exakt hur stor merkostnaden för konsumenterna blir. Detta, sägs det, ökar i sin tur risken för att stödsystemet permanentas.

I motion 1999/2000:N41 (kd) yrkas att riksdagen skall avslå regeringens förslag till riktlinjer för framtida stödsystem till elproduktion från förnybara energikällor. Argumentet i motionen är att förslaget är otydligt och att konsekvenserna är omöjliga att förutse. Regeringens förslag att behålla den nuvarande stödnivån på 9 öre per kWh fram till den 31 december 2002 avvisas i motionen; i stället bör stödet ligga högre för att garantera fortsatt drift av den befintliga och planerade volymen småskalig elproduktion. Motionärerna menar att den osäkra period som de småskaliga elproducenterna och servicebranschen befinner sig i förlängs med regeringens förslag i ytterligare två år. Vad som följer därefter är i dagsläget omöjligt att förutse, heter det.

För att kunna genomföra den kommande storskaliga utbyggnaden av vindkraftverk i landet, som är så nödvändig för omställningen till ett ekologiskt samhälle, är det nödvändigt att effektbegränsningen på 1 500 kW för småskalig elproduktion tas bort helt och hållet, är budskapet i motion 2000/01:N265 (c). Motionärens uppfattning är att den nämnda gränsen är en kvarleva från gamla regler som inte hör hemma på dagens fria elmarknad. Konsekvenserna blir enligt motionären att t.ex. redan uppförda verk med generator-effekt på 1 650 kW körs på 1 500 kW, vilket är ett slöseri med ekonomin och mot sunt förnuft. Mot bakgrund av att det numera i andra länder finns färdigutvecklade vindkraftverk på 2 000–2 500 kW i generatoreffekt bör gränsen på 1 500 kW tas bort.

Det finns ingen anledning att nu ta ställning till regeringens förslag om framtida riktlinjer för ett nytt stödsystem för den småskaliga elproduktionen, anförs det i motion 1999/2000:N43 (fp). Att redan nu ta principiell ställning för ett kvotsystem, som påminner om det gamla inmalningstvånget inom jordbrukspolitiken, är inte nödvändigt. Enligt motionärerna är risken med den föreslagna modellen att den leder till att de extra kostnaderna för olönsam energiproduktion övervältras på konsumenterna utan tillfredsställande information. I motionen erinras om att Folkpartiet sedan tidigare i princip tagit ställning för att den småskaliga elproduktionen efter utgången av år 2000 får agera på elmarknaden på samma villkor som annan produktion, och därmed avvisas regeringens förslag till stöd.

Införandet av det nya systemet innebär att merkostnaden för den dyrare förnybara elektriciteten i huvudsak kommer att bäras av alla elkunder i stället för av staten via subventioner, konstateras i motion 2000/01:MJ780 (mp). Motionärernas uppfattning är att det nya systemet innebär att huvuddelen av de nuvarande stödformerna för produktion av el från förnybara energikällor kan slopas.

Vissa kompletterande uppgifter

Det nuvarande stödet på 9 öre per kWh producerad el från småskaliga elproduktionsanläggningar finansieras genom en särskild avgift på 0,2 öre per kWh under år 2000. Avgiften tas ut av innehavare av nätkoncession, vars

ledningarna är anslutna till stamnätet. Avgiftsskyldigheten upphör sålunda vid utgången av år 2000. Avgiftsuttaget regleras i lagen (1999:1377) om tillfällig avgift för stöd till småskalig elproduktion. I förordningen om stöd till småskalig elproduktion (2000:614) lämnas bestämmelser om den närmare utformningen av stödet. Stödet godkändes i juni 2000 av EG-kommissionen. Ett anslag på 250 miljoner kronor är uppfört för ändamålet på statsbudgeten för år 2000 inom utgiftsområde 21 (B 9 Skydd för småskalig elproduktion). Stödet riktar sig till elproduktion från småskaliga anläggningar med en effekt av högst 1 500 kW. Utbetalningen av stödet går till elhandelsföretagen och ej direkt till producenterna av den småskaliga kraften. Stödet bygger på träffade standardavtal, kompletterade med åtagande från elhandelsföretaget om ett pristillägg per kWh levererad el.

I direktiven (dir. 2000:56) för den särskilde utredare (direktör Nils Andersson) som har fått i uppdrag att utforma ett nytt stödsystem ingår att undersöka och klargöra eventuella behov av komplement till detta system, exempelvis stöd med samma funktion som investeringsstöd. Behovet av komplement kan t.ex. bero på skillnader i produktionskostnader till följd av anläggningars olika ålder eller skilda förutsättningar för olika produktionsformer. Utredaren skall också se på möjligheten att hitta andra avgränsningar för stödet än den i dag fastlagda gränsen för småskalig elproduktion på 1 500 kW. Vidare skall beaktas utvecklingen inom EG-rätten. Häri innefattas bl.a. systemets förenlighet med EG:s statsstödsregler och kommissionens framlagda förslag till direktiv om hur elektricitet från förnybara energikällor skall få tillträde till den inre marknaden. Det sägs i uppdraget att begreppet småskalig produktion framför allt har använts i syfte att definiera vilka elproducenter som skall vara berättigade till olika former av stöd. Nu gäller det att se på vilka energikällor och anläggningar som bör vara stödberättigade enligt certifikatsystemet och vilka begränsningar som skall gälla för att omfattas av det nya systemet. Utredaren skall redovisa sina överväganden och förslag senast den 31 oktober 2001.

Flera EU-länder har infört eller planerar att införa stödsystem som baseras på handel med certifikat. Till dessa länder hör bl.a. Danmark, Nederländerna, Italien och Belgien. EG-kommissionen har uttalat sig positivt om denna typ av stödsystem då dessa system främjar en ökad konkurrenskraft för de förnybara energikällorna och anses vara förenliga med en konkurrensutsatt marknad. Nyligen godkändes det danska systemet för handel med gröna certifikat av kommissionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ett nytt marknadsnära system för att främja förnybar elproduktion från förnybara energikällor. Enligt utskottets uppfattning kommer det nya systemet att skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktion från förnybara energikällor, samtidigt som det kommer att stimulera en marknadynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. Utskottet noterar med tillfredsställelse att det i direktiven till den särskilde utredaren sägs att systemet med certifikathandel och kvoter för användningen av el från förnybara energikällor

skall utformas på ett sådant sätt att kontinuerliga utvärderingar underlättas. Vidare tillstyrker utskottet regeringens förslag att det tillfälliga stödet till småskalig elproduktion förlängs t.o.m. utgången av år 2002 och att den nuvarande stödnivån på 9 öre per kWh ligger fast under denna period.

I tre av de motioner som väckts i ärendet – 1999/2000:N42 (m), 1999/2000:N41 (kd) och 1999/2000:N43 (fp) – yrkas avslag på regeringens förslag om principerna för ett nytt stödsystem. Utskottet finner grunderna för detta avvisande synsätt svårförklarliga; här handlar det om att utforma ett marknadsbaserat system för en certifikathandel som innebär att realistiska mål för tillförselökningen kan läggas fast och att de ekonomiska konsekvenserna för konsumenterna blir rimliga. Förslaget ansluter dessutom i hög grad till pågående arbete inom EU. Kommissionen har uttalat att stödsystem som bättre kan utnyttja marknadskrafternas förmåga att sänka kostnaderna för produktionen bör prioriteras. Flera av EU:s medlemsländer har också introducerat marknadsbaserade stödsystem såsom gröna certifikat, kvothandel och upphandlingsmodeller. Till dessa länder hör Danmark, Irland, Italien, Nederländerna och Storbritannien. Enligt utskottets mening kommer därmed Sverige att aktivt vara en del i en pågående utveckling inom en stor del av EU.

När det gäller yrkandena i motionerna 1999/2000:N41 (kd) och 2000/01:N265 (c) om att nuvarande gräns på 1 500 kWh som definierar småskalig elproduktion bör tas bort konstaterar utskottet att det ingår i uppdraget för den särskilde utredaren att pröva denna gräns.

Med det sagda avstyrker utskottet här behandlade motioner i aktuella delar.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi

Inledning

Regeringens förslag i budgetpropositionen till anslag under utgiftsområde 21 redovisas i bilaga.

Riksdagen har, som tidigare redovisats, fastställt riktlinjer för energipolitiken (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12). I samband med beslutet godkände riksdagen inriktningen och omfattningen av ett i propositionen redovisat program för omställning av energisystemet om totalt drygt 9 miljarder kronor. Under år 1999 genomfördes temporära indragningar för vart och ett av åren 1999 och 2000, varefter samma belopp har lagts tillbaka för vart och ett av åren 2001 och 2002. I samband med 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) beslöt vidare riksdagen (bet. 1998/99:FiU:20) om ytterligare en omfördelning av anslagsbeloppen. Det innebär att det för utgiftsområdet finns neddragningar på sammanlagt drygt 420 miljoner kronor för åren 1999 och 2000. De neddragningar som görs är att betrakta som en omfördelning av anslagsbeloppen över tiden.

Anslagsbeloppet ökar därför med 210 miljoner kronor för åren 2001 och 2002 jämfört med de belopp som fastställts i det energipolitiska programmet. Därmed kommer i princip allt som förts bort åren 1999 och 2000 att återföras under åren 2001 och 2002 till de berörda anslagen. I årets budgetproposition föreslår dock regeringen ytterligare omfördelningar i syfte att finansiera

stödet för den småskaliga elproduktionen. Denna omfördelning innebär att 150 miljoner kronor förs bort från den beräknade ramen för anslaget 35:2 Bidrag för att minska elanvändningen för vart och ett av åren 2001 och 2002 och att 60 miljoner kronor förs bort från den beräknade ramen för anslaget 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor för vart och ett av åren 2001 och 2002. Regeringen föreslår också att ramen för vindkraft förstärks med 40 miljoner kronor under anslaget 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor. Stödet till vindkraften från detta anslag uppgår därmed till 100 miljoner kronor år 2001.

I det följande redovisas regeringens förslag till olika anslag inom utgiftsområdet och motsvarande förslag i aktuella motioner. Därefter redovisas utskottets ställningstagande samlat i ett avslutande avsnitt.

Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader (35:1)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 120,2 miljoner kronor.

Statens energimyndighet inrättades den 1 januari 1998 för att tydliggöra och förstärka myndighetsfunktionen inom energiområdet. Myndigheten ansvarar för merparten av myndighetsfunktionerna på energiområdet. Statens energimyndighet är nätmyndighet enligt ellagen (1997:857) och tillsynsmyndighet enligt naturgaslagen (2000:599). Myndigheten skall bevaka energimarknadernas och energisystemets utveckling och analysera sambanden mellan energiteknik, miljö och ekonomisk tillväxt.

I myndighetens ansvar ingår myndighetsuppgifterna inom tillförsel- och distributionsområdet, energiberedskapen och den kommunala energiplaneringen samt myndighetsuppgifter med anknytning till naturresursplanering. Myndigheten har huvudansvaret för att verkställa större delen av det energipolitiska programmet och ett samordningsansvar för omställningsåtgärderna. Myndighetens ansvarsområden och uppgifter i övrigt har utförligt beskrivits i budgetpropositionerna för åren 1999 och 2000.

Motionerna

I motion 2000/01:N361 (m) hänvisas till att motionärerna föreslår omfattande neddragningar av anslagen kopplade till omställningsprogrammet. Som en följd av dessa neddragningar kan Energimyndighetens administrativa kostnader minskas, sägs det. Förslaget i motionen är därför att anslaget 35:1 Statens energimyndighet minskas med 40 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Ett motsatt budskap framförs i motion 2000/01:N367 (c). Här sägs att Energimyndighetens förvaltningskostnader bör förstärkas med 10 miljoner kronor. Skälet är den ökade arbetsbelastning som följer av att åtgärderna till följd av omställningsprogrammet skall påbörjas. Motionärerna föreslår att denna utökning finansieras genom en motsvarande neddragning på anslaget 35:2 Bidrag för att minska elanvändningen.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2000/01:Fi211 föreslås att anslaget minskas med 20 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Skälet för besparingen – som också gäller övriga anslag inom det energipolitiska omställningsprogrammet – är att partiet anser att Barsebäck 1 på nytt skall tas i drift. Staten kan då undgå kostnader för avvecklingen samtidigt som större delen av åtgärdsprogrammen inom energiområdet kan slopas. I motionen erinras också om att partiet önskar att medel avsätts för stöd till energisäkerhet i Östeuropa.

Bidrag för att minska elanvändning (35:2)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 325 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för stöd till vissa investeringar för att minska elanvändningen i bostäder och vissa lokaler samt till investering för ombyggnad och anslutning av eluppvärmda byggnader till fjärrvärme och stöd till fjärrvärmenätet. Stöd lämnas i form av bidrag.

Boverket är ansvarigt för stöd enligt förordningen (1997:635) om statligt bidrag till vissa investeringar för att minska elanvändningen i bostäder och vissa lokaler. Länsstyrelserna har ansvar för att administrera stödet.

Statens energimyndighet ansvarar för stöd enligt förordningen (1997:634) om statligt bidrag till investering för ombyggnad och anslutning av eluppvärmda byggnader till fjärrvärme. Länsstyrelserna har ansvar för att administrera stödet.

Regeringen föreslår att bidrag för minskad elanvändning återinförs fr.o.m. den 1 januari 2001. Åtgärden bör omfatta bidrag till utbyggnad av fjärrvärmenät, anslutning av fastigheter och lokaler till fjärrvärme, konvertering till individuell bränsleeldning samt stöd till solvärme i enlighet med vad som beskrivs ovan. Dessutom föreslår regeringen att Statens energimyndighet även fortsättningsvis skall ha möjlighet att ge stöd till projekt som innebär utveckling av ny teknik och nya systemlösningar.

Motionerna

I motion 2000/01:N361 (m) anförs att energieffektiviseringar fortlöpande kan genomföras på elmarknaden utan statlig inblandning. Mot denna bakgrund anser motionärerna att inga medel skall föras upp på anslaget.

I syfte att finansiera den föreslagna förstärkningen på Energimyndighetens förvaltningsanslag förordas – som nyss nämnts – i motion 2000/01:N367 (c) en motsvarande neddragning på 10 miljoner kronor på detta anslag.

Även i Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2000/01:Fi211 yrkas – av tidigare redovisade skäl – att inga medel skall föras upp på anslaget.

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 305 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för bidrag till vissa investeringar inom energiområdet. Stödet lämnas i form av bidrag till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft samt för utveckling och provning av ett upphandlingsförfarande för ny teknik för elproduktion med förnybara energislag. Investeringarna i småskalig vattenkraft torde i huvudsak komma att gälla utnyttjande av redan befintliga regleringar samt förbättrad turbinteknik.

Förordningen (1998:22) om statligt stöd till vissa investeringar inom energiområdet trädde i kraft i februari 1998. I förordningen finns bestämmelser om stöd till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft.

Vad gäller upphandling av ny elproduktionsteknik har det förslag till förordning som tidigare anmälts till EG-kommissionen för granskning enligt statsstödsreglerna återkallats. Det metodutvecklingsarbete som för närvarande bedrivs av Energimyndigheten för detta stöd har tillsammans med kommissionens arbete med ett direktiv för förnybar energiproduktion visat på behovet av en vidareutveckling av stödets utformning. Detta arbete har under slutet av år 1999 samordnats med det arbete som genomförts inom den interdepartementala arbetsgruppen för förnybar elproduktion som tillsattes av regeringen i december 1999 och vars arbete legat till grund för regeringens proposition 1999/2000:134 om ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor.

Av totalt 305 miljoner kronor som skall anvisas för år 2001 uppgår ramen för biobränsleeldad kraftvärme till 130 miljoner kronor. Ramen för stöd till vindkraft år 2001 uppgår – efter förstärkning – till 100 miljoner kronor. Ramen för småskalig vattenkraft uppgår efter finansiering av anslag 35:10 Skydd för småskalig elproduktion respektive utökad investeringsstöd till vindkraft till 47 miljoner kronor år 2001. Efter finansiering av skydd för småskalig elproduktion respektive utökad investeringsstöd till vindkraft uppgår ramen för upphandlingsförfarande för ny teknik för elproduktion med förnybara energislag under år 2001 till 28 miljoner kronor. Av totalt 168 miljoner kronor som regeringen har för avsikt att föreslå för år 2002 planeras ramen för biobränsleeldad kraftvärme uppgå 85 miljoner kronor och ramen för vindkraft till 70 miljoner kronor. Ramen för småskalig vattenkraft respektive upphandlingsförfarandet planeras uppgå till 4 respektive 9 miljoner kronor under år 2002.

Motionerna

I motion 2000/01:N260 (s) pläderas för att ett långsiktigt mål skall läggas fast för vindkraftens roll i det svenska energisystemet. Ett rimligt långsiktigt

planerings- och produktionsmål för vindkraftens utbyggnad är, enligt motionärerna, 10 TWh per år.

Moderata samlingspartiet anser att såväl särskilda produktionsskatter som subventioner bör tas bort, uttalas i motion 2000/01:N361 (m). Mot denna bakgrund anser motionärerna att inga medel skall föras upp på anslaget.

I motion 2000/01:N262 (kd) föreslås inga anslagsförändringar i förhållande till regeringens förslag. I motionen sägs att Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Det är den enda i dag kända vägen mot det ekologiskt uthålliga energisystemet, sägs det.

Investeringsbidrag för uppförande, upprustning eller effekthöjning av småskaliga vattenkraftverk bör, anförts det i motion 2000/01:N226 (kd), öka kraftigt inom ramen för programmet för energiomställning. Dock framförs inte något krav på ökat anslag i motionen.

I motion 2000/01:N229 (kd) omtalas att vindkraftsbranschen efterlyser en plan från riksdagen och regeringen om produktionsmål på 10 TWh per år för vindkraft. Enligt motionärens mening borde ett vindkraftsprogram omfatta ca 15 000 vindkraftverk på 10 år.

Tillståndsprövningen för små vattenkraftverk måste bli enklare och billigare, lyder budskapet i motion 2000/01:N382 (c). I lagstiftningen måste, menar motionärerna, det klargöras att förnybar energiproduktion är ett riksintresse och en nationell resurs. Utbyggnad av vattenkraft skall, efter sedvanlig miljöprövning, vara tillåten på alla ställen där inte miljölagstiftningen klart säger att den är förbjuden. I motionen tas också upp villkoren för vindkraftsproduktionen. Systemet är uppbyggt kring bidrag, och vindkraftsproducenter klarar sig inte utan investeringsbidrag, sägs det. För att våga göra investeringar i mångmiljardklassen, måste ersättningen läggas fast på en för producenten acceptabel nivå under minst 20 år utan att sänkas. Motionärerna pekar dock på att den måste anpassas till en europeisk prisnivå, eftersom det mer och mer blir en europeisk elenergiemarknad.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2000/01:Fi211 yrkas – av tidigare redovisade skäl – att inga medel skall föras upp på anslaget.

I motion 2000/01:MJ841 (fp) föreslås att mer resurser avsätts till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor. Däremot anser motionärerna att bidrag till så kallad småskalig vattenkraftsutbyggnad inte bör utgå. I stället bör regeringen ge Naturvårdsverket i uppdrag att genomföra en inventering av uppdämda vattendrag som kan restaureras i syfte att återskapa strömmande vatten.

I motion 2000/01:N369 (fp) framförs ett motsatt budskap. Här sägs att småskaliga kraftverk måste ges möjlighet att utvecklas i mindre vattendrag och att ansökningsförfarandet för start av småskaliga vattenkraftverk måste förenklas och tidsminimeras. Motionären menar att detta är ett led i kraftförsörjningen och att start av småskaliga vattenkraftverk kan ge ett positivt bidrag till glesbygdens överlevnad.

Regeringen har uppdragit åt Statens energimyndighet att senast den 30 april 2001 redovisa områden med särskilt goda vindförutsättningar, specificera vilka kriterier som bör gälla för sådana områden samt med stöd av denna redovisning lämna förslag till lämpliga planeringsmål för vindkraften samt till åtgärder som behövs för att möjliggöra att sådana planeringsmål uppfylls. Energimyndigheten skall vidare utreda förutsättningarna för att utföra kompletterande vindenergiarteringar, utveckla uppföljningen av den faktiska vindenergiproduktionen och ta fram underlag för bedömning av behov och kostnader för nätförstärkningar i olika delar av landet.

Regeringen beslutade i juli 2000 att tillsätta en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att genomföra en studie om de övergripande förutsättningarna för lokalisering av vindkraftverk till havs och i fjällområden. Genomförandet av en sådan kartläggning har föreslagits i betänkandet Rätt plats för vindkraften (SOU 1999:75). I studien bör som ett första steg ingå att redovisa förslag på några områden, främst till havs, vilka kan bedömas som lämpliga för ett pilotprojekt. Andra förslag som skall behandlas gäller bl.a. vindkraft i den kommunala planeringen, harmonisering av tillståndsprövning för vindkraftverk samt påverkan och hänsynstaganden i vindkraftens närområde. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om ett lämpligt planeringsmål för vindkraften och förslag för att möjliggöra att ett sådant planeringsmål uppfylls.

Bestämmelser som rör vattenverksamhet och vattenanläggningar finns i miljöbalken (1998:808). Miljödepartementet har ansvaret för en pågående översyn av miljöbalken. Regeringen planerar en mindre omfattande proposition våren 2001 samt en större sådan våren 2003 med ändringar i miljöbalken.

Åtgärder för effektivare energianvändning (35:4)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 119 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för åtgärder för en effektivare energianvändning i enlighet med riktlinjerna för 1997 års energipolitiska beslut. Anslaget omfattar teknikupphandling, information, utbildning, provning, märkning och certifiering samt kommunal energirådgivning.

Riksdagen godkände hösten 1997 ekonomiska ramar för anslaget om sammantaget 446 miljoner kronor för perioden 1998–2002. Anslagsnivån som föreslås för år 2001 och beräknas för år 2002 ligger i linje med den ekonomiska planeringsramen för dessa åtgärder enligt 1997 års energipolitiska beslut. Regeringen anser att en omfördelning av ramanslaget över tidsperioden 1999–2002 bör göras. En större del av anslaget bör användas under senare del av perioden. Det innebär att anslagsbeloppet under vart och ett av åren 1999 och 2000 minskades med 25 miljoner kronor, jämfört med de beräknade anslagsbelopp som angavs i budgetpropositionen för 1998, för att sedan öka med 25 miljoner kronor under vart och ett av åren 2001 och 2002.

I propositionen sägs att det finns ett behov av att utveckla åtgärderna så att en anpassning såväl till utvecklingen på marknaden som till den internationella utvecklingen kan ske. Regeringen avser därför att tillsätta en arbetsgrupp i Regeringskansliet med denna uppgift.

I propositionen föreslås också att regeringen skall få möjlighet att göra åtaganden även efter det aktuella budgetåret och fördela åtaganden över femårsperioden. Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

Det är angeläget att stimulera om- och tillbyggnad av fastigheter, byte av fönster och installation av solfångare i syfte att minska energiförbrukningen, framhålls i motion 2000/01:N360 (s).

Enligt förslag i motion 2000/01:N361 (m) skall inga medel föras upp på anslaget.

I motion 2000/01:N262 (kd) föreslås att anslaget minskas med 25 miljoner kronor. Motionärerna menar att det är osannolikt att hela anslaget på 119 miljoner kan nyttjas på ett effektivt och verkningsfullt sätt. Det uttalas också att tilläggsisoleringens betydelse inte har fått tillräcklig uppmärksamhet i det energipolitiska programmet. I stället bör frågan om stimulansåtgärder för tilläggsisolering på motsvarande sätt som gäller för konvertering från elvärme till annan uppvärmning prövas.

Frågan om de regionalpolitiska energikontorens långsiktiga finansiering är ämnet i motion 2000/01:N303 (c). Genom att skapa regionala energikontor vill EU försäkra sig om att regionerna inte går miste om de möjligheter till företagande, sysselsättning, inflytande, miljövinster, komfortförbättringar och stärkt ekonomi som en långsiktig satsning på energieffektivisering och förnybara energikällor erbjuder, menar motionärerna. Föreningen Sveriges regionala energikontor är en från myndigheter fristående och partipolitiskt obunden förening som har till uppgift att vara en nationell och internationell pådrivare i omställningsarbetet. Föreningen har fått till uppgift att driva frågan om de svenska energikontorens fortlevnad som oberoende energiorgan i enlighet med EU:s direktiv. En statlig uppbackning av de regionala energikontoren i Sverige skulle innebära en förstärkning av det pågående arbetet med att ställa om Sveriges energisystem, samt en försäkran om att regionerna har en viktig roll i det arbetet.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2000/01:Fi211 yrkas – av tidigare redovisade skäl – att inga medel skall föras upp på anslaget.

Den främsta förklaringen till att energisparandet inte ger önskade effekter torde vara att åtgärder kräver investeringar, heter det i motion 2000/01:N363 (fp). Kommuner, landsting och andra anser sig inte kunna prioritera dessa investeringar, trots att det i många fall är långsiktigt lönsamt. Motionären menar att statens roll i sammanhanget är avgörande.

I regeringens skrivelse 2000/01:15 om den fortsatta omställningen av energisystemet sägs att regeringen i det fortsatta arbetet med energieffektivisering skall utgå från vissa rapporter och utredningar som presenterats under den senaste tiden. Här nämns Energimyndighetens strategi för rationell energianvändning samt en plan för ett svenskt SAVE-program (Specific actions for vigorous energy efficiency – EU:s program för ett hållbart och effektivt energiutnyttjande), EG-kommissionens handlingsplan för effektivare energianvändning samt betänkandena från Klimatkommittén (SOU 2000:23 Förslag till Svensk Klimatstrategi) och Miljömålskommittén (SOU 2000:52 Framtidens miljö – allas vårt ansvar). Det meddelas också att regeringen avser att inom kort tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att vidareutveckla och prioritera bland förslagen till åtgärder för att främja en mer rationell energianvändning. Enligt uppgift kommer denna arbetsgrupp att ledas av företrädare för Näringsdepartementet.

Energiforskning (35:5)*Propositionen*

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 431,3 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för bidrag till stöd för forskning och utveckling på energiområdet. Naturvetenskapliga forskningsrådet, Teknikvetenskapliga forskningsrådet, Byggforskningsrådet, Kommunikationsforskningsberedningen och Statens energimyndighet disponerar delar av anslaget.

Statens energimyndighet ansvarar för redovisningen av den verksamhet som finansieras över anslaget. Förordningen (1998:222) om stöd till energiforskning trädde i kraft den 15 juni 1998. I förordningen finns bestämmelser om stöd till energiforskning i enlighet med 1997 års energipolitiska beslut. I programmet ingår stöd till energiforskning, forskning om energisystemet, forskningssamarbete med länderna i Östersjöregionen och etanolproduktion från skogsråvara.

Under år 1999 har totalt 320 miljoner kronor fördelats till energiforskning. Anslaget används i huvudsak till att finansiera forskning vid universitet och högskolor. Stöd över anslaget täcker 100 % av projektkostnaderna.

Riksdagen har årligen bemyndigat regeringen att i samband med stöd till energiforskning göra åtaganden även efter det aktuella budgetåret. Sådana bemyndiganden behövs även för år 2001 för att möjliggöra kontinuitet och långsiktighet i forsknings- och utvecklingsarbetet. Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

I motion 2000/01:N242 (m) anförs att statens engagemang och stöd bör begränsas till att omfatta grundläggande energiforskning samt utveckling och tillämpning av ny energiteknik. Motionärerna vill framhålla att regeringens omfattande stöd- och bidragspolitik avseende bl.a. minskad elanvändning,

förnybara energikällor och effektivare elanvändning i flera utvärderingar har visat sig vara misslyckade. Det är dags, heter det, att ta konsekvenserna av dessa resultat och renodla statens stöd också på energiområdet till att enbart omfatta forskning och utveckling av ny teknik.

Energiforskningen skall vara långsiktig och inte direkt relaterad till regeringens kortsiktiga energipolitik, meddelas i motion 2000/01:N361 (m). Skälet är att energiforskningen är viktig och på sikt bör öka. I motionen pläderas för att forskningsinsatserna avseende etanolproduktion från skogsråvara skall lyftas ut ur energiforskningsprogrammet. Det yrkas också att anslaget minskas med 30 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Kristdemokraterna stöder principiellt regeringens satsningar inom energiforskningen, uttalas det i motion 2000/01:N262 (kd). Motionärerna noterar med tillfredsställelse att regeringen har insett värdet av den framstående forskning kring solcellsteknik som bedrivs i vårt land. Däremot betvivlas behovet av statliga insatser i forskningsverksamheten vid General Motors eller Ford. Mot denna bakgrund yrkar motionärerna att anslaget minskas med 100 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Även i motion 2000/01:N367 (c) berörs samarbetet med fordonsindustrin. Här sägs att ett utökat samarbete med svensk fordonsindustri kring utveckling av mer miljövänliga och energieffektiva fordon inte får gå ut över statens anslag till forskning och utveckling inom energiområdet vid universitet och högskolor. I syfte att motverka en sådan nedskärning yrkar motionärerna att 100 miljoner kronor skall tillföras anslaget.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2000/01:Fi211 yrkas – av tidigare redovisade skäl – att anslaget minskas med 200 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Energiteknikstöd (35:6)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 130 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher. Forskningsinsatser som är strategiska för teknikutvecklingen skall genomföras i samverkan mellan staten och näringslivet. Förordningen (1998:653) om statligt stöd till energiteknik trädde i kraft i juli 1998. I förordningen finns bestämmelser om stöd till ny energiteknik i enlighet med 1997 års energipolitiska stöd.

Enligt uppgifter i propositionen har under år 1999 beslut fattats om totalt 236 miljoner kronor från anslaget. Anslaget används till att finansiera forskning vid universitet och högskolor samt tillämpad branschgemensam forskning vid institut och företag. En nära samverkan med näringslivet har eftersträvat, och samfinansiering från näringslivet med 60 % av de totala programkostnaderna är vanligast förekommande.

Av propositionen framgår också att regionala tillväxtavtal för åren 2000–2002 omfattar åtgärder inriktade på energiproduktion och teknikutveckling. Anslaget får disponeras för att medfinansiera sådana åtgärder.

För att möjliggöra fortsatt kontinuitet och långsiktighet i verksamheten är det nödvändigt att åtaganden kan göras även efter det aktuella budgetåret. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Motionerna

I motion 2000/01:N350 (s) påtalas att ett informationscentrum för vindkraft kan knytas till Högskolan på Gotland. Högskolan på Gotland har – enligt motionärerna – unika förutsättningar och kompetens inom området. Ett informationscentrum för vindkraft på Gotland kan, sägs det, organisatoriskt utgöra en del av högskolan och etableras som en avdelning av högskolans avdelning för samverkan med näringslivet (Innova).

Regeringen anger i såväl ord som handling att det är de förnybara energikällorna, framför allt vindkraft och biobränslebaserad kraftproduktion, som måste öka, konstateras i motion 2000/01:N242 (m). Motionärerna håller med om att båda energikällorna har sina förtjänster i synnerhet när det gäller deras begränsade miljöpåverkan. Men, sägs det, förutsättningen måste vara, såväl för dessa som för andra energislag, att de skall klara energimarknadens konkurrens utan subventioner. Det är enligt motionärerna mycket tveksamt om de stöd som i dag utgår till dessa energislag kan klassas som forskning och utveckling av ny energiteknik. Det är snarare fråga om en subvention till en i dag redan etablerad teknik. Dessa stöd – i synnerhet det omfattande stödet till el producerad i vindkraftverk – är, uttalas det, knappast rimliga på en avreglerad energimarknad. Motionärerna hävdar att det är mycket svårt att bedöma hur stor potentialen är för dessa energislag om förutsättningen är att de måste klara sig på strikt kommersiella villkor.

I motion 2000/01:N361 (m) betraktas utvecklingen av ny energiteknik som angelägen. Men motionärerna anser det inte vara rimligt att inom ramen för energiteknikstödet innefatta verksamheter som är kopplade till de regionala tillväxtavtalen. Mot denna bakgrund yrkar motionärerna att anslaget minskas med 10 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Som tidigare nämnts betvivlas i motion 2000/01:N262 (kd) behovet av statliga insatser i globala bilkoncerners forskningsverksamhet. Även under detta anslag är detta ett skäl för motionärerna att yrka en anslagsminskning med 100 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2000/01:Fi211 yrkas – av tidigare redovisade skäl – att inga medel skall föras upp på anslaget.

I motion 2000/01:N209 (mp) argumenteras för att upphandlingen av energibesparande teknik inom Statens energimyndighet slås samman med den arbetsenhet på Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) som går under namnet Miljöteknikdelegationen. Motionärerna pekar på att de två enheterna redan har ett visst samarbete kring upphandling. Enheten bör ges det nya namnet Statlig katalys av miljöbesparande innovationer. Enligt motionärernas mening skulle en sådan åtgärd bredda området för upphandling till att gälla all slags miljöförbättrande teknik och ge den miljöförbättrande teknikupphandlingen ny fart.

Tyvärr är det industriella intresset svagt, och därför finns inte någon stor svensk solcellstillverkare eller tillverkare av det fönsterglas som behövs för tunnfilmsprodukten, påtalas i motion 2000/01:N215 (mp). Av detta skäl behövs, menar motionärerna, någon form av startstöd för att få i gång verksamheten. I motionen hävdas att Tyskland subventionerar solenergi och där har företaget Siemens presenterat en tunnfilmssolcell. Av denna anledning krävs en strategi vad gäller ”gröna” lösningar och att få dem i produktion här hemma. Om kunskapen och tekniken finns, men inte förmågan eller viljan, finns det anledning för regeringen att försöka lösa de eventuella problem som finns i processen – utan att för den delen åsidosätta rådande konkurrensregler, lyder budskapet. Syftet med detta är, menar motionären, att i ett större och längre perspektiv säkra och utveckla miljövänliga energialternativ, gröna jobb och en framskjuten forskningsposition.

Introduktion av ny energiteknik (35:7)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 230 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för att främja utvecklingen av teknik baserad på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Förordningen (1998:654) om energiteknikbidrag trädde i kraft den 15 juli 1998. I förordningen finns bestämmelser om stöd till ny energiteknik i enlighet med 1997 års energipolitiska beslut.

Det finns, enligt regeringen, ett behov av att utveckla och introducera nya typer av styrmedel som komplement till lagstiftning, skatter och subventioner. Regeringen har därför i augusti 2000 beslutat att inom Regeringskansliet tillsätta en förhandlare (förhandlingschef Hans Christer Olson) med uppgift att ta fram underlag och förslag till långsiktiga avtal med den energiintensiva industrin i syfte att på ett kostnadseffektivt sätt uppnå effektivare energianvändning och att minska utsläppen av växthusgaser. Förhandlaren skall till sitt förfogande ha en expertgrupp bestående av representanter för berörda departement och myndigheter.

Under år 1999 har beslut tagits om totalt 138 miljoner kronor. Under perioden 1998–2000 har hittills beslut fattats om 494 miljoner kronor och 153 miljoner kronor har betalats ut. Medfinansiering från andra statliga finansierare och samfinansiering från näringslivet förekommer.

Av propositionen framgår också att regionala tillväxtavtal för åren 2000–2002 omfattar åtgärder inriktade på energiproduktion och teknikutveckling. Anslaget får disponeras för att medfinansiera sådana åtgärder.

För att möjliggöra fortsatt kontinuitet och långsiktighet i verksamheten är det nödvändigt att åtaganden kan göras även efter det aktuella budgetåret. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Även under detta anslag anförs i motion 2000/01:N361 (m) att det inte är rimligt att inom ramen för energiteknikstödet innefatta verksamheter som är kopplade till de regionala tillväxtavtalen. Mot denna bakgrund yrkar motionärerna att anslaget minskas med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2000/01:Fi211 yrkas – mot bakgrund av tidigare redovisade skäl – att anslaget minskas med 200 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Energipolitiskt motiverade klimatinsatser (35:8)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 50 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser. Sådana insatser ingår som en viktig del i strategin för minskad klimatpåverkan från energisektorn. Insatserna skall huvudsakligen avse s.k. gemensamt genomförande inom ramen för FN:s klimatkonvention. Med gemensamt genomförande avses att konventionens parter med höga åtgärdskostnader för utsläppsminskningar tillsammans med ett mottagarland med lägre åtgärds-kostnader vidtar åtgärder i detta land och i gengäld erhåller en kreditering som kan räknas av mot egna utsläpp vid uppfyllande av åtaganden att minska eller begränsa utsläpp av växthusgaser.

Under åren 1993–1997 har NUTEK genomfört åtgärder för att effektivisera energianvändning och introducera förnybara energislag i Baltikum och Östeuropa. Syftet är att minska utsläppen av koldioxid och andra klimat- och miljöpåverkande ämnen från energisystemen i dessa länder. Sedan år 1998 ansvarar Statens energimyndighet för motsvarande verksamhet. Sammantaget har regeringen beviljat 368,4 miljoner kronor för verksamheten under perioden 1993–1999. Huvuddelen har använts för långivning till anläggningsägare för att finansiera investeringar i uppvärmningssektorn. Under perioden t.o.m. år 1999 omfattade programmet 63 projekt som var färdigställda och tagna i drift. Sammantaget har Energimyndigheten beräknat att de hittills genomförda investeringarna bidragit till en minskning av utsläppen på 340 000 ton koldioxid per år jämfört med situationen innan insatserna genomförts.

För att möjliggöra fortsatt kontinuitet och långsiktighet i verksamheten är det nödvändigt att åtaganden kan göras även efter det aktuella budgetåret. Regeringen föreslår därför också under detta anslag att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om sådana åtaganden.

Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet (35:9)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 5 miljoner kronor.

Anslaget disponeras för utgifter för förluster i samband med lånegarantier som har lämnats enligt förordningen (1981:717) om statlig garanti för utvinning m.m. av olja, naturgas eller kol och förordningen (1988:805) om statligt stöd ur Energiteknikfonden, m.m.

Ställda garantier enligt förordningen om statlig garanti för utvinning m.m. av olja, naturgas eller kol har avvecklats successivt och avser numera enbart verksamhet inom naturgasområdet. Dessa garantier är bundna genom avtal (prop. 1987/88:72, bet. 1987/88:NU16). Garantiramen uppgår till 1 000 miljoner kronor (prop. 1991/92:100 bil. 13, bet. 1991/92:NU25). Den 31 december 1997 uppgick summan av utestående garantier till ca 116 miljoner kronor. Någon avgift för garantin tas inte ut. Motsvarande belopp belastar i stället anslaget.

Under år 1999 har inga infrianden gjorts under anslaget. Inga återvinningar och inga avgifter har inbetalats för garantier hänförliga till förordningen (1981:717) om statlig garanti för utvinning av olja, naturgas eller kol. Beräknade förluster uppgår till 5 miljoner kronor för vart och ett av åren 2001, 2002 och 2003.

Skydd för småskalig elproduktion (35:10)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 210 miljoner kronor.

Anslaget disponeras av Energimyndigheten för bidrag till småskalig elproduktion. Stödet utbetalas med 9 öre per kWh el som produceras i elproduktionsanläggningar med en effekt om högst 1 500 kW. Stödet godkändes i juni 2000 av EG-kommissionen. De villkor som gäller för stödet regleras i förordningen om stöd till småskalig elproduktion (2000:614) som trädde i kraft den 15 juli 2000.

I enlighet med förslagen i proposition 1999/2000:134 om ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor föreslår regeringen att det nuvarande tidsbestämda stödet förlängs t.o.m. utgången av år 2002. Som tidigare nämnts föreslår regeringen en finansiering som innebär att anslaget 35:2 Bidrag för att minska elanvändning minskas med 150 miljoner kronor för vart och ett av åren 2001 och 2002 och att anslaget 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor på motsvarande sätt minskas med 60 miljoner kronor för vart och ett av åren 2001 och 2002. På så sätt skapas utrymme inom utgiftsområde 21 Energi på 210 miljoner kronor för här aktuellt anslag under vart och ett av åren 2001 och 2002.

Motionen

I motion 2000/01:N311 (mp) sägs att namnet "minikraftverk" kan låta litet och ofarligt. Men dessa små kraftverk förstör lika mycket, menar motionärerna, i de små vattendragen som de stora kraftverken gör i de stora. Vattenflödet regleras och vattennivån varierar med periodvis torrlagda stränder som följd. Regeringens produktionsmål för minikraftverken på 0,25 TWh skulle, enligt motionärerna, innebära att nästan 200 nya minikraftverk skulle

behöva byggas. Detta skulle vara totalt fördömande för de arter som är beroende av strömmande vatten, arter som redan är hårt trängda. Det paradoxala är, anför det, att hotet mot de små vattendragen inte skulle finnas alls utan bidragen, eftersom dagens låga elpris och konkurrensen från andra energislag gör att minikraftverk är olönsamma i sig. Utan de statliga bidragen skulle det knappast byggas något minikraftverk i Sverige. Motionärerna hävdar att det är ett politiskt beslut som skapar hotet mot en redan trängd biologisk mångfald.

Vissa kompletterande uppgifter

Med småskalig vattenkraft avses vattenkraft med en installerad effekt som är mindre än 1 500 kW. Bidrag lämnas med 15 % av investeringen i miljövänliga, småskaliga vattenkraftverk. I samband med 1997 års energipolitiska beslut gjordes bedömningen att 0,25 TWh årlig elproduktion skulle kunna tillkomma inom en femårsperiod. Räknat på genomsnittlig produktion för småskaliga vattenkraftverk motsvarar detta 200 verk. I beslutet sades att investeringarna i huvudsak torde komma att gälla redan befintliga anläggningar och utnyttjandet av redan befintliga regleringar samt förbättrad turbin-teknik.

Statens energimyndighet har därefter på regeringens uppdrag i samråd med Fiskeriverket och Naturvårdsverket föreskrivit vilka miljökrav ett vattenkraftverk av aktuell storlek skall uppfylla för att anses som miljöanpassat. Uppdraget redovisades den 1 april 1999. Sammanfattningsvis innebär dessa riktlinjer att i princip bara effektivisering, ombyggnad eller återuppbyggnad av befintliga anläggningar kan komma i fråga för bidrag.

Statens energimyndighet har i årsredovisningen för år 1999 rapporterat att det totalt har inkommit 25 ansökningar om investeringar i småskalig vattenkraft. Bidragsansökningarna uppgår till 15,5 miljoner kronor. Åtta ansökningar har beviljats stöd till ett belopp om 4,2 miljoner kronor. En ansökan har avslagits och två har återtagits (varav en tidigare beviljad). Statens energimyndighet bedömer att det blir svårt att nå målet om en ökad årlig elproduktion från små vattenkraftverk. Orsakerna till detta är bl.a. de höga miljökrav som uppställts och de låga elmarknadspriserna.

Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket (35:11)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2001 är 337 miljoner kronor.

Anslaget skall användas för ersättning till Barsebäcks Kraft AB (BKAB) för de särskilda kostnader som uppstår vid singeldrift i Barsebäcksverket, till följd av avställningen av den första reaktorn i verket. Vidare skall anslaget användas för att utbetala ersättning till BKAB för merkostnader för avställnings- och servicedrift för den avställda reaktorn.

Den 30 november 1999 slöts ett förslag till ramavtal om förtida avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket mellan staten, Sydkraft AB och Vattenfall

AB. I samband med att förslaget till avtal slöts, ställdes Barsebäck 1 av Riksdagen har godkänt de åtaganden som följer av avtalet (prop. 1999/2000:63, bet. 1999/2000:NU11).

Av avtalet framgår att Sydkraft AB har rätt till ersättning i form av pengar för vissa kostnader som uppstår till följd av avställningen av Barsebäck 1. Det rör sig om särskilda kostnader som uppstår till följd av att enbart en av kraftverkets reaktorer får drivas för utvinning av kärnenergi, s.k. singeldrift, samt kostnader för avställnings- och servicedrift av Barsebäck 1.

Motionen

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2000/01:Fi211 yrkas – av tidigare redovisade skäl – att inga medel skall föras upp på anslaget.

Stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa

I Folkpartiets partimotion 2000/01:Fi211 (fp) föreslås att ett nytt statligt anslag anvisas om 50 miljoner kronor för stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först frågan om anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi. Därefter behandlas en särskild fråga om ny organisation för teknikupphandling som aktualiserats i en motion.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi

Utskottet ansluter sig till de av regeringen framlagda förslagen till anslag i budgetpropositionen.

När det gäller partiernas olika förslag till ram på detta utgiftsområde och den fördelning de vill göra av denna ram på anslagen framgår att Moderata samlingspartiet vill göra besparingar på anslagen 35:1–7 med sammanlagt ca 849 miljoner kronor. Kristdemokraterna föreslår besparingar på 225 miljoner kronor och fördelar dem över anslagen 35:4–6. Centerpartiet pläderar för en utökning av ramen för utgiftsområdet med 100 miljoner kronor, och denna förstärkning skall främst komma anslaget 35:5 till godo. Folkpartiet föreslår den största besparingen av samtliga partier – en ramminskning på ca 1,6 miljarder kronor – och fördelar anslagsminskningarna över anslagen 35:1–7 och 10. I gengäld föreslår Folkpartiet att ett nytt anslag (50 miljoner kronor) inrättas för stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa.

Näringsutskottet har i ett yttrande – i form av ett protokollsutdrag – till finansutskottet (bet. 2000/01:FiU1 s. 249) tillstyrkt regeringens förslag till ram för utgiftsområdet. Av protokollsutdraget framgår att företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet tillstyrkte förslagen i respektive partimotion. Den 22 november 2000 fattade

riksdagen beslut om anslagsramarna för samtliga politikområden i budgeten. Genom beslutet är ramarna för statsbudgetens utgiftsområden fastlagda.

Av särskilda yttranden till detta betänkande framgår att företrädarna för de nämnda partierna vidhåller sina förslag till ramar för olika utgiftsområden och att de därför inte deltar i beslutet om anslagsfördelning för här aktuellt utgiftsområde.

Utskottet övergår därmed till att kommentera några av de i detta avsnitt berörda motionerna.

I motionerna 2000/01:N260 (s) och 2000/01:N229 (kd) begärs att ett långsiktigt mål skall läggas fast för vindkraftens roll i det svenska energisystemet. Som framgått tidigare i betänkandet har regeringen för avsikt att återkomma till riksdagen med förslag om ett lämpligt planeringsmål för vindkraften och förslag för att möjliggöra att ett sådant planeringsmål uppfylls. I detta sammanhang är det enligt utskottet lämpligt att bedöma den typ av yrkanden som framförs i motion 2000/01:N350 (s).

I motion 2000/01:N382 (c) berörs behovet av förbättrade förutsättningar för investeringar i småskalig vattenkraft och vindkraft. I motionerna 2000/01:N226 (kd) och 2000/01:N369 (fp) argumenteras för en satsning på den småskaliga vattenkraften. Utskottet hänvisar i denna del till de ställningstaganden som utskottet tidigare gjort i betänkandet om de ekonomiska förutsättningarna för elproduktion från förnybara energikällor.

När det gäller frågan om de regionala energikontorens roll i arbetet med energiomställningen – som har aktualiserats i motion 2000/01:N303 (c) – kommer den enligt uppgift att ingå som en del i uppgifterna för den särskilda arbetsgrupp som regeringen skall tillsätta för det fortsatta arbetet med energieffektiviseringen.

I motionerna 2000/01:MJ841 (fp) och 2000/01:N311 (mp) uttalas att anslagsmedel ej skall utgå för utbyggnad av den småskaliga vattenkraften. Här vill utskottet hänvisa till det uppdrag som Energimyndigheten – tillsammans med Fiskeriverket och Naturvårdsverket – har haft att utarbeta de miljökrav som ett vattenkraftverk av aktuell storlek skall uppfylla för att anses vara miljöanpassat. Utskottet kan för sin del konstatera att det föreligger höga miljökrav för den småskaliga vattenkraften, och att detta varit en av orsakerna till den låga utbyggnadstakten.

I motion 2000/01:N215 (mp) berörs problemet med marknadsintroduktion av solcellsteknik. Enligt uppgift avhölls under våren 2000 ett seminarium på statsministerns initiativ om framtiden för svensk solenergi med syftet att diskutera möjligheten att kommersialisera forskningsresultat. När frågan om näringslivets engagemang och finansiering lösts kan det enligt utskottet vara av intresse med ett statligt stöd inom det energipolitiska programmet till utvecklings-, demonstrations- och pilotverksamhet.

Med det anförda tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 2001 inom utgiftsområde 21 (se bilaga). Likaså tillstyrks de övriga här berörda förslagen till riksdagsbeslut som lagts fram i budgetpropositionen. Samtliga aktuella motionsyrkanden avstyrks därmed.

När det gäller yrkandet i motion 2000/01:N209 (mp) om en ny organisation för energibesparande och miljöförbättrande teknikupphandling anser utskottet att denna fråga ligger inom regeringens kompetensområde och att riksdagen inte har anledning att närmare pröva denna fråga. Med detta avstyrks motionen.

Affärsverket svenska kraftnät

Propositionen

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) driver och förvaltar det svenska stamnätet och de statligt ägda utlandsförbindelserna (prop. 1990/91:87, bet. 1990/91:NU38). Svenska kraftnät är sedan den 1 januari 1995 systemansvarig myndighet enligt ellagen och skall enligt riksdagens riktlinjer ansvara för driften av stamnätet, den löpande momentana elbalansen och det svenska kraftsystemets övergripande driftsäkerhet. Affärsverket skall främja en öppen svensk och nordisk elmarknad med konkurrens.

Verksamheten vid Svenska kraftnät finansieras helt genom intäkterna från verkets affärsverksamhet, med undantag för elberedskapsverksamheten som finansieras med anslag på statsbudgeten.

Investeringarna i affärsverkskoncernen har under år 1999 uppgått till totalt 1 381 miljoner kronor. Av detta belopp stod affärsverket för 283 miljoner kronor, SwePol Link AB för 948 miljoner kronor och Svenska Kraftnät Gasturbiner AB för 150 miljoner kronor. Investeringarna i optofiberförbindelser uppgick till 41 miljoner kronor.

Under år 1997 bildade Svenska kraftnät tillsammans med Vattenfall AB och det polska företaget Polish Power Grid Company (PPGC) bolaget SwePol Link AB. Bolagets uppgift är att bygga, äga, driva och underhålla Polen-kabeln. Bolaget ägs till 51 % av Svenska kraftnät, 48 % av Vattenfall och 1 % av PPGC. Arbetet med Polen-kabeln har bedrivits i huvudsak enligt tidsplanen. I december 1999 kunde de sista arbetena med återledaren färdigställas. Efter leveransprovning m.m. togs kabeln i kommersiell drift den 2 augusti 2000. Kabeln får en effekt på ca 600 MW.

I slutet av år 1999 etablerades dotterbolaget Svenska Kraftnät Gasturbiner AB. Bolaget bildades för att Svenska kraftnät långsiktigt skall kunna säkra resurser för att hantera störningar i kraftsystemet. I december 1999 köpte bolaget sex gasturbiner med en total effekt om 400 MW. Svenska kraftnät har även genom utnyttjandeavtal med gasturbinägare säkrat tillgången på reservkraft. Svenska Kraftnät Gasturbiner AB ägs helt av Svenska kraftnät och hade under år 1999 ingen omsättning. Svenska kraftnät har också tillskjutit beredskapsmedel för att garantera en fortsatt drift av oljekondensblocket Karlshamn 3 (336 MW) samt för att bibehålla gasturbinen G11 i Halmstad (78 MW).

Svenska kraftnäts förslag till investerings- och finansieringsplan för åren 2001–2003 för affärsverkskoncernen bygger på verkets långsiktiga investeringsplanering för stamnätet inklusive utlandsförbindelserna och utbyggnaden av det planerade optofibernet. De planerade investeringarna inom

affärsverkskoncernen under perioden beräknas till ca 2 245 miljoner kronor inklusive optofiberinvesteringar i stamnätet, varav ca 810 miljoner kronor avser investeringar under år 2001. Investeringarna i stamnätet avser enligt förslaget dels åtgärder i befintliga anläggningar, s.k. reinvesteringar, om sammanlagt ca 810 miljoner kronor, dels nyinvesteringar om sammanlagt ca 1 435 miljoner kronor, inklusive optofiberinvesteringar i stamnätet. Affärsverkets investeringsverksamhet skall finansieras med egna medel under den aktuella treårsperioden.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner den redovisade investerings- och finansieringsplanen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde för treårsperioden 2001–2003, samt omfattning och inriktning av verkets beredskapsåtgärder.

Regeringen har riksdagens bemyndigande att teckna borgen för och lämna kreditgarantier till bolag, i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier och andelar inom ett sammanlagt belopp om 1 500 miljoner kronor (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:NU2). Regeringen föreslår att detta bemyndigande kvarstår oförändrat under år 2001.

Regeringen har vidare av riksdagen bemyndigats att inom en given ram besluta i frågor som rör förvärv av aktier eller bildande av bolag inom Svenska kraftnäts verksamhetsområde. För år 2001 föreslår regeringen en ram på 200 miljoner kronor för detta bemyndigande.

Regeringen föreslår härutöver att Svenska kraftnät under år 2001 får rätt att ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret inom en sammanlagd ram om 1 500 miljoner kronor, vilket motsvarar nivån på den nuvarande upplåningen i Riksgäldskontoret.

Regeringen föreslår vidare att Svenska kraftnät bemyndigas att lämna delägarlån och teckna borgen för lån till bolag, i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier eller andelar, intill ett belopp om 10 miljoner kronor per år. Därvid skall beaktas skälig ersättning för statens risk i samband med borgensteckning eller långivning.

Regeringen har av riksdagen bemyndigats att ge Svenska kraftnät rätt att besluta om förvärv och avyttring av aktier och bildande av bolag inom en sammanlagd ram av högst 10 miljoner kronor. Regeringen föreslår att detta bemyndigande kvarstår oförändrat under år 2001.

Vad gäller placering av likvida medel föreslår regeringen att riksdagen bemyndigar regeringen att i likhet med budgetåret 2000 låta Svenska kraftnät år 2001 placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med nu gällande ordning.

Motionerna

I motion 2000/01:N298 (s) erinras om att regeringen i december 1999 uppdrog åt Svenska kraftnät att utveckla marknadsinstrument, som kan bidra till att säkra tillgång på effekt vid särskilt stor elförbrukning. Motionärerna konstaterar att Svenska kraftnät i första hand har förlitat sig på att elkonsumenterna frivilligt minskar sitt uttag så att balans erhålls. Men motionärerna anser att det därutöver sannolikt behövs någon form av lagkrav på fysisk effektreserv – ett krav som måste ställas på landets alla elsäljare. Handel med

fysisk effektreserv – förbrukningsminskning eller produktion – kan sedan ske på en marknadsplats. I motionen sägs att den nuvarande nordiska elbörsen för energi fungerar i allt väsentligt väl. En liknande börshandel för effekt borde kunna fungera lika bra, menar motionärerna. Mot denna bakgrund yrkas i motionen att regeringen skall ge Svenska kraftnät i uppdrag att ta fram ett konkret förslag vad gäller den fysiska effektreserven. Under tiden bör, anför det, regeringen ge Svenska kraftnät i uppdrag att genomföra övergångslösningar, som säkrar försörjningstryggheten under de närmaste vintrarna.

I tre motioner behandlas frågor om statens stöd – via Svenska kraftnät – till helårsbebodda fastigheter i landets glesbygdsområden som i dag saknar en tillfredsställande tillgång till elektricitet – s.k. restelektrifiering. I motion 2000/01:N378 (s) påpekas att ett stort antal ansökningar om bidrag inte hittills har kunnat avgöras till följd av att det saknas ca 30 miljoner kronor för att alla ansökningar skall kunna beviljas bidrag. I motionen yrkas att de fastigheter som fortfarande saknar elström och som sökt bidrag prioriteras så att de som bedriver någon form av näringsverksamhet eller aktivt jordbruk i första hand skall komma i fråga för stöd.

I motion 2000/01:N255 (v) erinras om att riksdagen år 1999 beslöt om ett nytt stödssystem för landsbygdens elförsörjning. Det hänvisas till att programmet i ett första steg under en femårsperiod omfattade 10 miljoner kronor per år och att Svenska kraftnät hittills har utbetalat 20 miljoner kronor. I motionen nämns att Svenska kraftnät i augusti 2000 redovisat erfarenheter från den hittillsvarande bidragsgivningen och att affärsverket föreslår att ytterligare prioriteringsregler införs. Innebörden i affärsverkets förslag är att ett tak borde införas för hur stort bidrag en enskild fastighet skall kunna erhålla. Enligt motionärerna vore detta helt oacceptabelt, därför att det inte tar hänsyn till antalet boende och ej heller till om det bedrivs näringsverksamhet i fastigheten.

Ett liknande budskap framförs i motion 2000/01:N337 (c). Slutsatsen från motionärernas sida är att stödet till restelektrifiering bör höjas så att alla rimliga projekt av de resterande 34 ansökningarna kan få bidrag. Näringsverksamhet i och den långsiktiga användningen av den enskilda fastigheten måste tillmätas en mycket större tyngd i bedömningen, sägs det. Det bör ej heller, anför motionärerna, införas något tak per fastighet, utan bidragsbeloppet bör utgå efter individuell prövning.

I motion 2000/01:N386 (c) meddelas att förra årets upprepade och omfattande strömvavbrott till följd av oväder drabbade Dalsland särskilt hårt och satte frågan om en säkrad elförsörjning i fokus. Motionärerna ställer sig frågan hur beredskapen vid elavbrott är organiserad och hur elförsörjningen kan säkras. Budskapet i motionen är att dessa händelser måste följas upp och utvärderas så att elkaoset inte upprepas. En slutsats bör vara att berörda myndigheter och företag bör åläggas ett större ansvar för att upprätthålla denna viktiga infrastruktur.

Som tidigare nämnts har Affärsverket svenska kraftnät ett systemansvar enligt ellagen. I detta ingår att bl.a. utfärda föreskrifter om och utöva tillsyn över driftsäkerheten i elektriska anläggningar. I elberedskapslagen (1997:288) – som dock inte omfattar Affärsverket svenska kraftnät – sägs att verksamheten skall bedrivas så att totalförsvarets och det övriga samhällets behov av elkraft och annan energi kan tillgodoses under höjd beredskap, men också kunna utnyttjas vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt för internationella fredsbefrämjande och humanitära insatser. Ansvarsfördelningen är sådan att det är en uppgift för företagen inom elförsörjningen att vidta de åtgärder som krävs i elsystemet för att hålla en god leveranssäkerhet i fredstid. Den som är ansvarig för elförsörjningen inom ett visst område är skyldig att mot ersättning och inom rimliga gränser tillgodose kundernas önskemål om leveranssäkerhet. Ansvaret innefattar åtgärder för att förebygga och förhindra störningar och åtgärder för att snabbt återställa elförsörjningen vid störningar.

Enligt ellagen är innehavare av nätkoncession skyldig att på skäligen villkor ansluta en elabonnet till ledningsnätet. I normala fall är anslutningskostnaderna inte så stora att de kan anses vara oskäligt betungande för hushållen. I glesbygden, inte minst i skogs- och fjällbygderna, kan dock anslutningskostnaderna i vissa fall bli oöverstigligt stora för det enskilda hushållet. Det rör sig ofta om fall där en anslutning kräver förhållandevis omfattande ledningsdragning i oländig terräng. Enligt beräkningar som NUTEK gjorde på regeringens uppdrag hösten 1996 uppgick de vid denna tidpunkt oelektrifierade helårsbebodda fastigheterna till 137 stycken. Den genomsnittliga kostnaden per fastighet beräknades till ca 1,7 miljoner kronor. I denna kostnadsuppskattning medräknas dock inte de fastigheter för vilka kostnaderna för anslutning kan anses ligga inom intervallet för normal anslutningsavgift, dvs. under ca 20 000 kr. Antalet sådana fastigheter var enligt NUTEK 21 stycken av de totalt 137 fastigheterna. Övriga hushåll som kan komma i fråga för en elektrifiering uppgår alltså till 116 stycken. Den totala kostnaden för att ansluta dessa hushåll beräknas uppgå till ca 200 miljoner kronor.

I budgetpropositionen år 1998 (prop. 1998/99:1 utgiftsområde 21, s. 47) föreslogs att ett tidsbegränsat (femårigt) statligt bidragssystem för landsbygdens elektrifiering skulle inrättas fr.o.m. budgetåret 1999. Enligt regeringens förslag var avsikten att stöd skulle utgå till nyanläggning av elektriska förbindelser. Ett krav skulle finnas på minst fem års helårsboende innan frågan om bidrag kunde komma i fråga. Berörda fastighetsägare skulle betala en anslutningsavgift motsvarande en normal anslutningsavgift. Om och på vilket sätt en elektrifiering skall genomföras, anförde regeringen, blir beroende av en bedömning i varje enskilt fall med avseende på kostnaderna och förutsättningarna för en leveranssäker elförsörjning. Berättigad till bidrag skulle, enligt regeringen, vara företag, eller motsvarande, som innehar nätkoncession enligt ellagen. Bidrag kunde också utgå till anläggningar för lokala elverk. Stöd skulle inte utgå till kostnader för drift och underhåll av elnät. Regeringens bedömning var att bidragsprogrammet i ett första steg skulle begränsas till att omfatta 10 miljoner kronor per år under en femårspe-

riod. Prognosen grundade sig på att alternativa former för elektrifiering i många fall kan åstadkommas och att alla fastigheter inte har önskemål om elektrifiering. I propositionen föreslogs att stödet skulle finansieras med intäkter som Svenska kraftnät har i sin verksamhet och att regeringen gavs rätt att meddela närmare föreskrifter om bidraget.

I utskottets behandling av ärendet (bet. 1998/99:NU3 s. 35) anfördes vissa principiella betänkligheter mot utformningen av det föreslagna stödet, bl.a. mot bakgrund av bestämmelserna i lagen (1996:1059) om statsbudgeten (den s.k. budgetlagen), i vilken sägs (17 §) att statens utgifter och inkomster skall göras tydliga och bruttoredovisas i statsbudgeten. Utskottet godkände regeringens förslag, men utgick från att det avkastningskrav som finns uppsatt för Svenska kraftnät minskas motsvarande den kostnad som bidragssystemet för med sig, detta för att undvika risken för sammanblandning av det avkastningskrav som grundas på affärsmässiga grunder – på vilket avgiftssättningen bygger – och kostnaden för stödssystemet vars finansiering utgår från andra principer. Utskottet ville också betona vikten av att bestämmelserna för stödprogrammet gavs en distinkt utformning, så att den utgiftsnivå som regeringen har förutsatt kan hållas och en noggrann uppföljning från regeringens och riksdagens sida blir möjlig. Utskottet förutsatte vidare en årlig redovisning från regeringen till riksdagen om stödprogrammet så att en fortlöpande kontroll av kostnadsutvecklingen kan äga rum.

I en reservation (m, kd, c, fp) framfördes uppfattningen att det inte är ändamålsenligt att låta Svenska kraftnäts avgiftsinkomster och den avkastning som affärsverket skall leverera in till statsbudgeten tas i anspråk för ett i princip renodlat regionalpolitiskt ändamål; det bidrag som Svenska kraftnät skall utbetala av sina rörelseinkomster i sin affärsdrivande verksamhet måste betraktas som ett artfrämmande inslag i verksamheten. I reservationen anfördes också betänkligheter mot att riksdagen frånhänder sig kontroll över statens medel på det sätt som förutsätts i regeringens förslag; innebörden är att prövningen av bidraget under fem år överläts till Svenska kraftnät, där utbetalningen av bidraget är resultatet av en intern bokföringsmässig transaktion.

Bidragsgivningen regleras i förordningen (1999:189) om stöd till viss elektrifiering. För restelektrifieringen har, som redan nämnts, budgeterats 10 miljoner kronor per år för en femårsperiod, dvs. totalt 50 miljoner kronor. Stöd lämnas antingen till anslutning av en fastighet till det nationella elsystemet (nätutbyggnadsbidrag) eller till anläggande av en elproduktionsanläggning för en eller flera fastigheter (elproduktionsbidrag). Stöd får bara avse fastigheter som varit oavbrutet permanentbebodda sedan 1 januari 1994. Faktorer som enligt förordningen skall beaktas är om den berörda fastigheten helt saknar elförsörjning, om den berörda fastigheten har goda förutsättningar för fortsatt permanentboende på lång sikt och om ett större antal fastigheter eller personer kan få en tillfredsställande elförsörjning genom en och samma elektrifieringsåtgärd. Det sägs också i förordningen (3 §) att nätutbyggnadsbidrag endast får beviljas om kostnaden för elektrifieringsåtgärden framstår som rimlig i förhållande till nyttan med åtgärden. Enligt uppgift planeras ingen ändring av förordningen.

Eftersom medlen till restelektrifieringen är begränsade måste vissa prioriteringar göras vid behandling av ansökningarna. I en av Svenska kraftnät

nyligen upprättad promemoria framgår – när det gäller prioritering mellan ansökningarna – att nästan alla inkomna ansökningar avser fastigheter som redan har lokal elproduktion; ansökningarna avser därmed nätutbyggnadsbidrag, och då har Svenska kraftnät lagt störst vikt vid kostnaderna i förhållande till antalet fastigheter och antal boende samt om näringsverksamhet bedrivs på fastigheten.

För år 2000 har 26 ansökningar beviljats bidrag och den genomsnittliga kostnaden per fastighet uppgår till ca 406 100 kr. Bidragsbeloppet för de 34 ansökningar som för närvarande är vilande till nästa beslutstillfälle uppgår till ca 60,5 miljoner kronor, eller i genomsnitt 1 780 000 kr per fastighet.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först frågor i anslutning till regeringens förslag i budgetpropositionen om verksamhetens inriktning, arbetsuppgifter och finansiella befogenheter m.m. åren 2001–2003. Därefter behandlas frågan om Svenska kraftnäts bidragsverksamhet för restelektrifiering.

Finansiella befogenheter m.m. för Affärsverket svenska kraftnät

Utskottet tillstyrker regeringens framlagda förslag rörande verksamheten vid Svenska kraftnät.

När det gäller de framförda yrkandena i motionerna 2000/01:N298 (s) och 2000/01:N386 (c) vill utskottet anföra följande. Båda motionerna tar sikte på försörjningstryggheten i elleveranserna till elkonsumenterna. Först vill utskottet påminna om det allmänna ansvar som enligt elberedskapslagen ligger hos företagen inom elförsörjningen att se till att en god leveranssäkerhet kan upprätthållas i systemet. Vidare vill utskottet hänvisa till den beredning som påbörjats i Regeringskansliet om elnätsföretagen och tillsynen av dessa, bl.a. mot bakgrund av den nyligen avlämnade utredningen Elnätsföretag (SOU 2000:90). Utskottet förutsätter att de frågor som motionärerna pekat på kommer att beröras i detta sammanhang. Utskottet vill slutligen också erinra om det fortsatta arbetet inom ramen för omställningsprogrammet i vilket ingår att analysera utvecklingen av den nordiska elmarknaden bl.a. vad gäller försörjningstryggheten och relationen mellan den samlade nordiska elmarknaden och elsystemen i angränsande regioner.

Med det anförda avstyrker utskottet nyssnämnda motioner i berörda delar.

Affärsverket svenska kraftnäts bidrag till restelektrifiering

Beträffande frågan om de finansiella resurserna för den s.k. restelektrifieringen vill utskottet anföra följande. För detta stöd har budgeterats 50 miljoner kronor fördelat över en femårsperiod (1999–2004), vilket skall finansieras av Svenska kraftnät. Utskottets uppfattning är att det inte nu är aktuellt att ändra grunderna för bidragsgivningen, eller att höja den ekonomiska ramen för detta stöd. Enligt uppgift uppgår de ansökningar som nu ligger inne hos

Svenska kraftnät till ca 60 miljoner kronor, alltså dubbelt så mycket i förhållande till den ram som återstår efter 1999 års och 2000 års utbetalningar. Detta innebär att Svenska kraftnät måste prioritera när ansökningarna behandlas. Enligt vad som nyss redovisats finns tre prioriteringsgrunder angivna i den förordning (1999:189) som reglerar stödet. Utskottet har erfarenhet att Svenska kraftnät – efter påpekande från några länsstyrelser – också som en del av den bedömningsgrund som anges i förordningen om förutsättningar för fortsatt permanentboende nu inbegriper frågan om huruvida näringsverksamhet bedrivs i fastigheten. Förekomst av näringsverksamhet anses vara en omständighet som förstärker uppfyllandet av ett sådant villkor. Samtidigt kan det inte anses vara rimligt att en enda ansökan på ett markant sätt tränger undan det ekonomiska utrymmet för andra ansökningar. Detta talar för att de grova prioriteringsgrunder som anges i förordningen kan behöva vidareutvecklas och förtydligas så att tillämpningen för Svenska kraftnät underlättas, och förståelsen för Svenska kraftnäts beslut om bidrag kan öka. Utskottet förutsätter att Näringsdepartementet tar upp en dialog med Svenska kraftnät i frågan, inte minst mot bakgrund av den skrivelse om stödet som Svenska kraftnät överlämnade till regeringen i augusti 2000.

Utskottet vill avslutningsvis understryka vikten av att kostnaderna för landsbygdens elektrifiering redovisas på ett tydligt sätt i budgetpropositionen. Regeringen skall för riksdagen årligen redovisa stödprogrammet så att en fortlöpande uppföljning av kostnadsutvecklingen för detta ändamål kan äga rum. Utskottet erinrar också om att avkastningskravet på Svenska kraftnät bör minskas motsvarande den kostnad som bidragssystemet för med sig – detta för att undvika risken för sammanblandning av det avkastningskrav som grundas på affärsmässiga grunder – på vilket avgiftssättningen bygger – och kostnaden för stödssystemet vars finansiering utgår från andra principer.

Med det sagda avstyrks samtliga i denna del nämnda motioner.

Övrig fråga

Propositionen

Regeringen meddelar att det för närvarande inte föreligger något problem med biobränslenas konkurrenskraft i befintliga anläggningar vid fjärrvärmeleveranser till industrin med nuvarande koldioxidskatt på 50 % av den allmänna nivån. Detta gäller även om oljepriserna faller tillbaka till en lägre nivå. Ett driftsbidrag för att stärka biobränslenas konkurrenskraft i befintliga anläggningar är därför enligt regeringens mening inte motiverat. En diskussion om ett eventuellt stöd till investeringar i biobränslebaserade anläggningar för fjärrvärmeleveranser till industrin, utöver vad som täcks av stödet till de lokala investeringsprogrammen, bör sättas in i ett större energi- och klimatpolitiskt sammanhang. Kostnaderna för och effekterna av ett sådant stöd bör alltså vägas mot andra åtgärder för att stimulera användningen av förnybara energikällor. Den mer generella frågan om biobränslenas konkurrenskraft bör hanteras inom ramen för diskussionerna om det framtida energiskattesystemets utformning. Regeringen hänvisar också till att arbete pågår med att ta fram nya styrmedel för att främja förnybara energikällor, såsom certifikats-

handel med el från förnybara energikällor och handel med utsläppsrätter. Regeringen vill också påminna om att det redan finns ett investeringsstöd till biobränslebaserade kraftvärmeanläggningar.

Sammanfattningsvis finner regeringen att ett bidrag till biobränslen för fjärrvärmeleveranser till industrin inte är motiverat. Omständigheten att vissa företag har lönsamhetsproblem utgör inget skäl för staten att införa ett generellt stöd, och regeringen avser därför inte att lägga fram något sådant förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag som därmed tillstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *bedömning av regeringens resultatredovisning*
att riksdagen godkänner vad utskottet anfört,

2. beträffande *riktlinjer för energipolitiken*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:N213, 2000/01:N224 yrkandena 1 och 2, 2000/01:N242 yrkandena 1–5 och 11–13, 2000/01:N257, 2000/01:N262 yrkandena 1–3, 2000/01:N305, 2000/01:N320 yrkandena 2 och 3, 2000/01:N334 och 2000/01:N387 yrkandena 2–7,

res. 1 (m, fp)

res. 2 (kd)

res. 3 (mp)

3. beträffande *frågan om avveckling av Barsebäck 2*
att riksdagen med avslag på motionerna 2000/01:N4, 2000/01:N5, 2000/01:N6, 2000/01:N7, 2000/01:N8, 2000/01:N9, 2000/01:N309 och 2000/01:N331

dels godkänner vad utskottet anfört om villkoren för avställning av den andra reaktorn i Barsebäcksverket,
dels lägger regeringens skrivelse 2000/01:15 till handlingarna,

res. 4 (m, kd, fp)

res. 5 (v)

res. 6 (c)

res. 7 (mp)

4. beträffande *övriga kärnkraftsfrågor*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:N217, 2000/01:N227, 2000/01:N242 yrkandena 14 och 15 och 2000/01:N262 yrkande 14,

res. 8 (m, kd, fp)

5. beträffande *ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor*

att riksdagen med bifall till proposition 1999/2000:134 och med avslag på motionerna 1999/2000:N41, 1999/2000:N42, 1999/2000:N43, 2000/01:MI780 yrkande 11 och 2000/01:N265 yrkande 8 godkänner vad som föreslås i propositionen

dels om ett samlat system för att främja förnybar elproduktion,

dels om förlängning av det nuvarande tillfälliga stödet till småskalig elproduktion,

2000/01:NU3

res. 9 (m, kd, fp)

6. beträffande *anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi*

att riksdagen med bifall till proposition 2000/01:1 utgiftsområde 21 momenten 1–7 och 13 och med avslag på motionerna 2000/01:Fi211 yrkande 22 i denna del, 2000/01:MJ841 yrkande 8, 2000/01:N215, 2000/01:N226, 2000/01:N229, 2000/01:N242 yrkandena 16 och 17, 2000/01:N260, 2000/01:N262 yrkandena 10, 11, 13 och 15, 2000/01:N303, 2000/01:N311, 2000/01:N350, 2000/01:N360, 2000/01:N361 yrkandena 3–9, 2000/01:N363, 2000/01:N367, 2000/01:N369 och 2000/01:N382 yrkandena 1 och 3

a) godkänner inriktningen för verksamheten som finansieras från anslaget 35:2 Bidrag för att minska elanvändning under åren 2001 och 2002 enligt vad som anges i propositionen,

b) godkänner den delvis förändrade inriktningen för verksamheten som finansieras från anslaget 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor under åren 2001 och 2002 enligt vad som anges i propositionen,

c) bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning, besluta om åtgärder som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 60 000 000 kr under år 2002,

d) bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:5 Energiforskning, besluta om stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 1 300 000 000 kr under åren 2002–2005,

e) bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:6 Energiteknikstöd, besluta om stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 530 000 000 kr under åren 2002–2005,

f) bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:7 Introduktion av ny energiteknik, besluta om stöd till introduktion av ny energiteknik som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 722 000 000 kr under åren 2002–2004,

g) bemyndigar regeringen att under år 2001, i fråga om ramanslaget 35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser, besluta om åtgärder som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 45 000 000 kr under åren 2002–2004,

h) för budgetåret 2001 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt regeringens förslag i bilaga,

7. beträffande *ny organisation för teknikupphandling*

att riksdagen avslår motion 2000/01:N209,

res. 10 (mp)

8. beträffande *finansiella befogenheter m.m. för Affärsverket svenska kraftnät*

att riksdagen med bifall till proposition 2000/01:1 utgiftsområde 21 momenten 8–11 och med avslag på motionerna 2000/01:N298 och 2000/01:N386 yrkande 1

a) godkänner investerings- och finansieringsplanen för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät för perioden 2001–2003 i enlighet med vad som anges i propositionen,

b) godkänner omfattning och inriktning av Affärsverket svenska kraftnäts beredskapsåtgärder i enlighet med vad som anges i propositionen,

c) bemyndigar regeringen finansiella befogenheter för år 2001 rörande Affärsverket svenska kraftnät i enlighet med vad som anges i propositionen,

d) bemyndigar regeringen att för år 2001 låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån och placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret samt att i övrigt ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad som anges i propositionen,

9. beträffande *Affärsverket svenska kraftnäts bidrag till restelektrifiering*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:N255, 2000/01:N337 och 2000/01:N378,

10. beträffande *övrig fråga*

att riksdagen med bifall till proposition 2000/01:1 utgiftsområde 21 moment 12 godkänner att ett stöd till biobränslen för fjärrvärmeleveranser till industrin inte införs i enlighet med vad som anges i propositionen.

Stockholm den 30 november 2000

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

I beslutet har deltagit: Per Westerberg (m)*, Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd)*, Karin Falkmer (m)*, Ola Karlsson (m)*, Nils-Göran Holmqvist (s), Marie Granlund (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Strömbom (kd)*, Ola Sundell (m)*, Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp)*, Anne Ludvigsson (s) och Karl Gustav Abramsson (s).

* Har avstått från att delta i beslutet under moment 6.

1. Riktlinjer för energipolitiken (mom. 2)

Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om riktlinjer för energipolitiken bort ha följande lydelse:

I linje med vad som anförs i motionerna 2000/01:N242 (m), 2000/01:N257 (m), 2000/01:N224 (m) och 2000/01:N320 (m) men också – utan direkt yrkande i saken – i Folkpartiets partimotion 2000/01:Fi211 anser utskottet att 1997 års energipolitiska beslut om en förtida kärnkraftsavveckling skall upphävas. Enligt utskottets mening leder den förtida avvecklingen av kärnkraften till allvarliga negativa konsekvenser för samhällsekonomin, sysselsättningen och miljön. Avvecklingen riskerar att driva upp kostnadsläget för den svenska industrin, vilket – som också påpekas i motion 2000/01:N305 (s) – med särskild kraft kommer att drabba den elintensiva industrin. Det finns, enligt utskottets mening, mycket starka skäl för att genomföra en bred miljökonsekvensbeskrivning av kommande effekter för miljön av en kärnkraftsavveckling i Sverige. I denna analys bör ingå att belysa bl.a. konsekvenserna av ett ökat beroende av el från exempelvis danska kol- och oljebaserade elproduktionsenheter.

En ny inriktning på energipolitiken måste nu komma till stånd. Energipolitiken är ett instrument för att nå övergripande mål som konkurrenskraft, god miljö och välfärd. Varje energislag skall användas där det är mest effektivt, och detta skall ske på en fri, konkurrensutsatt energimarknad. Enligt utskottets mening bör därför följande principer vara vägledande för en förändrad energipolitik.

Statens roll bör inskränkas till att fastställa de spelregler som skall gälla på marknaden i allmänhet och i synnerhet vad gäller miljö, säkerhet och beredskap. Staten skall inte styra över vilken teknik eller produktionsform som skall utvecklas. Därför måste spelreglerna vad gäller miljö- och säkerhetsaspekter vara genomtänkta och så generella som möjligt. I den utökade fria konkurrens mellan energislagen som då kommer att gälla vinner de energislag som klarar miljö- och säkerhetsaspekter på ett kostnadseffektivt sätt. På så sätt kan utvecklingen av ny energiteknik gynnas, samtidigt som de övergripande målen för energipolitiken uppnås.

När det gäller kärnkraftens roll i en ny energipolitik så skall principen vara att kraftföretagen skall få fortsätta att driva kärnkraftverken så länge de klarar de högt ställda säkerhetskraven. En eventuell kärnkraftsavveckling skall styras av när kraftföretagen bedömer att det inte längre är lönsamt att göra de investeringar som krävs för att få tillstånd till fortsatt drift.

Vattenfall är en viktig aktör i det svenska energisystemet. Stora värden har byggts upp inom bolaget som måste hanteras på ett effektivt sätt. Ett fortsatt statligt ägande motverkar en sådan ambition. Ägandet i form av en politiserad styrelse och en politisk styrning av bolaget påverkar trovärdigheten och effektiviteten. På den avreglerade marknaden har en statlig aktör som Vattenfall en mindre finansiell handlingsfrihet än medtävlarna. Omstruktureringen

av europeiska kraftbolag pågår nu för fullt, och en framtida struktur beräknas vara tydlig om ett till två år. För att inte gå miste om bolagets kompetens och möjligheter att konkurrera på den internationella marknaden är det därför av yttersta vikt att Vattenfall börsintroduceras och privatiseras. Enligt utskottets mening skall Vattenfall vara ett strikt affärsmässigt bolag som deltar i konkurrensen på jämbördiga villkor med andra kraftproducenter.

Det utskottet nu anfört om energipolitikens inriktning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Av den redovisning som nyss lämnats är det utskottets uppfattning att energipolitiken är ett instrument för att nå övergripande mål som konkurrenskraft, god miljö och välfärd. Mot denna bakgrund måste utskottet bestämt avvisa den syn som uttrycks i motion 2000/01:N387 (mp) om hur ekonomiska styrmedel skall användas inom energipolitiken. Att introducera administrativa och ekonomiska styrmedel av sådan omfattning och verkan för att åstadkomma en total omställning av energisystemet till elproduktion med förnybara energislag och en slutgiltig avveckling till år 2010 är enligt utskottets uppfattning fullständigt orealistiskt. En sådan energipolitik skulle få förödande konsekvenser för svenskt näringsliv och därmed för sysselsättning, välfärd och konkurrenskraft. Det skulle leda till mycket stora svårigheter – till följd av ett alltför högt kostnadsläge – för den svenska industrin att klara konkurrensen på den globala marknaden och där konsekvenserna för den elintensiva industrin skulle innebära nästintill utslagning.

Med det sagda tillstyrks motionerna 2000/01:N242 (m), 2000/01:N224 (m), 2000/01:N257 (m) och 2000/01:N320 (m) här i berörda delar. Det utskottet nu anfört ligger också delvis i linje med de i detta avsnitt berörda yrkandena i motionerna 2000/01:N305 (s), 2000/01:N213 (kd) och 2000/01:N262 (kd). Med hänvisning till den principiella syn som i det föregående utvecklats gentemot 1997 års energipolitiska beslut avstyrker utskottet vidare motionerna 2000/01:N334 (s) och 2000/01:N387 (mp).

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande riktlinjer för energipolitiken*

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:N224 yrkandena 1 och 2, 2000/01:N242 yrkandena 1–5 och 11–13, 2000/01:N257 och 2000/01:N320 yrkandena 2 och 3, med anledning av motionerna 2000/01:N213, 2000/01:N262 yrkandena 1–3 och 2000/01:N305 och med avslag på motionerna 2000/01:N334 och 2000/01:N387 yrkandena 2–7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Riktlinjer för energipolitiken (mom. 2)

Göran Hägglund och Inger Strömbom (båda kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om riktlinjer för energipolitiken bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som anförs i motion 2000/01:N262 (kd) anser utskottet att målet bör vara att åstadkomma ett ekologiskt uthålligt energisystem, där den negativa påverkan på hälsa, klimat och miljö är så liten som möjligt. Sveri-

ges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft måste stödjas liksom den fortsatta utvecklingen av solenergi och ny teknik. Utskottet menar att en fortlöpande eleffektivisering, utveckling och infasning av förnybar energiproduktion successivt gör elproduktion från kärnkraft överflödigt och så småningom också de energisystem som bygger på fossila bränslen. Målet skall vara ett omställningsarbete som syftar till att bygga ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, risk för elbrist och därmed ytterligare påfrestningar på välfärd och sysselsättning. Industri och hushåll skall garanteras säkra elleveranser till fortsatt konkurrenskraftiga och rimliga priser.

Utskottet kan dock konstatera att regeringens omställningsarbete av energisystemet inte leder till de uppsatta målen. Den bristande måluppfyllelsen och den fortsatt felaktiga inriktningen på politiken hotar att leda till allvarliga konsekvenser för vårt land, både miljömässiga och ekonomiska. Stängningen av den första reaktorn i Barsebäcksverket innebär att svensk elförsörjning, miljö, ekonomi och svenskt industriklimat försämras. Utskottet efterlyser en miljökonsekvensanalys av kärnkraftsavvecklingen; det visar sig nu att den produktion som ersätter bortfallet av den första reaktorn i Barsebäck främst baseras på fossilbränsleanvändning, vilket går stick i stäv med det s.k. Kyoto-protokollets intentioner.

Det utskottet nu anfört om energipolitikens inriktning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Av den redovisning som nyss lämnats är det utskottets uppfattning att energipolitiken är ett instrument för att nå övergripande mål som konkurrenskraft, god miljö och välfärd. Mot denna bakgrund måste utskottet bestämt avvisa den syn som uttrycks i motion 2000/01:N387 (mp) om hur ekonomiska styrmedel skall användas inom energipolitiken. Att introducera administrativa och ekonomiska styrmedel av sådan omfattning och verkan för att åstadkomma en total omställning av energisystemet till elproduktion med förnybara energislag och en slutgiltig avveckling till år 2010 är enligt utskottets uppfattning fullständigt orealistiskt. En sådan energipolitik skulle få förödande konsekvenser för svenskt näringsliv och därmed för sysselsättning, välfärd och konkurrenskraft. Det skulle leda till mycket stora svårigheter – till följd av ett alltför högt kostnadsläge – för den svenska industrin att klara konkurrensen på den globala marknaden och där konsekvenserna för den elintensiva industrin skulle innebära nästintill utslagning.

Med det sagda tillstyrks motion 2000/01:N262 (kd) i här aktuell del. Det utskottet nu anfört ligger också delvis i linje med de i detta avsnitt berörda yrkandena i motionerna 2000/01:N305 (s), 2000/01:N224 (m), 2000/01:N242 (m), 2000/01:N257 (m) och 2000/01:N320 (m). Med hänvisning till den principiella syn som i det föregående utvecklats vad gäller inriktningen att åstadkomma ett ekologiskt uthålligt energisystem avstyrker utskottet vidare motionerna 2000/01:N213 (kd), 2000/01:N334 (s) och 2000/01:N387 (mp).

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande riktlinjer för energipolitiken

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:N262 yrkandena 1–3, med anledning av motionerna 2000/01:N224 yrkandena 1 och 2, 2000/01:N242 yrkandena 1–5 och 11–13, 2000/01:N257, 2000/01:N305 och 2000/01:N320 yrkandena 2 och 3 och med avslag på motionerna 2000/01:N213, 2000/01:N334 och 2000/01:N387 yrkandena 2–7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Riktlinjer för energipolitiken (mom. 2)

Ingegerd Saarinen (mp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om riktlinjer för energipolitiken bort ha följande lydelse:

Utskottet vill ansluta sig till den principiella syn på energipolitikens utformning som uttrycks i motion 2000/01:N387 (mp). Energisystemet måste genomgå en total omställning till en elproduktion med förnybara energislag och en slutgiltig avveckling av kärnkraften till år 2010. Detta år bör återinföras som slutår för kärnkraftsavvecklingen. Under de närmaste fem åren bör minst tre kärnkraftsreaktorer stängas, samtidigt som koldioxidutsläppen från energisektorn minskar.

Utskottet anser att den svenska energipolitikens mål skall vara att inom ramen för en ekologiskt bärkraftig utveckling på kort och lång sikt skapa förutsättningar för att förse landet med förnybar energi på ett sätt som medför att näringslivet ges konkurrenskraftiga villkor och hushållen får rimliga totalkostnader. Varje energislag skall långsiktigt bära sina egna samhällsekonomiska kostnader, även risk- och miljökostnader. Genom att anpassa energisystemet till vad som är långsiktigt ekologiskt hållbart, skapas förutsättningar i Sverige för såväl en robust ekonomisk utveckling som en god social utveckling.

Enligt utskottets uppfattning bör marknadsekonomiska styrmedel utnyttjas för huvuddelen av kärnkraftsavvecklingen. Principen skall vara att alla energislag skall betala sina fulla kostnader. Kärnkraften skall påföras kostnader för risker när det gäller reaktorolyckor och den miljöpåverkan som finns i olika delar av kärnbränslekedjan. Kärnkraftsproducenterna skall betala sina egna riskkostnader och ta ett fullt skadeståndsansvar i händelse av en reaktorolycka. Vidare skall produktionsskatten på elektricitet från kärnkraften höjas så att kärnkraften betalar kostnaderna för både de kort- och långsiktiga miljöeffekterna. Som ett komplement till dessa verktyg skall en avvecklingslag utnyttjas. Utskottet vill dock påpeka att det energipolitiska målet inte innebär att bortfallet av energi skall ersättas fullt ut när kärnkraften avvecklas. Kompensation skall komma från dels minskad elanvändning genom konvertering från eluppvärmning och effektivisering, dels en utbyggnad av ny elproduktion med förnybara energislag.

Med det sagda tillstyrker utskottet de aktuella yrkandena i motion 2000/01:N387 (mp). Övriga här behandlade motioner avstyrks i berörda delar. Det utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande riktlinjer för energipolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:N387 yrkandena 2–7 och med avslag på motionerna 2000/01:N213, 2000/01:N224 yrkandena 1 och 2, 2000/01:N242 yrkandena 1–5 och 11–13, 2000/01:N257, 2000/01:N262 yrkandena 1–3, 2000/01:N305, 2000/01:N320 yrkandena 2 och 3 och 2000/01:N334 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (mom. 3)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om frågan om avveckling av Barsebäck 2 bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som sägs i motionerna 2000/01:N7 (m), 2000/01:N309 (m), 2000/01:N8 (kd) och 2000/01:N6 (fp) konstaterar utskottet att omställningsprogrammet har stora svagheter och i praktiken har misslyckats. Programets utformning har lett till att inget av de villkor som riksdagen har satt upp för att i förtid avveckla kärnkraften kunnat uppfyllas. Av skrivelsen framgår att det inte bara är effektbalansen i södra Sverige som är allvarligt hotad och att kraftbortfallet inte kan kompenseras, utan att också en förtida avstängning av Barsebäcksvverkets andra reaktor innebär att bortfallet av elproduktion med stor sannolikhet kommer att ersättas av import av el som har producerats under sämre miljömässiga förhållanden. Den sistnämnda omständigheten talar enligt utskottets mening för att en bred miljökonsekvensanalys nu omedelbart måste genomföras. Kunskap finns när det gäller de ökade utsläpp som blivit följderna av att Barsebäck 1 inte längre är i drift. Miljöeffekterna av att ca 3 miljoner ton koldioxid, ca 8 000 ton svaveloxider och ca 6 000 ton kväveoxider släpps ut måste värderas. Med ledning av denna analys kan slutsatser dras om vilka utsläppsmängder och miljökonsekvenser som kan bli resultatet om även den andra reaktorn i Barsebäcksvverket stängs. De ökade utsläppen måste också ställas i relation till de internationella åtaganden som Sverige har gjort, som enskild nation och som medlem i EU.

Omställningsprogrammets misslyckande innebär, enligt utskottets bestämde mening, att riksdagen måste ta initiativ till två viktiga energipolitiska beslut.

Det ena beslutet gäller avvecklingslagen. Utskottet föreslår att riksdagen hos regeringen begär att den snarast lägger fram förslag om upphävande av avvecklingslagen.

Det andra beslutet tar sikte på det sätt på vilket omställningen av energisystemet skall ske. De ökade koldioxidutsläppen med påföljande växthuseffekt är det enskilt största hotet mot vår livsmiljö. Stängningen av Barsebäck 1 har inneburit att svensk elförsörjning, miljö, ekonomi och svenskt industriklimat försämrats. Den el som ersätter bortfallet består i huvudsak av el från koleldade kraftverk i Danmark. Riksdagens beslut om att stänga den första reakt-

torn i Barsebäcksverket togs utan att de ekonomiska effekterna var kända och i total avsaknad av både miljökonsekvens- och samhällsekonomiska analyser. Hade Barsebäck 1 fått fortsätta att producera el hade Sverige kunnat skona miljön från utsläpp av drygt tre miljoner ton koldioxid varje år. Utskottet anser att kärnkraften – med hänsyn tagen till Sveriges behov av tillväxt och ökad sysselsättning – bör utnyttjas så länge kärnkraftsanläggningarna uppfyller de villkor som följer av den säkerhetslagstiftning som finns. Kärnkraftverk skall stängas av om kompetenta myndigheter konstaterar att de inte längre uppfyller gällande säkerhets- eller miljökrav. Mot denna bakgrund bör riksdagen som ett första steg i omläggningen av energipolitiken nu anmoda regeringen att upphäva beslutet om avvecklingen av den första reaktorn i Barsebäcksverket.

Med det sagda tillstyrker utskottet motionerna 2000/01:N7 (m), 2000/01:N309 (m), 2000/01:N8 (kd) och 2000/01:N6 (fp) och avstyrker motionerna 2000/01:N9 (v), 2000/01:N331 (v), 2000/01:N4 (c) och 2000/01:N5 (mp).

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *frågan om avveckling av Barsebäck 2*

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:N6, 2000/01:N7, 2000/01:N8, 2000/01:N309 och med avslag på motionerna 2000/01:N4, 2000/01:N5, 2000/01:N9 och 2000/01:N331

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

dels lägger regeringens skrivelse 2000/01:15 till handlingarna.

5. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (mom. 3)

Lennart Beijer och Gunilla Wahlén (båda v) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om frågan om avveckling av Barsebäck 2 bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som sägs i motion 2000/01:N9 (v) anser utskottet att den bedömning som regeringen gör av förutsättningarna för att klara de villkor som riksdagen har satt upp för avstängningen av den andra reaktorn i Barsebäcksverket är alltför pessimistisk. I skrivelsen redovisas ett omfattande program för att fullfölja och komplettera de energipolitiska åtgärder som riksdagen beslutade om år 1997. Utskottet gör bedömningen – mot bakgrund av de åtgärder som regeringen har för avsikt att vidta i det fortsatta omställningsarbetet – att villkoren för en stängning av Barsebäcksverkets andra reaktor kommer att vara uppfyllda till den 1 juli 2002. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen ger regeringen till känna att den andra reaktorn i Barsebäcksverket skall stängas senast den 1 juli 2002.

När det gäller arbetet med den fortsatta energiomställningen anser utskottet att en referensgrupp bör tillsättas med de partier som stod bakom 1997 års energipolitiska beslut i syfte att följa den fortsatta utvecklingen.

Med det sagda tillstyrks motion 2000/01:N9 (v). Vad utskottet nu har anfört ligger också i linje med vad som anförs i motion 2000/01:N4 (c). Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:N7 (m), 2000/01:N309 (m), 2000/01:N331 (v), 2000/01:N8 (kd), 2000/01:N6 (fp) och 2000/01:N5 (mp).

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *frågan om avveckling av Barsebäck 2*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:N9, med anledning av motion 2000/01:N4 och med avslag på motionerna 2000/01:N5, 2000/01:N6, 2000/01:N7, 2000/01:N8, 2000/01:N309 och 2000/01:N331

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
dels lägger regeringens skrivelse 2000/01:15 till handlingarna.

6. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (mom. 3)

Åke Sandström (c) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om frågan om avveckling av Barsebäck 2 bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som sägs i motion 2000/01:N4 (c) anser utskottet att den bedömning som regeringen gör av förutsättningarna för att klara de villkor som riksdagen har satt upp för avstängningen av den andra reaktorn i Barsebäcksverket är alltför pessimistisk. Enligt utskottets mening har omställningsprogrammet varit framgångsrikt och målet har till stora delar uppfyllts. Orsaken till att alla delar av omställningsprogrammet ännu inte fått genomslag kan härledas till att förutsättningarna på elmarknaden, främst gällande priset på el, kraftigt har förändrats. Att så har skett beror på den avreglering av elmarknaden som beslutades år 1996 och som inneburit en ökad konkurrens inom Norden och Nordeuropa.

Mot denna bakgrund gör utskottet bedömningen att beslut om stängning av den andra reaktorn i Barsebäck kan fattas under hösten 2000. Stängningen av Barsebäcks andra reaktor bör ske senast den 1 juli 2002. Ett sådant beslut är möjligt ur energisynpunkt och angeläget för att inför energimarknadens aktörer understryka vikten av omställningen. Utskottet vill härutöver erinra om att det även finns ett ansvar gentemot Danmark att ge ett tydligt besked om att en stängning av Barsebäck 2 kommer att ske senast den 1 juli 2002.

Med det sagda tillstyrks motion 2000/01:N4 (c). Vad utskottet nu har anfört ligger också i linje med vad som anförs i motion 2000/01:N9 (v). Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:N7 (m), 2000/01:N309 (m), 2000/01:N331 (v), 2000/01:N8 (kd), 2000/01:N6 (fp) och 2000/01:N5 (mp).

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *frågan om avveckling av Barsebäck 2*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:N4, med anledning av motion 2000/01:N9 och med avslag på motionerna 2000/01:N5, 2000/01:N6, 2000/01:N7, 2000/01:N8, 2000/01:N309 och 2000/01:N331

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
dels lägger regeringens skrivelse 2000/01:15 till handlingarna.

Ingegerd Saarinen (mp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om frågan om avveckling av Barsebäck bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som sägs i motion 2000/01:N5 (mp) anser utskottet – i motsats till regeringen – att det i dag inte finns några hinder för att verkställa den redan beslutade stängningen av den andra reaktorn i Barsebäcksverket. Utskottets bedömning är att Barsebäck 2 kan stängas planenligt den 1 juli 2001. De skäl som regeringen anför i skrivelsen betraktar utskottet som delvis grundade på felaktiga förutsättningar. En rad förändringar har inträffat på energimarknaden som gör att de villkor som riksdagen satte upp för stängningen måste anses vara överspelade. En rad felbedömningar har gjorts från regeringens sida som gör att ställningstagandet att den andra reaktorn skall stängas först vid utgången av år 2003 måste avvisas.

Enligt skrivelsen saknas det 0,5–1 TWh år 2002 för att villkoret vad avser kraftbortfallet skall vara uppfyllt. Detta motsvarar inte mer än ca 1 % av den svenska elenergianvändningen. Utskottets bedömning är att avregleringen av elmarknaden har skapat en utveckling som gjort 1997 års energipolitiska beslut föråldrat. Inte bara den nordiska elmarknaden, utan också övriga elmarknader i EU, har avreglerats och smälter successivt samman. Det har lett till en avsevärd överkapacitet och följaktligen till ett överutbud av elkraft. Den avreglerade elmarknaden har pressat ned elhandelspriserna. Enligt utskottets uppfattning klarar marknaden elförsörjningen med bred marginal. Slutsatsen är att det inte längre är så att elförsörjningen är en nationell angelägenhet som innebär att bortfallet av el måste kompenseras fullt ut av åtgärder i Sverige. Samtidigt innebär detta, anser utskottet, att de villkor som riksdagen har satt upp för avvecklingen av den andra reaktorn i Barsebäcksverket måste förändras.

När det gäller effektbalansen menar utskottet att detta egentligen inte är en fråga om effekt, utan att det numera är ett marknads- och kontraktsproblem, dvs. en fråga om leveranssäkerhet. Det är kraftleverantörerna som bär ansvaret för att konsumenterna erhåller de utlovade leveranserna av el. Dock är detta ansvar inte tillräckligt tydliggjort i lagstiftningen. Enligt utskottets mening bör därför bestämmelser om detta infogas i berörda lagar. I nuvarande situation har frånvaron av sådana bestämmelser blivit ett argument för att Barsebäck 2 inte kan avvecklas.

Med det sagda tillstyrker utskottet motionerna 2000/01:N5 (mp) och 2000/01:N331 (v) och avstyrker motionerna 2000/01:N7 (m), 2000/01:N309 (m), 2000/01:N9 (v), 2000/01:N8 (kd), 2000/01:N4 (c) och 2000/01:N6 (fp).

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *frågan om avveckling av Barsebäck 2*

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:N5 och 2000/01:N331 och med avslag på motionerna 2000/01:N4, 2000/01:N6, 2000/01:N7, 2000/01:N8, 2000/01:N9 och 2000/01:N309

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

dels lägger regeringens skrivelse 2000/01:15 till handlingarna.

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om övriga kärnkraftsfrågor bort ha följande lydelse:

Som anförs i motionerna 2000/01:N242 (m), 2000/01:N217 (kd), 2000/01:N227 (kd) och 2000/01:N262 (kd) måste enligt utskottets uppfattning riksdagen upphäva den bestämmelse i kärntekniklagen (6 §) som förbjuder vissa typer av kärnteknisk forskning – tankeförbudet. Det handlar om att förhindra att kvalificerade svenska kärntekniker och forskare står bredvid och passivt betraktar en utveckling som kan leda till resultat av stort intresse även för vårt land. Utskottet hyser farhågor för att tankeförbudsparagrafen kan få skadliga effekter genom att – om inte direkt så indirekt – försvåra forskning kring effektivare utnyttjande av kärnbränslet, minimering av avfallsmängder, transmutation av befintligt kärnavfall m.m. Det är i dag omöjligt att veta hur forskningen inom kärnteknikområdet kommer att utveckla sig sett på några decenniers sikt. Den omständighet – som påtalas i motion 2000/01:N262 (kd) – att principiell kritik mot tankeförbudet numera framförs helt oberoende av inställningen till kärnkraftens utnyttjande i Sverige borde tala för att bestämmelsen blir föremål för omprövning.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om upphävande av de aktuella bestämmelserna i kärntekniklagen. Med det sagda tillstyrker utskottet här berörda motioner.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *övriga kärnkraftsfrågor*

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:N217, 2000/01:N227, 2000/01:N242 yrkandena 14 och 15 och 2000/01:N262 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor (mom. 5)

Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i linje med vad som anförs i motionerna 1999/2000:N42 (m), 1999/2000:N41 (kd) och 1999/2000:N43 (fp) anföra starka betänkligheter mot innehållet i propositionen om nya ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor. Det förslag som regeringen lägger fram är alltför otydligt och konsekvenserna är omöjliga att förutse. Det stödsystem som ytterligare skall utredas, men som regeringen ändå förordar skall införas den 1 januari 2003, är krångligt och svårförståeligt. Riksdagen skall inte avkrävas principiella ställningstaganden till förslag som ännu inte är färdigutredda. Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen bör åter-

komma till riksdagen med ett nytt förslag till framtida stödsystem för förnybar respektive småskalig elproduktion. I detta förslag bör regeringen redovisa en helhetssyn på hur energiskattesystemet och det framtida stödsystemet avses fungera tillsammans samt hur väl detta stämmer med utvecklingen inom EU. Målsättningen måste vara att få fram ett marknadsbaserat men tidsbegränsat stödsystem som är enkelt, överblickbart och med hög måluppfyllelse.

När det gäller den föreslagna övergångslösningen för stödet till den småskaliga elproduktionen kan utskottet ansluta sig till förslaget att det nuvarande stödet förlängs fram till den sista december 2002. Inom ramen för nuvarande system kan regeringen pröva om stödet bör ligga högre än i dagsläget för att mildra den ekonomiska osäkerhet som ligger i att de politiskt beslutade spelreglerna ändras. Regeringen bör i sådant fall återkomma till riksdagen med ett sådant förslag. Dock är det viktigt, menar utskottet, att den småskaliga elproduktionen på sikt kan verka på marknadsmässiga grunder, dvs. att även denna produktion får agera på samma villkor som annan produktion på elmarknaden.

Med det sagda tillstyrker utskottet proposition 1999/2000:134 i den del som gäller förslaget att förlänga nuvarande stödsystem (moment 2) och avstyrker det förslag (moment 1) i propositionen som gäller ett nytt system för att främja förnybar elproduktion. Vidare tillstyrker utskottet motionerna 1999/2000:N42 (m), 1999/2000:N41 (kd) och 1999/2000:N43 (fp) och avstyrker motionerna 2000/01:MJ780 (mp) och 2000/01:N265 (c).

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. *beträffande ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor*

att riksdagen med bifall till proposition 1999/2000:134 moment 2 och motionerna 1999/2000:N41, 1999/2000:N42 och 1999/2000:N43, med anledning av motion 2000/01:N265 yrkande 8 och med avslag på proposition 1999/2000:134 moment 1 och motion 2000/01:MJ780 yrkande 11

dels godkänner vad som föreslås i propositionen om en förlängning av det nuvarande tillfälliga stödet till småskalig elproduktion,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

10. Ny organisation för teknikupphandling (mom. 7)

Ingegerd Saarinen (mp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet om ny organisation för teknikupphandling bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som sägs i motion 2000/01:N209 (mp) anser utskottet att den svenska staten återigen kan bli en viktig motor i teknikutvecklingen genom att initiera förstudier, bilda beställargrupper och koordinera arbetet med kravspecifikationer. Det finns teknikutvecklingsprojekt i EU som kategoriseras som miljöförbättrande arbete. Sådana projekt tillåter ökad statlig medfinansiering, men projekten måste ändå genomgå en överprövning innan EU kan ge sitt godkännande.

Enligt utskottets uppfattning bör den enhet inom Statens energimyndighet som bereder upphandlingen av energibesparande teknik slås samman med den arbetsenhet på Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) som går under namnet Miljöteknikdelegationen. De två enheterna har redan ett visst samarbete kring viss upphandling. Utskottet anser att en sådan åtgärd skulle bredda området för upphandling till att gälla all slags miljöförbättrande teknik. Miljöförbättrande teknikupphandling skulle därmed på nytt kunna sätta fart. Detta bör ges regeringen till känna.

Med det sagda tillstyrks den nämnda motionen.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *ny organisation för teknikupphandling*
att riksdagen med bifall till motion 2000/01:N209 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (mom. 3)

Lennart Beijer och Gunilla Wahlén (båda v) anför:

I den händelse att vårt förslag till ställningstagande från utskottets sida när det gäller regeringens skrivelse 2000/01:15 om den fortsatta omställningen av energisystemet m.m. (reservation 5) avvisas i den förberedande voteringen i kammaren vill vi deklarerat vår avsikt att i den sista röstningsomgången stödja det alternativ som företräds av Socialdemokraterna. Med hänvisning till det majoritetsförhållande som råder i riksdagen skulle annars det alternativ som förespråkas av företräda för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet kunna bli riksdagens beslut. I detta alternativ ligger bl.a. ett förslag att avskaffa den s.k. avvecklingslagen. För oss och för Vänsterpartiet skulle ett sådant riksdagsbeslut vara oacceptabelt, och detta gör att vi i den slutliga röstningsomgången kommer att stödja Socialdemokraterna.

2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (mom. 6)

Per Westerberg, Karin Falkmer, Ola Karlsson och Ola Sundell (alla m) anför:

Den 22 november 2000 beslöt riksdagens majoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister att fastställa ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och en beräkning av statens inkomster avseende år 2001. Samtidigt beslutades om preliminära utgiftstak för åren 2002 och 2003.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Våra förslag syftar till att skapa förutsättningar för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Fler och fler kan komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Den sociala tryggheten ökar

också i andra bemärkelser genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet. Friheten att välja bidrar till mångfald, en bättre kvalitet och en större trygghet. De enskilda människorna får ett större inflytande över sina liv.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en ny inriktning av energipolitiken, så att denna bidrar till att öka sysselsättningen och främjar välbudet. Vi anser att staten inte skall detaljplanera och detaljreglera energisystemets utveckling, utan fastställa långsiktigt hållbara ramar och villkor. Vår uppfattning är att energipolitiken skall vara ett redskap för att nå övergripande mål som konkurrenskraft, god miljö och välfärd.

Hittillsvarande effekter av det energipolitiska omställningsprogrammet har nu utvärderats. Enligt vår uppfattning visar utvärderingarna att det energipolitiska programmet är ett fullständigt misslyckande. De farhågor som vi framfört alltsedan år 1997 beträffande inriktningen på omställningsprogrammet har visat sig vara välgrundade.

Våra principiella uppfattningar framgår i våra reservationer i detta betänkande under momenten Riktlinjer för energipolitiken och Frågan om avveckling av Barsebäck 2.

Som tidigare nämnts har riksdagens majoritet en annan inriktning av politiken än den vi föreslagit. Vi deltar därför inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 21 Energi. Den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som vi förordar redovisas i motion 2000/01:N361 (m) och i bilaga. Denna syn på vilka anslag som bör anvisas för energipolitiska ändamål bygger på de principiella utgångspunkter som Moderata samlingspartiet anser bör gälla för energipolitiken och som framgår av motion 2000/01:N242 (m).

Sammanlagt har vi föreslagit – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – en minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med ca 849 miljoner kronor.

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (mom. 6)

Göran Hägglund och Inger Strömbom (båda kd) anför:

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår.

Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer och strategiska skattesänkningar på arbete och sparande. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen skall kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla. Det handlar bl.a. om arbetsmarknaden, som måste göras mer flexibel. Det handlar om skatterna på arbete och företagande som måste sänkas och på sikt anpassas till omvärldens betydligt lägre skattetryck. Det handlar om det svenska konkurrenstrycket som måste förbättras. Vidare måste den offentliga sektorn förnyas för att bättre möta konsumenternas/brukarnas behov och bättre tillvarata personalens kompetens och idéer. Dessutom måste valfriheten inom familjepolitiken öka, rättsväsendet åter-

upprättas, pensionärernas ekonomiska situation stärkas och infrastrukturen förbättras. Målet med våra reformer på dessa områden är att skapa förutsättningar för en uthålligt hög tillväxt, där sysselsättningen kan öka utan att inflationen tar fart, där den enskildes valfrihet, personliga ansvar och välfärd kan öka utan politisk detaljstyrning, där den offentliga sektorn kan vitaliseras och möta ökande behov utan att jagas av krympande skattebaser, och där statens finanser inte kollapsar vid nästa lågkonjunktur.

Eftersom riksdagens majoritet – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – den 22 november 2000 beslutade om ramar för de olika utgiftsområdena och därmed ställt sig bakom en annan inriktning av politiken redovisar vi i detta särskilda yttrande den del av vår politik som rör utgiftsområde Energi.

Kristdemokraterna instämmer i princip i huvuddragen i omställningsprogrammet, men vi är starkt kritiska mot regeringens handläggning av frågan om kärnkraftsavvecklingen. Vår uppfattning är att den första kärnkraftsreaktorn borde ha fasats ut när motsvarande mängd el tillförts eller sparats bort.

Vi anser att Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Vi menar också att de små elproducenterna måste garanteras långsiktigt rimliga villkor samtidigt som ny teknik, nya metoder och nya energikällor, såsom exempelvis solvärme, utvecklas och prövas.

Våra principiella uppfattningar framgår i våra reservationer i detta betänkande under momenten Riktlinjer för energipolitiken och Frågan om avveckling av Barsebäck 2.

Den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som vi förordar redovisas i motion 2000/01:N262 (kd) och i bilaga. Sammanlagt har vi föreslagit – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – en minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med 225 miljoner kronor år 2001.

Då riksdagens majoritet har en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 21 Energi.

4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (mom. 6)

Åke Sandström (c) anför:

Centerpartiet har i kommittémotion 2000/01:N367 (c) i princip ställt sig positivt till energiforskningsstödet och det föreslagna samarbetet med fordonsindustrin. Jag vill dock erinra om vikten av att ett utökat samarbete med svensk fordonsindustri kring utveckling av mer miljövänliga och energieffektiva fordon inte går ut över forskning och utveckling inom energiområdet vid universitet och högskolor. Jag vill också betona vikten av att förvaltningsanslaget för Statens energimyndighet förstärks. Skälet är den ökade arbetsbelastning som följer av att åtgärderna till följd av omställningsprogrammet skall påbörjas, och därmed en risk för att det uppstår långa väntetider i handläggningen av projektansökningar ur energiomställningsprogrammet.

Eva Flyborg (fp) anför:

God tillgång på energi är en förutsättning för välbefinnande. Det svenska energisystemet bör successivt ställas om till att bli ekologiskt hållbart. Det långsiktiga målet är att såväl fossilt bränsle som kärnkraft skall fasas ut ur energisystemet och ersättas av ekologiskt hållbara energikällor. Omställningen av energisystemet måste ske med hänsyn till Sveriges behov av tillväxt och ökad sysselsättning. Folkpartiet anser därför att kärnkraften skall utnyttjas under hela sin tekniska och ekonomiska livslängd. Vi säger därför nej till regeringens, och dess stödpartiers, förtida stängning av kärnkraftverket i Barsebäck. Vi oroar oss över effekterna av att koldioxidutsläppen ökar som en följd av avställningen av den första reaktorn i Barsebäcksverket, vilket i sin tur medfört en ökad import av el från kolbaserad produktion i Danmark. Det är därför av största vikt att en omfattande miljökonsekvensbeskrivning av avvecklingen görs, för att belysa konsekvenserna på såväl kort som lång sikt.

Mina principiella uppfattningar framgår i mina reservationer i detta betänkande under momenten Riktlinjer för energipolitiken och Frågan om avveckling av Barsebäck 2.

Det är mot denna bakgrund som Folkpartiet i motion 2000/01:Fi211 – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – har föreslagit en sammanlagd minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med ca 1 580 miljoner kronor år 2001.

Då riksdagens majoritet har en annan inriktning av politiken deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 21 Energi.

6. Affärsverket svenska kraftnäts bidrag till restelektrifiering (mom. 9)

Åke Sandström (c) anför:

Jag anser att Svenska kraftnäts handläggning av ansökningarna för den s.k. restelektrifieringen måste förändras. Svenska kraftnäts policy har hittills varit att prioritera objekt som förorsakar ett lågt bidrag per fastighet eller anslutna boende. Detta har för många norrlandslän inneburit att de projekt som prioriterats högst inte erhållit stöd medan projekt där man kan förutse endast ett kortvarigt permanentboende fått stöd. En sådan prioritering tycker jag inte är acceptabel.

Svenska kraftnät har också under hösten 2000 redovisat erfarenheter från den hittillsvarande bidragsgivningen och pekar på möjligheten att införa ett tak för hur stort bidrag som en enskild fastighet skall kunna erhålla. Jag vill bestämt avvisa att ett sådant tak införs – det är den individuella prövningen som skall vara avgörande för beslut om stöd. Enligt min uppfattning bör vidare näringsverksamhet och den långsiktiga användningen av den enskilda fastigheten tillmätas en mycket större tyngd vid bedömningen än vad hittills varit fallet.

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2001 inom utgiftsområde 21 Energi

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning. Företrädarna för (m), (kd) och (fp) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 2, 3 och 5).

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)	
35:1	Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	(ram.)	120 235	- 40 235		+ 10 000	- 20 000
35:2	Bidrag för att minska elanvändning	(ram.)	325 000	- 325 000		- 10 000	- 325 000
35:3	Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	(ram.)	305 000	- 305 000			- 305 000
35:4	Åtgärder för effektivare energianvändning	(ram.)	119 000	- 119 000	- 25 000		- 119 000
35:5	Energiforskning	(ram.)	431 112	- 30 000	- 100 000	+ 100 000	- 200 000
35:6	Energiteknikstöd	(ram.)	130 000	- 10 000	- 100 000		- 130 000
35:7	Introduktion av ny energiteknik	(ram.)	230 000	- 20 000			- 200 000
35:8	Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	(ram.)	50 000				
35:9	Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet	(ram.)	5 000				
35:10	Skydd för småskalig elproduktion	(ram.)	210 000				

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)
35:11 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket	(ram.)	337 000				- 337 000
35:12 Kärnsäkerhet i Östeuropa (nytt anslag)	(ram.)					+ 50 000
Summa		2 262 347	- 849 235	- 225 000	+ 100 000	- 1 586 000

Ärendet	1
Sammanfattning.....	1
Proposition 1999/2000:134.....	2
Proposition 2000/01:1.....	3
Skrivelsen	4
Motionerna	4
Utskottet	11
Inledning.....	11
Målen för och inriktningen av energipolitiken.....	12
Övergripande mål för energipolitiken	12
Mål för energimarknadspolitiken	12
Målen för ett uthålligt energisystem.....	13
Åtgärder på kort sikt.....	13
Åtgärder på lång sikt	14
Övergripande utvärdering av 1997 års energipolitiska program	14
Regeringens bedömning av utvärderingarna av 1997 års energipolitiska program.....	15
Revisionens iakttagelser.....	15
Motionerna	15
Vissa kompletterande uppgifter.....	17
Utskottets ställningstagande.....	20
Inledning.....	20
Bedömning av regeringens resultatredovisning.....	20
Riktlinjer för energipolitiken	22
Frågan om avveckling av Barsebäck 2.....	24
Skrivelsen.....	24
Villkor för stängning av den andra reaktorn i Barsebäcks- verket.....	24
Villkoren för den fortsatta omställningen av energisystemet	25
Motionerna	25
Vissa kompletterande uppgifter.....	27
Utskottets ställningstagande	29
Övriga kärnkraftsfrågor	30
Motionerna	30
Vissa kompletterande uppgifter.....	31
Utskottets ställningstagande.....	31
Ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor	32
Propositionen	32
Det nuvarande tillfälliga stödets utformning	32
Det framtida stödsystemet för förnybar elproduktion.....	33
Övergångslösning för att skydda småskalig elproduktion	34
Motionerna	35
Vissa kompletterande uppgifter.....	36
Utskottets ställningstagande.....	36

Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi	37
Inledning	37
Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader (35:1)	38
Propositionen	38
Motionerna	38
Bidrag för att minska elanvändning (35:2)	39
Propositionen	39
Motionerna	39
Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energi- källor (35:3)	40
Propositionen	40
Motionerna	40
Vissa kompletterande uppgifter	42
Åtgärder för effektivare energianvändning (35:4)	42
Propositionen	42
Motionerna	43
Vissa kompletterande uppgifter	44
Energiforskning (35:5)	44
Propositionen	44
Motionerna	44
Energiteknikstöd (35:6)	45
Propositionen	45
Motionerna	46
Introduktion av ny energiteknik (35:7)	47
Propositionen	47
Motionerna	48
Energipolitiskt motiverade klimatinsatser (35:8)	48
Propositionen	48
Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet (35:9)	48
Propositionen	48
Skydd för småskalig elproduktion (35:10)	49
Propositionen	49
Motionen	49
Vissa kompletterande uppgifter	50
Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket (35:11)	50
Propositionen	50
Motionen	51
Stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa	51
Utskottets ställningstagande	51
Inledning	51
Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi	51
Ny organisation för teknikupphandling	53
Affärsverket svenska kraftnät	53
Propositionen	53
Motionerna	54
Vissa kompletterande uppgifter	56

Utskottets ställningstagande	58
Inledning.....	58
Finansiella befogenheter m.m. för Affärsverket svenska kraftnät	58
Affärsverket svenska kraftnäts bidrag till restelektrifiering.....	58
Övrig fråga.....	59
Propositionen	59
Utskottets ställningstagande	60
Hemställan	60
Reservationer.....	63
1. Riktlinjer för energipolitiken (m, fp)	63
2. Riktlinjer för energipolitiken (kd).....	64
3. Riktlinjer för energipolitiken (mp).....	66
4. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (m, kd, fp).....	67
5. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (v).....	68
6. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (c).....	69
7. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (mp).....	70
8. Övriga kärnkraftsfrågor (m, kd, fp).....	71
9. Ekonomiska förutsättningar för elproduktion från förnybara energikällor (m, kd, fp).....	71
10. Ny organisation för teknikupphandling (mp).....	72
Särskilda yttranden	73
1. Frågan om avveckling av Barsebäck 2 (v).....	73
2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (m).....	73
3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (kd).....	74
4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (c).....	75
5. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (fp).....	76
6. Affärsverket svenska kraftnäts bidrag till restelektrifiering (c).....	76